

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

мај/јуни 2005

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Скопје, мај/јуни 2005

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија – Основни макроекономски индикатори	5
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	5
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	6
Табела 4: БДП според произведен метод	7
Табела 5: БДП според расходиен метод	7
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	8
Бруто домашен производ	10
Цени	11
Надворешно-трговска размена	12
Краткорочни економски движења – Мај 2005 година	14
Надворешен долг на Република Македонија	25
Вкупен долг на јавниот сектор во 2004 и првата половина од 2005 година	29
Табела 7: Приходи и расходи на Централниот буџет на Република Македонија	42
Табела 8: Буџет – Централна државна власт	44
Табела 9: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија	45
Табела 10: Консолидиран буџет на Централната власт и Вон-буџетските фондови	46
Табела 11: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци)	48
Табела 12: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	49
Табела 13: Фонд за здравствено осигурување	50
Табела 14: Агенција за вработување	51
Табела 15: Фонд за магистрални и регионални патишта	52
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – Мај 2005 година	53
Табела 16: Македонска берза – извештај за тргување од 1.05.2005 до 31.05.2005 година	55
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	59
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	60
Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	61
Кредитни линии за мали и средни претпријатија	63

СТАТИИ

Кратки вести	69
The Economist – Колку далеку ќе оди?	74
Проф. д-р Гоце Петрески – Невработеноста и растот во Република Македонија	77
Петар Стојанов – Состојба и преспективи на развој на меѓусебната економска соработка на Руската федерација и Република Македонија	84
Оливера Цветановска – Движењето на цената на суровата нафта и зголемувањето на трговскиот дефицит на Република Македонија	89
м-р Мишо Николов – Согледувања за состојбата на платниот биланс во Република Македонија	95
Finance and Development – Фискален простор: што е тоа и како да се најде	99

ПОЧИТУВАНИ,

Се наоѓаме на средина од 2005 година и тоа е вистинско време за да се направи краток осврт врз економските движења во нашата држава. Генералната оценка е дека економијата се движи во насока на проекциите, а во одредени сфери остварувањата се дури и над проектираните. Исто така, некои од традиционално слабите точки на македонската економија и понатаму остануваат многу сензитивни.

По растот на економијата во првиот квартал од 2,7% веќе во вториот квартал очекуваме растот да се зголеми и да ја надмине границата од 4,5%, што ќе биде резултат на растот во повеќе сектори на економијата предводени од растот во индустријата, кој во периодот јануари–јули достигна ниво на раст од 8,6%. Единствено потфрлање постои во секторот на градежништвото, но тоа нема да се одрази на постигнувањето на проектираниот раст од 3,8% на годишно ниво. Нашите очекувања се дека годишниот раст може да биде и над проектираниот. Единствениот сигнал кој засега може да го доведе делумно под прашање проектираниот раст на македонската економија се превисоките цени на нафтата на светскиот пазар. Движењето на цените на оваа најзначајна сировина и енергенс сеуште е по нагорна линија и тешко може да се претпостави дека брзо ќе биде стопирано.

Движењето на инфлацијата и понатаму е на исклучително ниско ниво и мерена преку индексот на трошоците на живот за првото полугодие едвај се приближува до половина процентен поен. Со оглед на вкупните движења и растот на цената на енергенсите можеме да очекуваме дека инфлацијата ќе се оствари во рамките на проектираните 1,2%.

Континуираниот раст на економијата во изминативе две и пол години (иако сеуште недоволен) предизвика и процес на постепено, но сигурно намалување на бројот на невработените лица во Македонија во првите седум месеци од оваа година. Нивниот број, по зголемувањето до над 395 илјади во почетокот на минатата година, сега се намали на под 370 илјади, со натамошна тенденција бројот на невработените и понатаму да се намалува до крајот на годината. Иако бројот на невработените е сеуште екстремно висок присутните тенденции треба да не охрабрат, особено што благиот и континуиран раст на БДП е проследен со соодветно намалување на бројот на невработените.

Како резултат на горенаведеното и како резултат на конзистентната макроекономска политика која се води во Македонија во минатата и во оваа година практично се елиминирани дефицитите на централната власт и нема да биде изненадување ако проектираниот низок дефицит на централната влада од 0,6% од БДП до крајот на годината премине во „нулти“ дефицит или незначителен суфицит, заради подобрата наплата на јавните приходи од проектираните. Клучната слабост и понатаму останува исклучителната ригидност и нефлексибилност на најголем дел од јавните расходи. Тоа е состојба на која Владата треба да посвети големо внимание, со цел расходната структура да е флексибилна и прилагодлива на бројните реформски потреби на Владата и на државата.

Посебно интересни се движењата во надворешниот сектор. По исклучително високиот дефицит на трговскиот биланс и на тековната сметка на држа-

вата во 2004 година, во првата половина од 2005 година состојбата почнува значително да се менува. Имено високиот трговски дефицит (кој е структурен проблем на македонската економија) почна благо да се намалува а резултатите се значително подобри на страната на услугите, доходот и трансферите, па оттука дефицитот на тековната сметка во првите пет месеци е сведен на 106,5 милиони САД долари, што е точно за двојно помалку отколку во првите пет месеци од 2004 година, кога изнесуваше 211,5 милиони САД долари. Ваквите движења доколку продолжат до крајот на годината може да го сведат дефицитот на тековната сметка на државата на околу 5% од БДП. Тоа би претставувало значителен напредок и би влијаело во насока на помалку рестриктивна фискална и монетарна политика на државата.

Традиционален проблем и понатаму е нивото на СДИ во земјава кое и покрај растот останува на многу ниско апсолутно ниво. Тој тренд продолжува и во првата половина од оваа година.

Претпазливоста кон нето новите задолжувања на Владата и во странство и на домашниот пазар доведоа до состојба во која јавниот долг на Република Македонија се сведе на под 50% од БДП во текот на 2004 и 2005 година, со тенденција до 2008 година да се намали на ниво од околу 40% од БДП.

Конечно, како резултат на ваквите движења во економијата Република Македонија го унапреди кредитниот рејтинг во 2005 година при што рејтинг агенцијата „Standard and Poors“ во последната своја оцена го зголеми долгорочниот државен кредитен рејтинг на Македонија во странска валута од „ББ“ на „ББ+“ и на домашната валута од „ББ+“ на „БББ-“. Краткорочниот кредитен рејтинг во странска валута беше потврден а во домашна валута зголемен на „А-3“. Во двата случаи перспективите се стабилни. Со преминување на оцената на домашната валута во „БББ-“ Македонија влезе во посакуваниот инвестиционен рејтинг на рангираните оцени. Во соопштението на „Standard and Poors“ се наведува и дека: „Одржуваниот и значителен напредок во донесувањето и спроведувањето на структурните реформи, водени од перспективите за членство во ЕУ, тековната макроекономска и фискална стабилност и понатамошната нормализација на меѓуетничките односи би можеле да доведат до зголемување на кредитниот рејтинг на Македонија и во странска валута во инвестициски рејтинг“. До крајот на оваа година Македонија ќе го добие и вториот рејтинг од агенцијата FITCH.

Сето ова укажува дека македонската економија покажува знаци на заживување и дека успешните перспективи се остварливи.

Со почит,
м-р **Никола Поповски**
Министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ
 годишни податоци за Република Македонија

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*
Реален БДП	%	-1.8	-1.1	1.2	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	2.9
БДП	USD мил.	3,386	3,351	3,390	3,458	3,581	3,674	3,588	3,437	3,769	4,642	5,407
Инфлација (просек)	%	128	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4
Инфлација (крај на период)	%	55.4	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9
БДП дефлатор	%	151.9	17.1	2.9	3.4	1.4	2.7	8.2	3.6	3.4	0.5	3.0
Буџетско салдо												
(централен буџет и фондови)	% БДП	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.7	0.0	1.8	-7.2	-5.7	-1.1	0.0
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	43.2	38.0	40.0	49.8	54.5	56.9	65.9	68.1	64.7	54.3	49.4
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	-	-	50.1	56.2	61.1	60.6	60.7	60.9	61.0	61.3	61.3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	40.6	38.0	41.4	55.4	51.8	60.3	65.3	69.2	58.6	49.9	45.9
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1EUR	-	-	51.3	61.2	60.9	60.6	60.8	61.0	61.1	61.3	61.4
Извоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,086	1,204	1,147	1,237	1,291	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,672
Увоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,916	2,211	2,792
Трговски биланс	USD мил.	-185	-223	-315	-386	-516	-496	-690	-524	-804	-852	-1,120
Биланс на тековна сметка	USD мил.	-263	-299	-340	-286	-269	-32	-75	-235	-358	-152	-415
како % од БДП	%	-7.8	-8.9	-10.0	-8.3	-7.5	-0.9	-2.1	-6.8	-9.5	-3.3	-7.7
Девизни резерви	USD млд.	0.16	0.28	0.28	0.26	0.33	0.45	0.71	0.78	0.73	0.90	0.99
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1.6	2.3	2.2	1.9	2.2	3.2	3.7	4.7	4.0	3.9	3.3
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1,260	1,440	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,635	1,813	2,029
како % од БДП	%	35.8	42.4	33.1	33.5	41.4	41.5	39.9	41.0	43.1	44.9	44.1
Странски директни инвестиции	USD мил.	24.0	9.5	11.2	30.0	127.7	32.4	175.1	440.7	77.7	94.3	150.1
како % од БДП	%	0.7	0.3	0.3	0.9	3.6	0.9	4.9	12.8	2.1	2.0	2.8

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Пазари во развој - Вкупно	4.6	6.2	4.5	4.5	9.5	6.7	5.4	4.1	-4.3	-4.9	-4.7	-4.3
Бугарија	4.3	5.7	5.5	5.5	2.3	6.1	4.0	3.5	-9.3	-7.4	-7.6	-6.9
Чешка Република	3.7	4.0	4.0	3.9	0.1	2.8	2.5	2.7	-6.2	-5.2	-4.8	-4.4
Естонија	5.1	6.2	6.0	5.5	1.3	3.0	3.7	2.7	-13.2	-13.8	-11.0	-9.7
Унгарија	3.0	4.0	3.7	3.8	4.7	6.8	4.0	3.8	-9.0	-9.0	-8.6	-8.1
Латвија	7.5	8.0	7.3	6.2	2.9	6.3	5.7	5.3	-8.2	-12.3	-10.9	-9.8
Литванија	9.7	6.6	7.0	6.8	-1.2	1.2	2.9	3.0	-7.0	-8.6	-9.5	-9.3
Полска	3.8	5.3	3.5	3.7	0.8	3.5	3.1	2.5	-1.9	-1.5	-2.1	-2.5
Романија	5.2	8.3	5.5	5.0	15.3	11.9	8.2	5.7	-6.8	-7.5	-6.9	-6.3
Словачка	4.5	5.5	4.8	4.9	8.5	7.5	3.6	2.8	-0.9	-3.4	-6.0	-4.6
Словенија	2.5	4.4	4.0	4.0	5.6	3.6	2.3	2.0	0.1	-0.6	-1.4	-2.2
Кипар	1.9	3.7	3.8	4.0	4.1	2.3	2.5	2.5	-3.4	-4.1	-3.4	-2.7
Турција	5.9	8.0	5.0	5.0	25.3	10.6	9.0	6.1	-3.4	-5.2	-4.5	-3.7

1) Годишен просек.

2) Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., April 2005

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2004)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработу- вачка индустрија и елект. енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образо- вање, здравство и социјална работа	Импутиран и банкарс- ки услуги	Додадена вредност	Нето- даноци на произ- водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		А + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
2000	I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	00/99	1.0	9.4	2.6	3.0	-11.3	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
2001	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	01/00	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	-8.3	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
2002	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-1.8	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2003 *	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-2.7	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	5.2	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	0.5	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-0.9	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
	03/02	4.8	5.0	13.3	1.8	9.6	0.4	-3.6	4.9	-1.2	3.3	0.6	2.8
2004*	I	3.5	-0.6	4.0	5.1	5.4	2.2	2.2	2.4	-0.7	2.4	2.4	2.4
	II	4.6	-0.7	11.4	6.7	8.7	5.0	3.0	2.1	1.9	3.6	3.6	3.6
	III	4.6	-0.1	7.9	8.2	1.8	5.3	2.6	1.1	2.3	3.4	3.4	3.4
	IV	4.9	-6.3	10.0	9.2	5.9	8.1	2.0	1.6	1.2	2.2	2.2	2.2
	04/03	4.4	-2.1	8.7	7.4	5.3	5.2	2.5	1.8	1.1	2.9	2.9	2.9
2005*	I	2.5	4.7	-9.6	6.4	2.5	5.6	0.2	0.5	-0.9	2.7	2.7	2.7

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

НКД	Назив	1999	2000	2001	2002	2003 ¹	Индекси 2003/2002
сектор							
A	Земјоделство, лов и шумарство	23,094	23,756	22,933	24,509	28,672	17.0
B	Рибарство	29	14	24	48	27	-43.8
B	Вадење на руди и камен	1,620	1,856	1,312	960	989	3.0
Г	Преработувачка индустрија	36,764	40,926	39,587	37,925	39,651	4.6
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	9,203	10,381	10,041	9,146	11,778	28.8
Ѓ	Градежништво	10,880	13,361	11,801	11,893	13,537	13.8
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	22,383	25,402	26,076	27,348	28,282	3.4
Ж	Хотели и ресторани	3,984	3,463	3,410	4,088	4,653	13.8
З	Сообраќај, складирање и врски	17,233	21,261	21,694	20,610	21,062	2.2
С	Финансиско посредување	6,977	7,342	7,420	7,427	6,110	-17.7
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	5,890	7,466	8,304	8,168	8,453	3.5
Ј	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14,351	14,333	14,445	16,145	16,984	5.2
К	Образование	8,769	8,266	8,048	8,688	9,436	8.6
Л	Здравство и социјална работа	8,592	8,987	8,690	9,361	9,897	5.7
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	4,967	5,217	5,548	5,553	5,503	-0.9
	Импутирани станарини	9,597	10,465	10,631	10,792	13,732	27.2
	Минус: импутирани банкарски услуги	5,017	5,153	4,738	4,160	3,797	-8.7
A.	Додадена вредност по основни цени	179,316	197,344	195,230	198,592	214,969	8.2
Б.	Нето даноци на производство	29,694	39,045	38,611	45,378	36,516	-19.5
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209,010	236,389	233,841	243,970	251,485	3.1

1) Претходни податоци

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари					Во %				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209.010	236.389	233.841	243.971	251.486	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
(по тековни цени)										
Финална потрошувачка	188.702	218.986	221.771	242.795	243.853	90.3	92.6	94.8	99.5	97.0
Финална потрошувачка на домаќинствата	145.693	175.965	163.788	188.179	191.873	69.7	74.4	70.0	77.1	76.3
Финална јавна потрошувачка	43.009	43.021	57.983	54.616	51.980	20.6	18.2	24.8	22.4	20.7
Бруто-инвестиции	41.171	50.683	42.759	48.058	50.261	19.7	21.4	18.3	19.7	20.0
Инвестиции во основни средства	34.710	38.332	34.716	40.448	42.110	16.6	16.2	14.8	16.6	16.7
Пораст на залихи	6.461	12.351	8.043	7.610	8.151	3.1	5.2	3.4	3.1	3.2
Извоз на стоки и услуги	88.143	114.209	99.091	92.674	95.254	42.2	48.3	42.4	38.0	37.9
Извоз на стоки	67.988	87.161	78.625	71.887	73.800	32.5	36.9	33.6	29.5	29.3
Извоз на услуги	14.367	19.971	15.894	16.388	17.705	6.9	8.4	6.8	6.7	7.0
Набавки на нерезидентите во земјата	5.788	7.077	4.572	4.399	3.749	2.8	3.0	2.0	1.8	1.5
Увоз на стоки и услуги	109.007	147.489	129.780	139.556	137.882	52.2	62.4	55.5	57.2	54.8
Увоз на стоки	90.554	123.910	107.166	121.574	120.038	43.3	52.4	45.8	49.8	47.7
Увоз на услуги	18.543	23.579	22.614	17.982	17.844	8.8	10.0	9.7	7.4	7.1

Извор: Државен завод за статистика

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

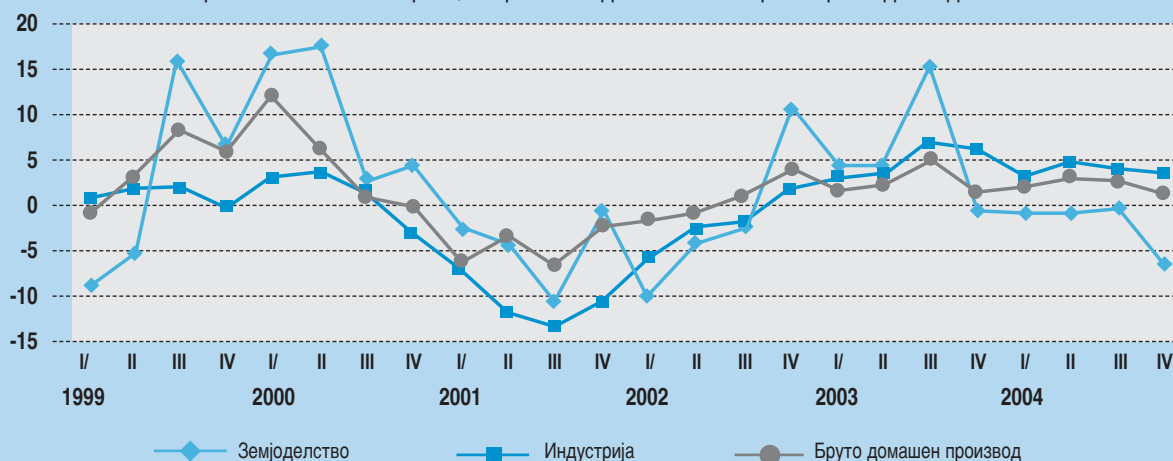
	2000	2001	2002	2003	2004	2004				2005			
						К – 1	К – 2	К – 3	К – 4	К – 1	Март	Април	Мај
РЕАЛЕН СЕКТОР													
Производство реални промени													
Бруто домашен производ	4.6	-4.5	0.9	2.8	2.9	2.4	3.7	3.4	2.1	2.7			
Индустриско производство	3.5	-3.1	-0.8	6.6	-2.1	-0.6	-0.7	-0.1	-6.3	4.8	0.3	10.5	15.8
номинални промени													
Инвестиции во машини и опрема	20.8	-16.9	16.4	-7.7	4.9	11.0	7.2	8.1	-4.2	5.7			
Цени													
Трошоци на живот	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	1.6	-0.5	-1.6	-1.3	-0.4	0.2	0.6	0.7
Цени на производители на индустриски производи	8.9	2.0	-0.9	-0.3	0.9	-1.5	0.5	2.2	2.6	1.9	2.3	3.1	2.5
Конкурентност на индустријата													
Продуктивност	6.0	0.5	3.0	13.1	3.9	-28.0	-20.8	-16.7	-3.1	39.2	6.4	15.6	20.2
Трошоци за работна сила по единица производ	-4.7	-0.7	0.2	-10.3	0.7	45.1	29.8	20.7	13.6	-35.1	-3.8	-12.2	-16.4
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12.5	-2.7	1.1	-10.1	-0.4	50.6	28.2	16.8	9.2	-34.8	-6.0	-14.8	-18.5
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД \$													
Сурова нафта-брент	28.3	24.4	25.0	28.9	38.3	32.0	35.5	41.6	44.2	47.6	53.1	51.9	48.67
Јагнешко месо (ц/кг)	261.9	291.2	330.3	388.4	461.4	458.6	453.8	452.8	472.7	478.1	479.7	472.0	453.8
Никел	8,638.0	5,944.7	6,772.0	9,629.0	13,823.4	14,729.0	12,500.0	13,991.0	14,073.0	15,348.0	16,191.0	16,142.0	16,932.0
Бакар	1,813.0	1,578.3	1,559.0	1,779.0	2,866.0	2,731.0	2,790.0	2,850.0	3,093.0	3,268.0	3,379.0	3,394.0	3,249.0
Олово	45.4	47.6	45.3	51.5	88.7	84.4	81.1	93.2	95.9	97.8	100.4	98.6	98.8
Цинк	112.8	88.6	77.9	82.8	104.8	107.0	102.2	97.5	111.4	131.5	137.2	130.0	124.4
Ладно валани челични лимови	385.8	299.2	328.3	444.6	607.1	520.0	608.3	650.0	650.0	683.3	712.5	750.0	750
Топло валани челични лимови	295.8	216.5	246.7	320.2	502.5	401.7	508.3	550.0	550.0	583.3	612.5	650.0	650
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР													
номинални промени на доларски вредности													
Извоз на стоки (ФОВ)	11.0	-12.7	-3.7	22.2	22.4	22.1	11.5	31.0	32.3	30.6	31.8	36.0	51.3
Увоз на стоки (ЦИФ)	17.9	-19.4	16.3	15.3	25.9	13.8	18.6	28.4	35.8	12.8	8.7	29.0	27.1
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1,230	-246.0	-339.6	-264.0	-368.4	-216.9	-87.7	-137.0	-105.8
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38	-324	-277	-415	-107.4	-172.9	-5.8	-129.7	-21.4	-14.3	-62.4	-24.1
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235.6	62.0	-40.5	168.8	82.3	-12.2	38.0	72.0	83.0	62.0	62.0	112.0	72.0
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1,438.0	1,444.0	1,571.0	1,771.0	1,957.0	1,766.0	1,766.4	1,821.0	1,957.6	1,927.3	1,927.3	1,950.0	1908.1
Курсеви (просечен)													
денар/ЕУРО	60.73	60.91	60.98	61.26	61.34	61.29	61.28	61.31	61.46	61.40	61.42	61.39	61.42
денар/САД \$	65.89	68.04	64.73	54.30	49.41	49.94	50.87	50.20	47.53	46.82	46.57	47.45	48.34

	2000	2001	2002	2003	2004	2004				2005			
						K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	K - 1	Март	Април	Мај
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ													
номинални промени													
Приходи	22.5	-10.3	10.1	-7.4	5.8	10.3	1.5	2.9	8.6	-9.0	-15.9	14.0	11.6
Даночни приходи	22.1	-6.9	14.0	-9.6	6.8	5.7	5.0	6.7	9.9	-3.1	-3.8	14.0	-4.1
ДДВ	75.2	-1.8	19.8	3.2	21.6	25.3	16.8	18.7	25.8	-5.9	-2.5	15.7	-11.8
Расходи	12.7	27.0	-0.1	-13.8	0.3	5.2	3.0	-4.4	-1.7	5.6	-1.4	3.2	7.2
Тековни расходи	1.8	31.9	17.2	-1.2	1.4	5.7	1.2	-2.8	1.9	3.6	3.2	0.0	5.4
Капитални расходи	94.5	28.3	11.8	-447.0	-3.4	-34.3	-38.4	-15.9	-22.8	42.2	46.7	32.9	30.8
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6,285	-12,490	7,343	-2,551	371	1,002.0	-364.0	616.0	-882.0	-1,005	-18.0	389	334
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5,905	-13,171	-13,019	-2,596	7	655.0	-635.0	654.0	-667.0	-1,269	-266	642	306
МОНЕТАРЕН СЕКТОР													
номинални промени (крај на период)													
Нето девизни средства	73.8	57.6	-19.1	5.3	4.7	10.3	4.9	3.0	4.7	4.0	4.0	6.3	1.9
Кредити на приватен сектор	17.2	7.3	12.7	15.8	18.7	18.9	25.9	24.4	18.7	16.9	16.9	14.5	-0.1
Готови пари во оптек	16.6	48.5	0.0	0.3	-0.1	9.2	4.7	2.0	-0.1	9.6	9.6	3.7	-7.7
M1	22.6	5.6	4.6	1.1	-1.1	9.1	8.6	2.3	-1.1	3.9	3.9	1.5	-0.5
M2	29.4	61.9	-7.0	15.9	15.1	18.1	20.1	18.3	15.1	22.3	22.3	21.5	0.8
M4	25.6	56.7		13.2	15.3	15.4	18.9	16.7	15.3	20.2	20.2	19.5	1.2
Однос на девизните резерви спрема M1	165.0	188.2	150.5	150.7	162.0	161.7	166.9	153.3	162.0	167.6	167.6	168.2	171
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР													
Пазар на работна сила													
Стапка на невработеност (APC)	32.2	30.5	31.9	36.7	36.7	37.1	35.8	37.7	38.0	38.6			
Вкупно нововработени (крај на период)	101,996	90,308	110,401	79,921	112,013	25,648	51,190	80,235	112,013	11,707	11,707	11,711	11,463
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63,987	63,346	74,341	49,661	63,538	16,153	31,870	47,135	63,538	7,268	7,268	6,022	6,317
Плати													
Номинални нето плати	5.5	3.5	6.9	4.8	4.0	4.0	4.4	3.4	4.0	3.0	2.2	1.0	0.4
Реални нето плати	-0.3	-1.9	5.0	3.6	4.4	2.4	4.9	5.0	5.4	3.4	2.0	0.4	0.3
Потрошувачка кошница	2.5	5.2	2.7	-0.7	-2.7	0.7	-2.8	-5.0	-3.9	-4.0	-3.3		
Социјална заштита													
Број на пензионери (крај на период)	241,221	247,200	249,421	254,267	260,075	254,333	256,917	258,360	260,075	260,879	260,879	261,447	259,985
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77,309	80,160	82,673	64,453		64,584	64,594	65,960	66,940	69,667	69,667	63,442	66,604
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35,046	41,375	46,772	47,324	45,867	53,273	51,221	48,189	45,867	44,230	44,230	44,267	43,968

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Република Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

реални стапки на пораст, квартал во однос на ист квартал претходна година

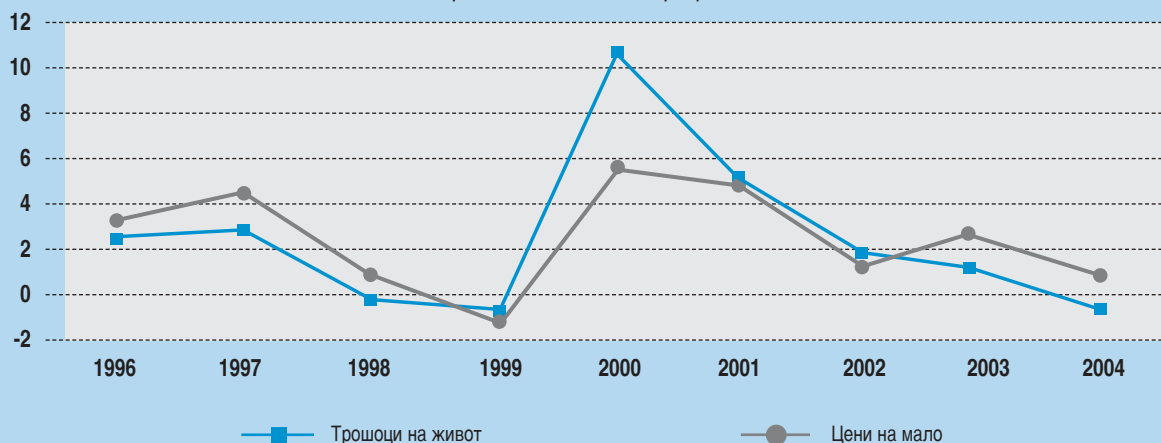
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ во милиони САД \$	3,450	3,389	3,351	3,390	3,458	3,575	3,730	3,899	3,723	3,755	4,546
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ (по глава на жител) во САД \$	1,785	1,742	1,705	1,709	1,732	1,781	1,848	1,924	1,830	1,859	2,243

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот за секоја наредна година.

2) Претходни податоци.

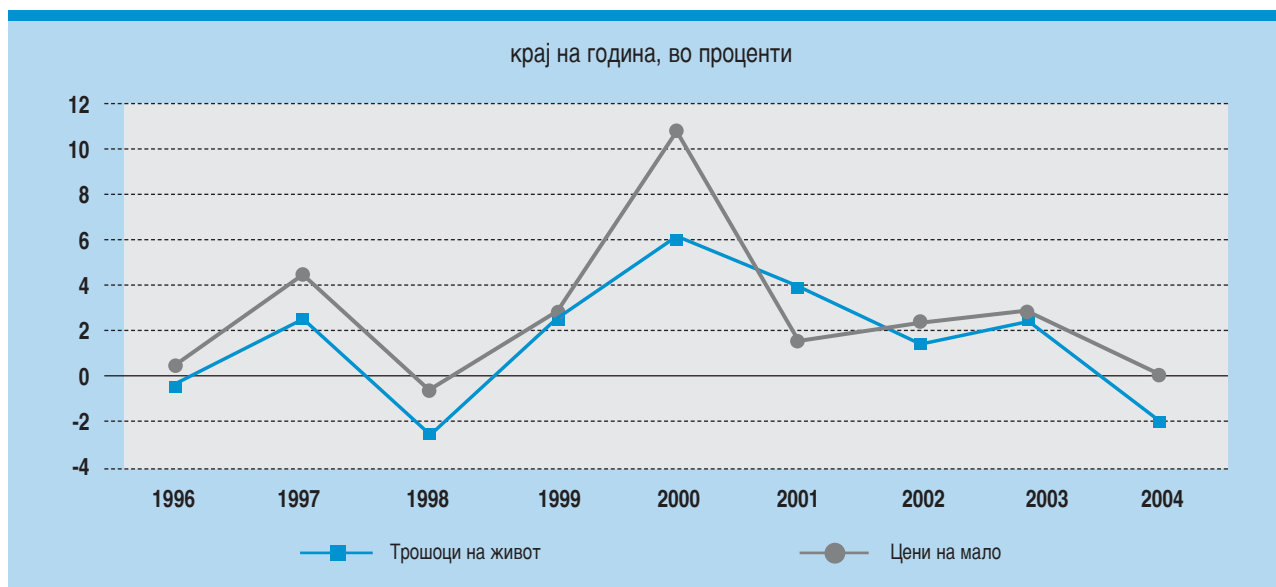
ИНФЛАЦИЈА

просечни стапки, во проценти

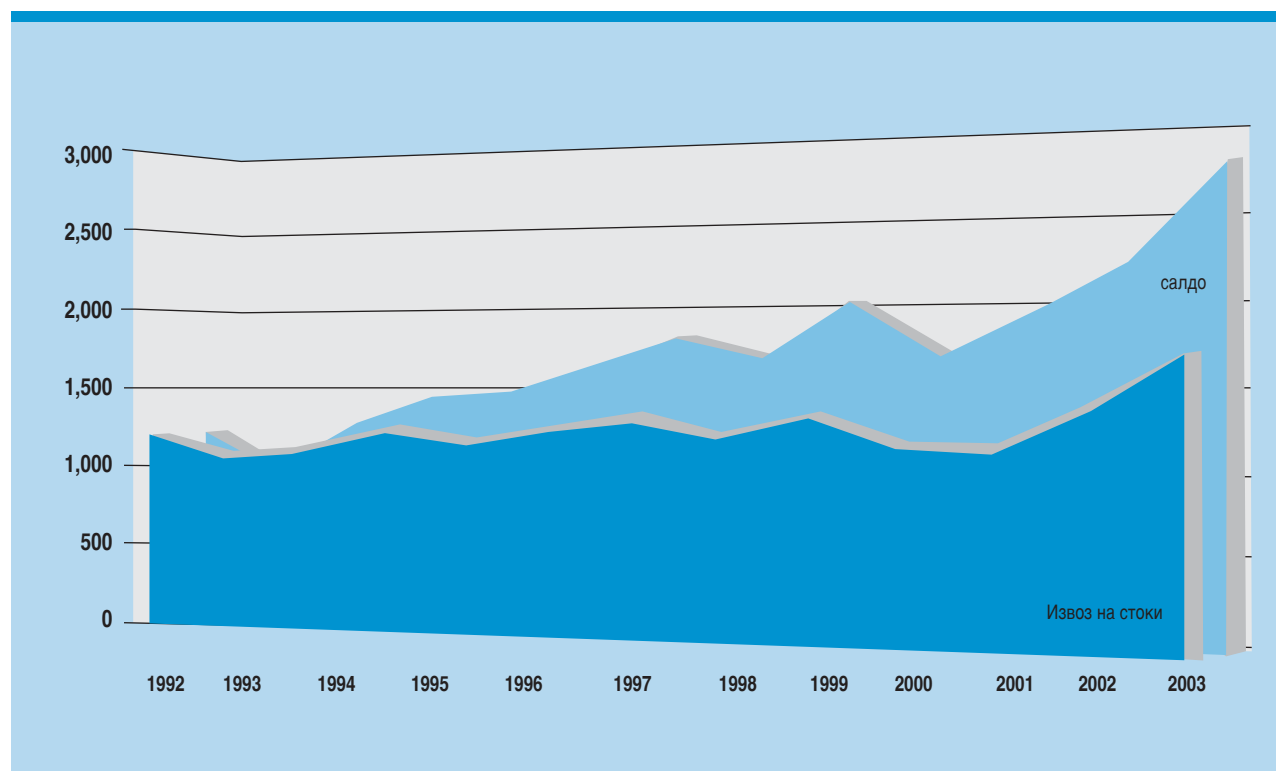
	просечни стапки во проценти								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Трошоци на живот	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9

	крај на година, во проценти								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Трошоци на живот	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9
Цени на мало	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	-0.1

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

	во милиони САД \$												
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674
Увоз на стоки	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

			Вкупно			Германија			Србија и Црна Гора		
			Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
1998			1,310.7	1,914.7	-604.0	286.0	255.2	30.8	240.0	245.6	-5.6
1999			1,191.3	1,776.2	-584.9	254.3	245.8	8.5	254.5	183.9	70.6
2000			1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001			1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002			1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003			1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2004			1,673.6	2,903.4	-1,229.8	318.2	362.3	-44.1	348.8	244.8	104.0
2000	Q1		331.1	606.8	-275.7	66.1	80.9	-14.8	78.8	47.8	31.0
	Q2		317.7	481.0	-163.3	56.9	52.7	4.2	76.3	47.3	29.0
	Q3		345.1	470.6	-125.5	70.8	55.0	15.8	82.8	47.3	35.5
	Q4		328.7	535.4	-206.7	63.7	64.7	-1.0	97.3	48.0	49.3
2001	Q1		291.5	400.4	-108.9	69.0	52.8	16.2	62.3	34.9	27.4
	Q2		285.3	416.6	-131.3	52.9	59.0	-6.1	74.1	39.2	34.9
	Q3		295.7	378.9	-83.2	61.9	42.8	19.1	62.9	33.4	29.5
	Q4		282.5	491.7	-209.2	53.7	58.7	-5.0	67.5	49.7	17.8
2002	Q1		244.0	444.2	-200.2	60.9	56.4	4.5	47.2	38.2	9.0
	Q2		264.4	461.7	-197.3	54.0	70.5	-2.7	53.6	47.9	5.7
	Q3		289.1	497.1	-208.0	60.3	77.1	-10.4	55.8	47.9	7.9
	Q4		301.8	597.6	-295.8	57.0	89.2	-32.2	66.4	55.1	11.3
2003	Q1		293.7	531.7	-238.0	66.6	69.2	-2.6	47.2	50.4	-3.2
	Q2		355.8	580.9	-225.1	68.0	74.2	-6.2	76.4	54.8	21.6
	Q3		337.8	550.2	-212.4	72.0	71.0	1.0	74.7	53.5	21.2
	Q4		375.9	637.1	-261.2	71.7	89.4	-17.7	75.5	53.9	21.6
2004	Q1		366.0	616.1	-250.1	82.1	84.0	-1.9	57.9	48.2	9.7
	Q2		367.7	715.1	-347.4	63.1	90.0	-26.9	84.4	63.7	20.7
	Q3		442.7	706.7	-264.0	80.8	89.2	-8.4	98.7	63.2	35.5
	Q4		497.2	865.5	-368.3	92.2	99.1	-6.9	107.8	69.7	38.1
2005	Q1		482.0	700.1	-218.1	112.0	73.6	38.4	75.0	58.5	16.5
2003	I		78.6	159.0	-80.4	18.7	22.6	-3.9	11.3	15.0	-3.7
	II		94.7	152.2	-57.5	21.9	21.7	0.2	15.5	15.4	0.1
	III		120.4	220.5	-100.1	26.0	24.9	1.1	20.4	20.0	0.4
	IV		117.3	190.3	-73.0	22.2	21.2	1.0	22.4	15.4	7.0
	V		119.9	208.4	-88.5	23.6	26.5	-2.9	27.3	23.2	4.1
	VI		118.6	182.2	-63.6	22.2	26.5	-4.3	26.7	16.2	10.5
	VII		124.3	194.8	-70.5	25.2	27.8	-2.6	27.2	18.0	9.2
	VIII		96.1	173.1	-77.0	22.2	20.5	1.7	23.1	18.3	4.8
	IX		117.4	182.3	-64.9	24.6	22.7	1.9	24.4	17.2	7.2
	X		124.7	214.0	-89.3	22.8	26.7	-3.9	28.9	18.8	10.1
	XI		122.7	198.8	-76.1	24.7	29.4	-4.7	22.6	15.7	6.9
	XII		128.5	224.3	-95.8	24.2	33.3	-9.1	24.0	19.4	4.6
2004	I		102.4	176.5	-74.1	27.3	21.8	5.5	14.5	11.2	3.3
	II		132.0	199.3	-67.3	28.0	32.6	-4.6	20.0	17.0	3.0
	III		131.6	240.3	-108.7	26.8	29.6	-2.8	23.4	20.0	3.4
	IV		125.2	238.2	-113.0	22.3	27.4	-5.1	26.4	22.5	3.9
	V		117.9	223.7	-105.8	19.5	29.2	-9.7	27.9	22.6	5.3
	VI		124.6	253.2	-128.6	21.3	33.4	-12.1	30.1	18.6	11.5
	VII		155.6	253.0	-97.4	31.5	32.3	-0.8	31.2	20.1	11.1
	VIII		137.5	223.0	-85.5	24.9	25.4	-0.5	34.1	21.4	12.7
	IX		149.6	230.7	-81.1	24.4	31.5	-7.1	33.4	21.7	11.7
	X		158.0	256.0	-98.0	24.4	31.5	-7.1	33.4	21.7	11.7
	XI		154.0	294.7	-140.7	26.8	24.9	1.9	33.0	21.4	11.6
	XII		185.2	314.8	-129.6	41.0	42.7	-1.7	41.4	26.6	14.8
2005	I		147.9	209.9	-62.0	43.3	21.7	21.6	19.0	15.8	3.2
	II		156.6	223.9	-67.3	35.5	25.7	9.8	22.4	16.7	5.7
	III		177.5	266.3	-88.8	33.2	26.2	7.0	33.6	26.0	7.6
	IV		174.6	312.4	-137.8	29.4	25.7	3.7	38.8	30.2	8.6
	V		178.5	284.3	-105.8	23.1	31.2	-8.1	42.8	19.0	23.8

во милиони САД \$

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
174.0	101.6	72.4	91.9	109.1	-17.2	83.1	112.9	-29.8	26.1	90.9	-64.8
136.1	54.7	81.4	77.6	92.7	-15.1	85.9	164.5	-78.6	15.1	91.2	-76.1
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-120.4	13.7	177.8	-164.1
70.3	46.8	23.5	134.9	170.2	-35.3	228.8	280.7	-51.9	19.7	255.7	-236.0
49.6	16.3	33.3	25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2
48.6	16.5	32.1	27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9
37.5	23.4	14.1	18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1
29.9	26.8	3.1	19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3
28.4	13.4	15.0	24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6
23.4	15.6	7.8	21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0
26.9	11.7	15.2	24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6
21.0	10.8	10.2	19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3
18.0	18.2	-0.2	26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0
18.9	15.6	3.3	25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7
16.5	10.7	5.8	21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8
24.6	13.9	10.7	18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1
16.7	13.8	2.9	26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6
13.8	19.1	-5.3	26.5	34.3	-7.8	52.1	76.4	-24.3	3.6	34.6	-31.0
16.0	11.1	4.9	21.6	29.3	-7.7	43.7	56.7	-13.0	3.4	53.5	-50.1
26.3	12.2	14.1	20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-19.8	4.2	64.6	-60.4
14.8	13.4	1.4	24.6	31.7	-7.1	52.7	64.1	-11.4	3.9	68.7	-64.8
14.1	11.6	2.5	29.1	45.1	-16.0	55.1	73.0	-17.9	4.7	47.9	-43.2
21.8	10.2	11.6	38.9	44.9	-6.0	54.6	69.2	-14.6	5.5	78.7	-73.2
19.6	11.6	8.0	42.3	48.5	-6.2	66.4	74.4	-8.0	5.6	60.4	-54.8
7.5	13.7	-6.2	43.6	37.2	6.4	74.1	66.3	7.8	5.2	70.5	-65.3
6.7	5.2	1.5	8.9	7.3	1.6	8.2	43.9	-35.7	0.5	1.8	-1.3
5.1	3.9	1.2	7.5	6.0	1.5	11.7	22.9	-11.2	0.5	2.1	-1.6
4.9	4.7	0.2	10.5	8.3	2.2	15.2	31.6	-16.4	1.5	21.2	-19.7
3.5	4.5	-1.0	8.9	10.4	-1.5	17.4	31.2	-13.8	1.0	9.6	-8.6
3.4	6.1	-2.7	7.9	11.8	-3.9	18.5	25.6	-7.1	1.1	17.1	-16.0
6.9	8.5	-1.6	9.7	12.1	-2.4	16.2	19.6	-3.4	1.5	7.9	-6.4
7.2	3.9	3.3	7.4	11.8	-4.4	16.9	22.4	-5.5	1.3	9.8	-8.5
4.5	3.1	1.4	6.4	9.0	-2.6	10.9	15.4	-4.5	1.1	23.2	-22.1
4.3	4.1	0.2	7.8	8.5	-0.7	15.9	18.9	-3.0	1.0	20.5	-19.5
5.7	4.4	1.3	5.5	11.3	-5.8	18.2	22.8	-4.6	2.3	24.6	-22.3
6.8	2.8	4.0	7.2	11.8	-4.6	15.9	21.0	-5.1	1.2	19.6	-18.4
13.8	5.0	8.8	7.7	14.2	-6.5	14.8	24.9	-10.1	0.7	20.4	-19.7
6.4	5.3	1.1	5.8	7.6	-1.8	12.5	17.7	-5.2	1.4	27.4	-26.0
4.6	3.8	0.8	8.0	10.0	-2.0	17.8	21.0	-3.2	1.2	17.3	-16.1
3.8	4.3	-0.5	10.8	14.1	-3.3	22.4	25.4	-3.0	1.3	24.0	-22.7
3.6	4.6	-1.0	12.0	13.8	-1.8	19.9	23.0	-3.1	1.7	27.3	-25.6
4.5	3.6	0.9	7.8	14.4	-6.6	17.1	24.7	-7.6	1.7	2.2	-0.5
6.0	3.4	2.6	9.3	16.9	-7.6	18.1	25.3	-7.2	1.3	18.4	-17.1
7.9	3.2	4.7	13.3	19.5	-6.2	21.2	29.2	-8.0	1.8	22.7	-20.9
5.9	3.5	2.4	13.1	11.0	2.1	13.7	17.3	-3.6	1.9	29.6	-27.7
8.0	3.5	4.5	12.5	14.4	-1.9	19.7	22.7	-3.0	1.8	26.4	-24.6
8.0	3.5	4.5	12.4	14.4	-2.0	21.6	23.2	-1.6	1.8	26.4	-24.6
4.4	4.6	-0.2	12.9	15.1	-2.2	23.7	24.9	-1.2	2.2	25.5	-23.3
7.2	3.5	3.7	17.0	19.0	-2.0	21.1	26.3	-5.2	1.6	8.5	-6.9
3.1	4.5	-1.4	12.3	9.6	2.7	20.2	18.6	1.6	1.0	25.9	-24.9
1.8	5.7	-3.9	13.8	10.2	3.6	26.8	21.0	5.8	1.7	23.4	-21.7
2.6	3.5	-0.9	17.5	17.4	0.1	27.1	26.7	0.4	2.5	21.2	-18.7
3.5	4.2	-0.7	10.3	16.4	-6.1	31.8	29.7	0.4	1.5	33.3	-31.8
4.4	3.7	0.7	16.9	20.2	-3.3	23.9	25.1	2.1	1.9	22.4	-20.5

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

МАЈ 2005 ГОДИНА

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО МАЈ 2005 ГОДИНА

- Во првиот квартал од 2005 година, македонската економија оствари реален пораст од 2,7%;
- Индустриското производство на годишна основа порасна за 15.8%, што придонесе за кумулативен пораст во првите пет месеци од 8.3;
- Месечен пораст на трошоците на живот од 0.4%, со што просечната инфлација во првите пет месеци достигна 0%;
- Зголемување на берзанската цена на никелот на историски највисоко ниво (18.000 САД долари за еден метрички тон);
- Кумулативен пораст на извозот на стоки за 37,1% на годишна основа, со истовремен пораст на увозот на стоки за 20,3%;
- Дефицит во надворешно-трговската размена во првите пет месеца во висина од 461.7 милиони долари (мало намалување во однос на истиот период од 2004 година);
- Намалување на надворешниот долг за 42 милиони долари на месечна основа (негативни курсни разлики), при што истиот достигна износ од 1.908 милион долари;
- Дефицит на Централниот Буџет во првите пет месеци од 2005 година во висина од 245 милиони денари;
- Зголемување на нивото на Бруто девизни резерви на месечна основа за 18 милиони САД долари, детерминирано од позитивните движења на девизниот пазар;
- Продолжување на трендот на намалување на бројот на регистрирани невработени лица, овојпат за 1,9% на месечна основа (378.145 невработени лица).

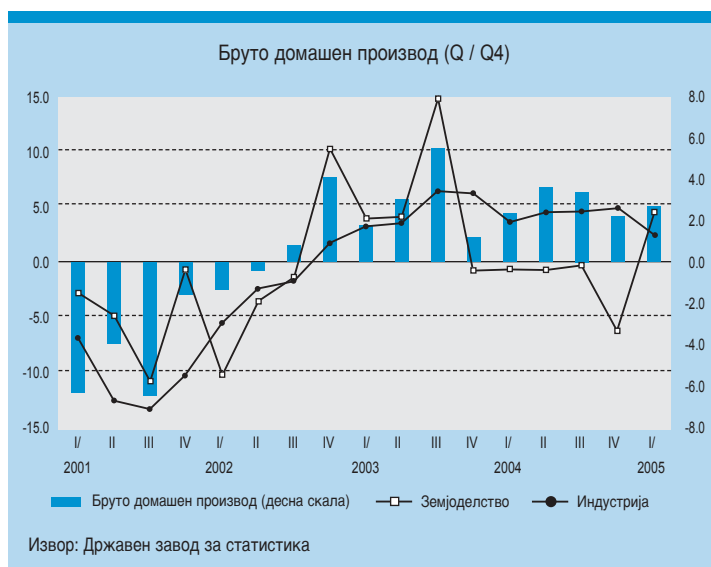
1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Бруто домашен производ

Во првиот квартал од 2005 година, на годишна основа, македонската економија оствари пораст од 2.7%, што претставува отстапување од 0.3 процентни поени во однос на проектираните 3%.

За разлика од минатата година кога индустриското производство имаше негативна вредност во сите четири квартали, овојпат токму индустријата беше главен двигател на растот, со реализиран пораст од 4.7%. Рестартирањето на дел од големите капацитети во челичната индустрија, позитивните резултати во текстилната, хемиската, индустриите за градежни материјали и производство на електрична енергија, како и подобрувањето на вкупната бизнис клима, имаа свој придонес врз растот на вкупната индустриска активност.

Покрај индустријата, во првиот квартал од годината значително влијание врз вкупниот раст на економијата имаа секторот трговија на големо и мало, како и секторот сообраќај, складирање и врски (односно транспорт и комуникации). Во делот на трговијата на големо и мало, растот во првиот квартал достигна 6.4%, како уште една потврда на големото значење на потрошувачката во структурата на вкупниот БДП. Во исто време, во делот на транспортот и комуникациите порастот изнесуваше

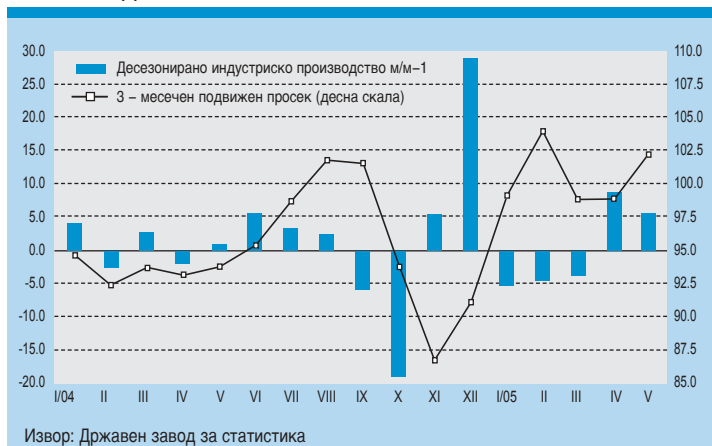
5.6%, како резултат на зголемениот транспорт (позитивно корелиран со растот на индустриската активност), како и зголемените комуникации, особено во мобилната телефонија.

Освен овие гранки, позабележителен пораст бележи земјоделскиот сектор (2.5%), како и хотелите и рестораните, односно туризмот (2.5%). Намалување на активноста во првиот сектор од годината единствено е евидентиран во градежништвото и тоа за -9.6%, како резултат на намалениот обем на извршени градежни работи во земјата. Сепак, во истиот период, зголемување од 5.7% бележат инвестициите во машини и опрема.

До крајот на годината, во преостанатите три квартали се очекуваат повисоки стапки на економски раст, што ќе придонесе за годишен раст на економијата од 3.8%.

1.2. Индустриско производство

По тримесечниот континуиран пораст на индустриското производство, во мај 2005 година дојде до мало забавување на темпото на раст, при што индустријата забележа намалување од 2.4% на месечна основа. Се работи за сезонски варијации во производството, кои речиси без исклучок се случуваат во овој период од годината. Притоа, како една од причините за ваквиот развој на настаните секако е и намалената потрошувачка на електрична енергија која вообичаено доаѓа во вториот квартал од годината.

Како потврда на добрите резултати на индустријата во петтиот месец од годината, односно негативните ефекти на сезонскиот фактор, секако е и индексот на десејонизирано индустриско производство (се добива кога индексот на индустриското производство ќе се „исчисти“ од влијанието на разните сезонски фактори присутни во текот на годината), кој веќе втор месец по ред бележи пораст, овојпат за 5.6%.

На годишна основа, во мај 2005 година, индустриското производство бележи пораст од дури 15.8%. Притоа, особено радува фактот дека овојпат, растот на производството е резултат на интензивираната активност во повеќе сектори, односно во 17 од вкупно 24 индустриски гранки. Носител на растот на годишна основа (со оглед на доминантното учество во структурата на вкупниот индекс) е прехранбената индустрија која забележа зголемување од 13.6%, односно индустријата за производство на основни метали каде растот на годишна основа достигна 110.3%¹. Освен овие гранки, позитивни резултати се евидентирани во тутунската индустрија (29.2%), текстилната индустрија, производството на нафтени деривати, производството на градежни материјали (23.2%) и производството на метални производи, машини и електрични апарати.

Мошне високите стапки на раст на индустријата на годишна основа, го подигнаа и вкупниот кумулативен индекс на индустријското производство кој во периодот јануари–мај 2005 година (споредено со истиот период лани) забележа зголемување од 8.3%. Слично како и кај годишниот индекс, растот е дисперзиран во 15 од вкупно 24 индустриски гранки. Она што особено радува е постепеното фаќање чекор на прехранбената индустрија, која конечно во

1) Индексот во оваа гранка е особно висок бидејќи во мај минатата година, дел од капацитетите во челичната индустрија воопшто не работеа.

овој период го достигна минатогодишното ниво, по што имајќи ги предвид сезонските влијанија во оваа гранка, во натамошните месеци и на ова поле се очекува зголемување на производството. Сепак, слично како и во претходните неколку месеци, растот во индустријата е повторно воден од челичната, односно индустријата за производство на метали, која учествува со околу 60% во вкупниот пораст во овој период.

Потврдата за позитивните резултати во индустријата, како и за подобрување на вкупната бизнис клима доаѓа и од редовните месечни анкети за деловните тенденции во преработувачката индустрија. Имено, според мајската анкета, оптимизмот на менаџерите на најголемите претпријатија во поглед на очекувањата за обемот на производството во наредните 3–4 месеци, се наоѓа на историски највисоко ниво. Ваквата состојба е пропратена и со највисокото ниво на просечна искористеност на капацитетите во изминатите 18 месеци (63.9%).

1.3. Цени

По минатомесечниот пад, во мај 2005 година индексот на трошоците на живот повторно забележа зголемување, овојпат за 0.4% на месечна основа, додека на годишна основа, нивото на цените бележи зголемување од 0.7%. Ваквите движења придонесоа за прв пат оваа година, просечната инфлација да излезе од зоната на дефлација, достигнувајќи ниво од 0%.

На месечна основа, порастот на трошоците на живот во основа беше детерминиран од повисоките цени на овошјето и зеленчукот (0.4% и 11.4% соодветно). Цените кај останатите производи останаа речиси непроменети, со исклучок на цените на нафтените деривати каде е регистрирано намалување на малопродажната цена иницирано од падот на цената на нафтата на светските берзи. Во рамките на самиот индекс на трошоците на живот, цените на стоките пораснаа за 0.6%, додека цените на услугите бележат намалување од 0.5%.

Во исто време, индексот на цените на мало забележа намалување од 0.8% на месечна основа. Притоа, падот на цените на мало е забележан во сите групи на производи, освен во групата на Земјоделски производи, каде е забележан пораст од 5%. На годишна основа, индексот на цените на мало е повисок за 2.1%, додека анализирано кумулативно (јануари–мај 2005 година во однос на јануари мај 2004 година) индексот на цените на мало е повисок за 1.6%.

Цените на производители на индустриски производи во мај 2005 година забележа намалување од

0.2% во однос на претходниот месец како резултат на падот на цената на енергијата за 0.2%. Годишните цени на индустриски производители во мај се повисоки за 2.5%. Основна причина за тој резултат повторно се цените на нафтените деривати кои имаат исклучително висок пораст. Од останатите индустриски групи пораст на годишно ниво е остварен кај интермедијарните производи освен енергија за 0.2%, трајните производи за широка потрошувачка од 3% како и нетрајните производи за широка потрошувачка од 0.8%.

1.3.1. Берзански цени

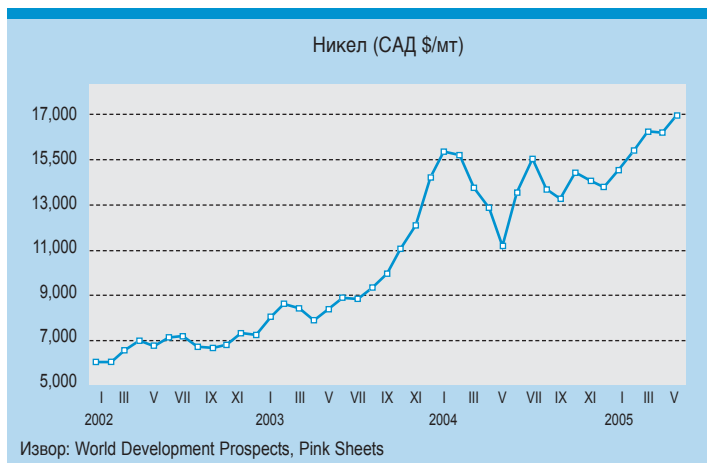
Во петтиот месец од годината, движењата на светските стокови берзи беа доста стабилни, без поголеми потреси, особено кај производите кои се во нашиот интересен фокус. Притоа, цените на најзначајните производи воглавно забележаа мало намалување, односно го задржаа истото ценовно ниво.

Најголем пад на месечно ниво е евидентиран кај суровата нафта, чија берзанска цена се намали за 6.2% во споредба со април 2005 година. И покрај

ваквото намалување (кое не е невообичаено во овој период од годината кога побарувачката генерално е послаба), сепак кон крајот на месецот дојде до повторно покачување на берзанската цена на овој производ. Состанокот на земјите членки производители на нафта (ОПЕС) во средината на јуни, како и почетокот на летната сезона во САД антиципираа дел од покачувањето на цената. Имајќи ги предвид политичките нестабилности кај некои од позначајните производители на сурова нафта, до крајот на годината се очекува натамошно зголемување на просечната цена на овој стратешки производ. На годишна основа, цената на суровата нафта е зголемена за 28%.

Покрај нафтата, пад на берзанските цени (веќе втор месец по ред) е евидентиран и кај другите производи, пред сè златото, јагнешкото месо, бакарот и цинкот.

За разлика од другите метали, берзанската цена на никелот повторно забележа зголемување, достигнувајќи просечна цена од 16.932 САД долари за еден метрички тон, што претставува речиси 5% зголемување на месечна основа. Всушност, во средината на месецот, цената на никелот се искачи на фантастични 18.000 долари по тон, што претставува трикратно зголемување на цената за период од 3 години, како резултат на се поголемата побарувачка за овој метал. Иако побарувачката во Европа и Јапонија покажува знаци на опаѓање, растот на кинеската економија сеуште ја држи цената на овој метал на високо ниво. Имајќи ги предвид и гласините за исцрпување на залихите кај најголемиот светски производител на никел, до крајот на годината не се очекува подрастичен пад на цената на овој обоен метал.

На ниво на претходниот месец останаа берзанските цени на шеќерот, челикот и челичните лимови.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Надворешно-трговска размена

Во мај 2005 година, надворешно-трговската размена на Република Македонија изразена во **доларска вредност** бележи позитивни тенденции, односно истата е зголемена за 35.4% во споредба со мај минатата година. Во исто време, на месечна основа, надворешно-трговската размена е намалена за 5% како резултат на намалениот увозот на стоки за 9%, додека извозот повторно забележа пораст од 2.2%. Остварениот трговскиот дефицит во мај достигна износ од 105.8 милиони САД долари, што претставува месечно намалување од 32 милиони долари.

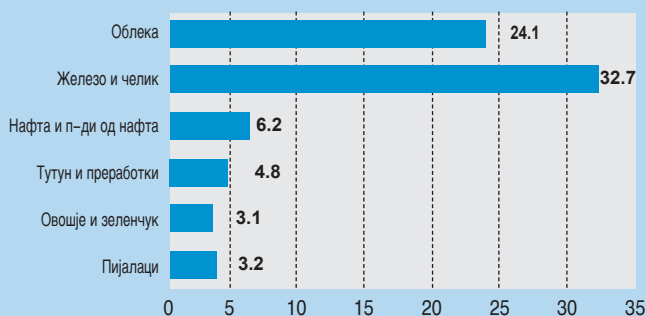
Анализирано кумулативно, во првите пет месеци од 2005 година регистрирано е забележително зголемување на извозот на стоки од 37,1% во споредба со истиот период од претходната година, како

резултат на рестартирањето на одделни капацитети, како и зголемената економска активност на деловните субјекти во државата. Во истиот период, увозот е зголемен за 20,3%, што услови дефицитот во размената со странство во првите пет месеци од годината да биде понизок во споредба со истиот период лани и да изнесува околу 461,7 милиони долари. Ваквите движења условија и подобрување на степенот на покриеност на увозот со извоз на стоки (64,4%).

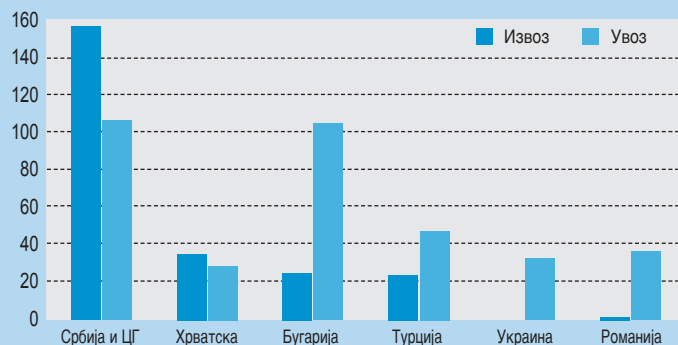
Анализирано по групи производи според СМТК, на месечна основа, извозот на месо и преработки од месо во мај 2005 година е намален за околу 3.7 милиони долари (83%), извозот на облека за 7 милиони долари (околу 16%), додека во исто време зголемување на извозот е регистрирано кај овошјето и зеленчукот за 2.3 милиони долари (36.6%), тутунот за 1.3 милиони долари (39.6%), медицински и фармацевтски производи за 1,6 милиони долари (94,1%) и железо и челик за 11 милиони долари (21,4%).

Извоз на поважни групи производи по СМТК

Извор: Државен завод за статистика

НТР со земји со кои се реализираат договори за слободна трговија

Извор: Државен завод за статистика

Гледано кумулативно, во првите пет месеци од годината, железото и челикот бележат зголемување од 155.4 милиони долари или 132.2% во однос на истиот период лани,² нафтата и производите од нафта 34.8 милиони долари или 200.3%, потоа следуваат овошјето и зеленчукот со 8.8 милиони долари или 52%, тутунот и преработките од тутун со 7,3 милиони долари или 22.3%, обувките со околу 3 милиони долари или 16.7% и пијалациите со 2,9 милиони долари зголемување или 12.3%.

Во првите пет месеци од 2005 година, 56% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европска Унија, додека на страната на увозот, 45.4% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од оваа интеграција. Извозот на стоки во Европска Унија е поголем за 30.1%, додека увозот за 6.1%. Германија, Србија и Црна Гора, Грција, Италија, Хрватска и за прв пат Британските Девствени Острови се наши најголеми партнери, чие учество во вкупниот извоз изнесува 70.6%.

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија
(по валути)

Извоз	I - V 2004					I - V 2005					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %		
EUR	519	370,055,599	61.2850	22,678,857,413	74.6	723	484,132,826	61.4031	29,727,256,355	75.6	114,077,227	30.8
USD	194	145,280,672	49.8441	7,241,384,320	23.8	294	195,551,636	47.2330	9,236,490,403	23.5	50,270,964	34.6
EUR+USD	713			29,920,241,734	98.5	1,017			38,963,746,758	99.1		
Вк.извоз:	716			30,383,203,522	100.0	1020			39,335,831,001	100.0		29.5

Извор: Државен завод за статистика

Главни „носители“ на извозот во периодот јануари-мај 2005 се: железо и челик, облека, нафта и производи од нафта, тутун и преработки од тутун, пијалаци, како и овошјето и зеленчукот. Овие шест групи производи сочинуваат 74% од вкупниот извоз на државата.

Анализата на увозот според економска намена во првите пет месеци од 2005 година укажува на тенденција на зголемување увозот на сировини и полу-производи, кои достигнаа стапка на пораст од 22.8% во однос на истиот период од 2004 година. Увозот на опрема е зголемен за 30.6%, а стоките за

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија
(по валути)

салдо на тргов. размена	I - V 2004					I - V 2005					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	износ на салдо во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	салдо во денари	структура во %	000 т	износ на салдо во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	салдо во денари	структура во %		
EUR	-268	-280,218,410	61.2850	-17,173,185,232	73.3	-210	-240,551,432	61.4031	-14,770,603,624	67.8	39,666,978	-14.2
USD	-599	-119,449,731	49.8441	-5,953,864,346	25.4	-474	-146,361,712	47.2330	-6,913,102,747	31.7	-26,911,981	22.5
EUR+USD	-867			-23,127,049,577	98.8	-684			-21,683,706,372	99.5		
Дефицит	-869			-23,417,629,786	100.0	-686			-21,796,895,778	100.0		-6.9

Извор: Државен завод за статистика

2) Во првата половина од 2004 година, најголемиот индустриски капацитет за производство на челик и челични лимови воопшто не работеше

широка потрошувачка за 16%. Во структурното учество се забележува опаѓање на увозот на стоки за широка потрошувачка за 1.2 процентен поен. Главни увозни производи (според СМТК) во периодот јануари–мај 2005 и понатаму се нафта и производи од нафта, железо и челик, текстилни производи, друмски возила, индустриски машини.

Значајно повисок увоз од извоз и понатаму се остварува со земји со кои размената се остварува преку договори за слободна трговија, како Бугарија, Турција, Романија и Украина. Дефицитот во трговската размена само со овие четири земји изнесува 170 милиони долари, што претставува околу 37% од трговскиот дефицит остварен во земјата во периодот јануари–мај 2005 година.

2. Анализата на валутната структура на надворешно–трговската размена на Република Македонија во првите пет месеци од годината покажува високо зголемување на извозот реализиран во евра и тоа за повеќе од 114 милиони евра, односно 30.8%, додека на страната на увозот за 74.4 милиони евра, односно 11.4%.

Истовремено, трговијата во долари бележи зголемување на страната на извозот за околу 50.3 милиони долари или 34.6%, додека, иницирано од сеште ниското ниво на САД доларот, увозот е зголемен за 77,2 милиони долари или 29,2%.

Во анализираниот период извозот на стоки на Република Македонија изразен во денарска противвредност забележа зголемување од 29,5%. Доколку доларскиот дел од извозот во првите пет месеци од 2005 година се сведе по просечен курс на доларот остварен во истиот период 2004 година, се согледува загубата во извозот од околу 10,2 милиони долари (пресметано по истиот курс).

Вкупниот увоз на стоки во денарска противвредност во анализираниот период е зголемен за 13,6%.

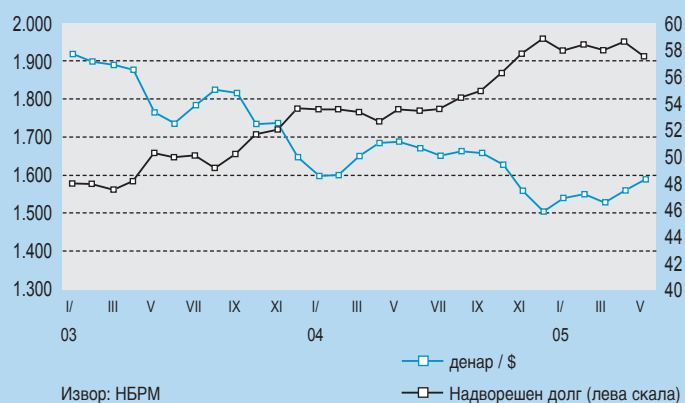
Оствареното салдо од надворешно–трговската размена е помало од салдото во 2004 година. Така, делот од дефицитот што е остварен во евра се намали за околу 40 милиони евра (или за 14.2%), при истовремено зголемување на доларскиот дел на дефицитот за околу 27 милиони долари (или за 22.5%).

Соодветно на ова, вкупниот денарски износ на трговскиот дефицит забележа намалување од 1.6 милијарди денари, односно 6.9%.

2.2. Надворешен долг

На крајот на мај 2005 година, надворешниот долг на Република Македонија достигна износ од 1.908 милиони САД долари, и во споредба со претходниот месец е намален за 42 милиони долари. Најголемо

Движење на надворешниот долг и курсот на САД\$

влијание врз месечното намалување на надворешниот долг имаат позитивни курсни разлики, како резултат на зголемувањето на вредноста на САД доларот на светските берзи.

Од аспект на валутната структура на долгот (се однесува само на главницата на долгот), најзастапена валута и понатаму останува еврото со учество од 43,4%, потоа следи САД доларот со 31,4%, и специјалните права на влечење со учество од 23,3%. Останатите валути имаат речиси незначително учество во структурата на главницата на надворешниот долг.

Во текот на мај 2005 година, користените средства од резидентите по основ на одобрени кредити изнесуваа 7.7 милиони долари и во однос на претходниот месец кога изнесуваа 28 милиони, се драстично намалени. Од овие средства, 3.5 милиони долари потекнуваа од мултилатералните кредитори, и тоа од ЕБРД, ИДА и ИФАД. Од приватните кредитори повлечени се 3.6 милиони долари во најголем дел од приватни банки и финансиски институции.

Во истиот месец, склучени се нови кредити во висина од 0.8 милиони долари, сите со приватни кредитори, што претставува најнизок износ од почетокот на годината. Сервисирањето на обврските кон странство и понатаму се извршува на редовна и навремена основа, при што во мај оваа година отплатени се 7.1 милиони долари (5,5 милиони долари главница). Притоа, спрема мултилатералните кредитори платени се 3.9 милиони долари и 1.2 милиони кон приватните кредитори.

Неажурноста во доставувањето на податоците за реализираните отплати од овластените известувачи по кредитни работи од приватниот сектор и во овој месец беше една од главните причини за постоењето на достасани неплатени обврски, кои во мај 2005 година изнесуваа 1.3 милиони долари.

Согласно планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, во периодот јуни–декем–

ври 2005 година за плаќање достасуваат 138.4 милиони долари обврски спрема странство, од кои на главницата отпаѓаат 104.4 милиони долари.

Во поглед на краткорочниот надворешен долг, на крајот на мај истиот изнесуваше 76.1 милион долари. Притоа, во мај оваа година користени се краткорочни финансиски кредити во износ од 4.4 милиони долари, а отплатени се обврски спрема странство во висина од 6.7 милиони.

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во првите пет месеци од 2005 година, вкупните приходи на централниот Буџет достигнаа износ од 22.942 милиони денари, што претставува намалување од 2,7% во споредба со истиот период од минатата година. Притоа, даночните приходи во периодот јануари–мај 2005 година се речиси на идентично ниво како и во претходната година (односно реализиран е пораст на наплатените даночни приходи од 0.2%), што укажува на фактот дека помалото остварување на вкупните приходи, се должи пред сè на намалувањето на неданочните приходи, односно на приходите од добивката на јавните финансиски институции и административните такси.

Учеството на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи во првите пет месеци од 2005 година изнесува 48.6%, односно учеството на ДДВ заедно со акцизите достигна 67.9%. Од данокот на додадена вредност вкупно се наплатени приходи во висина од 10.492 милиони денари, што претставува помало остварување за 2,3% (243 милиони денари) во однос на истиот период од 2004 година. Зголемување на приходите е регистрирано и кај втората категорија од индиректните даноци, односно акцизите, каде во првите пет месеци од годината се остварени 179 милиони денари повеќе, или 4.5% (приходите од акцизи достигнаа износ од 4.169 милиони денари.)

Намалување во периодот јануари–мај е регистрирано единствено кај приходите од царина и тоа за 11.7%, иницирано пред сè од намалувањето на царинските стапки согласно Договорот за пристапување кон Светската трговска организација, како и договорите за слободна трговија. Приходите од увозни давачки во овој период се остварени во износ од 1.945 милиони денари.

Трендот на пораст на годишно ниво е присутен и во доменот на директните даноци, поточно приходите од персоналниот данок на доход и данокот на добивка во споредба со 2004 година. Така, приходите од персоналниот данок на доход достигнаа износ од 3.182 милиони денари, што е за 148 милиони денари, или 4.9% повеќе во однос на истиот период лани. Во исто време, приходите од данокот на добивка во првите пет месеци се остварени во износ од 1.497 милиони денари, што во споредба со приходите остварени во истиот период во 2004 година претставува пораст од 16.1%.

На расходната страна, во првите пет месеци од 2005 година вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваа 23.187 милиони денари, што е за 2.7% повеќе во однос на истиот период од минатата година, односно вкупните расходи на централниот буџет се поголеми за 608 милиони денари. Притоа, расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 2.983 милиони денари, што претставува речиси еднаков износ како и во истиот период од 2004 година.

Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваа со 38.8%. Средствата за плати и надоместоци се зголемени за 4% во однос на истиот период од минатата година. Ова зголемување е резултат на зголемувањето на расходите за плати како резултат на продолжување на примената на т.н. декомпресија на платите на државните службеници.

Во делот на трансферите (учество од 36,3% во вкупните расходи на Централниот Буџет), во овој период се потрошени 8.416 милиони денари, односно 1.7% помалку во однос со 2004 година. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 3.370 милиони денари, или за 54 милиони денари повеќе во однос на истиот период лани.

Како карактеристика на овој период секако се издвојува и навременото и редовно извршување на планираните средства за капитални расходи, кои во овој период достигнаа износ од 1.918 милиони денари (капиталните трошоци со Буџетот се предвидени во износ од 5.739 милиони денари). Споредено со истиот период минатата година, ваквото извршување е повисоко за 27.9%, односно 418 милиони денари.

Ваквите движења во фискалната сфера во првите пет месеци од оваа година, придонесоа за остварување на дефицит на Централниот Буџет во износ од 245 милиони денари. Во истиот период минатата година, салдото на Централниот буџет беше во позитива од 1.003 милиони денари.

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Во мај 2005 година, монетарната политика се реализираше во услови на зголемена ликвидност на банкарскиот сектор, намален интерес на банките за вложување налагајнички записи на НБРМ, поволни движења на девизниот пазар, како и намалена буџетска потрошувачка.

Дневната ликвидност на банкарскиот систем на крајот на мај изнесуваше 10,160 милиони денари, што претставува месечен пораст од 18%. Високиот пораст на ликвидноста се должи на поволните движења на девизниот пазар (во насока на нето-откуп на девизи), како и намалениот интерес за запишувањелагајнички записи, при што намалување забележаа двете компоненти на ликвидноста и тоа: готовината волагајните и сметките на банките при НБРМ.

Во мај 2005 година, автономните фактори (со исклучок на депозитите на државата) претставуваа текови на креирање на ликвидност во банкарскиот систем. Така, креирање ликвидност е извршено врз основа на реализираниот нето откуп на девизи на девизниот пазар од страна на НБРМ, како и врз основа на намалувањето на готовите пари во оптик во мај за 7.8% во однос на април. Креирање на ликвидност беше извршено и преку аукциите налагајнички записи на НБРМ, чие ниво на месечна основа е пониско за 8.3% и на крајот на мај изнесуваше 4,937 милиони денари. Истовремено, нето домашната актива делуваше во насока на повлекување ликвидност, спротивно на делувањето налагајничките записи.

На институционалниот пазар на пари, во мај 2005 година беше забележана поинтензивна активност во однос на претходниот месец. Имено, вкупниот промет се зголеми за 35% и достигна 452 милиони денари. Притоа, во услови на повисока побарувачка за пари во однос на понудата за 44 милиони денари, беше постигната каматна стапка во износ од 8.51%, што во однос на претходниот месец претставува незначително намалување.

На крајот на мај 2005 година во однос на претходниот месец, примарните пари се повисоки за 2%, пред се како резултат на порастот на сметките на банките при НБРМ од 19.5%, при истовремено намалување на готовите пари во оптик за 7.8%. Воедно, и покрај значителен пораст на депозитните пари, монетарниот агрегат M1 забележа пад од 0.5% детерминирано од намалената побарувачка за готови пари во оптик. Пошироките монетарни агрегати M2 и M4 забележаа речиси идентичен месечен пораст од 1% и 1.4% соодветно, што воглавно беше детерминирано од повисокото ниво на депозити орочени на краток рок.

Вкупниот депозитен потенцијал на банките на месечна основа се зголеми за 2.1%, а на годишна ос-

(месечна промена во милиони денари)	I.05	II.05	III.05	IV.05	V.05
Повлекување на примарни пари	0	-1624	-497	0	-533
Нето девизна актива					
Нето домашна актива		704	-200		-533
Благајнички записи		-2328	-297		
Креирање на примарни пари	1555	834	396	1021	977
Нето девизна актива	85	834	396	408	528
Нето домашна актива	327			-35	
Благајнички записи	1143			648	449
Нето ефект	1555	-790	-101	1021	444

Извор: Народна банка на Република Македонија

Монетарни агрегати и нивни компоненти	I.05	II.05	III.05	IV.05	V.05
Готови пари во оптек	13364	13362	13207	14191	13086
Депозитни пари	13220	13644	13741	12920	13907
Монетарен агрегат M1	26584	27006	26948	27111	26993
Краткорочни денарски депозити	20968	21948	23336	24517	25593
Монетарен агрегат M2 – денарски дел	90063	91613	92779	95813	96768
Краткорочни девизни депозити	42490	42659	42495	44185	44182
Монетарен агрегат M2	90063	91613	92779	95813	96768
Немонетарни депозити	4792	4598	4644	4604	5040
денарски	3031	3074	3111	3107	3075
девизни	1761	1524	1533	1497	1965
Монетарен агрегат M4	94855	96211	97423	100417	101808

Извор: Народна банка на Република Македонија

Депозитен потенцијал и кредити на приватен сектор	во милиони денари	Месечна промена	Годишна промена
Депозитен потенцијал	74815	2.1	26.3
Денари	28668	3.8	39.4
Во странска валута	46147	1.0	19.3
Кредити на приватен сектор	62213	0.7	24.2
Денари	48163	-0.2	13.8
Во странска валута	14050	4.2	81.2

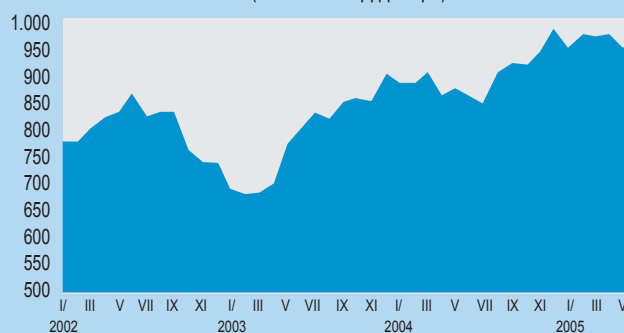
Извор: Народна банка на Република Македонија

нова за 26% и изнесуваше 74,815 милиони денари. Притоа, порастот на депозитниот потенцијал беше поинтензивен кај денарските депозити и изнесуваше 3.8, додека депозитите во странска валута забележаа пораст од 1%. Истовремено, краткорочните депозити забележаа пораст од 1.6%, додека долгорочните депозити пораснаа за 9.5%, што претставува најголем пораст во последниве четири години.

Извор: Министерство за финансии

Бруто девизни резерви (милиони САД долари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

Во мај 2005 година беа одржани три аукции на државни записи, при што, две аукции беа со три месечни државни записи и една аукција со шест месечни записи. Притоа вкупната понуда изнесуваше 1,295 милиони денари, вкупната побарувачка 1,336 милиони денари, додека просечната пондерирана каматна стапка во мај изнесуваше 10.75%.

Бруто девизните резерви на Народната банка на Република Македонија, во мај 2005 година забележаа пораст од 18 милиони долари или 2%. Порастот на девизните резерви беше детерминиран воглавно од позитивните движења на девизниот пазар.

5. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

5.1. Вработеност

Во првите пет месеци од 2005 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани 51.019 засновани нови работни односи од кои 57% се вработувања на неопределено време. Притоа, вкупниот број на нововработени лица во периодот јануари–мај 2005 година е зголемен за 18% во однос на истиот период минатата година, или само во мај 2005 година се вработени 37% повеќе лица отколку во мај минатата година.

Од вкупниот број на вработувања во мај 2005 година, 36% се од евиденцијата на Агенцијата за вработување односно од редот на регистрираните невработени лица додека останатите вработувања се директно од дотогаш неактивното население дефинирано како население кое претходно не барало работа преку агенцијата.³

Позитивно движење од аспект на остварување на порамномерен регионален развој е намалувањето на учеството на вработувањата во градот Скопје во

3) Оваа дефиниција е различна од меѓународната ILO (International Labour Organisation) дефиниција каде лицето се смета за неактивно доколку не бара работа ниту преку еден метод за барање на работа. Покрај Агенцијата за вработување, во методи на барање на работа спаѓаат и директни контакти со работодавачите, следење на огласи, неформални методи (преку роднини и пријатели), давање на огласи и сл. ILO дефиницијата е целосно применета во Анкетата на работна сила (APC) која се спроведува квартално.

вкупните вработувања за 3 процентни поени, проследено со апсолутен и релативен пораст на вработувањето во градовите низ сите региони од земјата. Покрај Скопје, значително учество во вкупните вработувања имаат Битола, Охрид, Струмица, Гевгелија, Тетово, Штип и Прилеп.

ливот на невработени лица се однесува на лицата кои не се пријавиле во Агенцијата за вработување во утврдениот рок, 32% се лица кои нашле работа, а околу 7% отпаѓа на регистрирани невработени кои основале претпријатие.

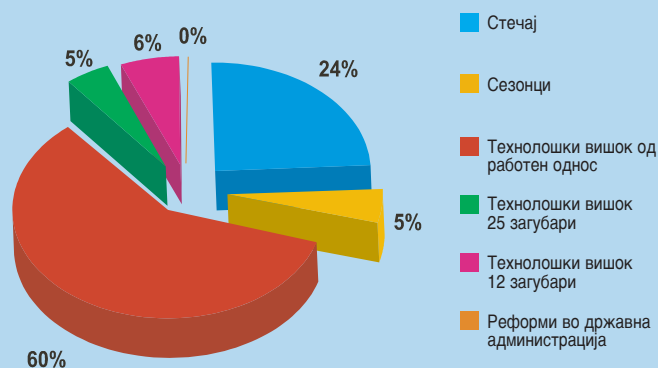
5.3. Корисници на паричен надоместок за невработеност и право на здравствено осигурување

Бројот на корисници на паричен надоместок во случај на невработеност во мај 2005 година изнесуваше 43.968 лица, односно 11,6% од евидентираниите невработени лица. Во однос на претходниот месец, бројот на корисници на паричен надоместок е намален за 0,7%, а во однос на мај 2004 година остварено е намалување од 14,6%. Најголем дел од корисниците на надоместокот се лицата кои се отпуштени од работа како технолошки вишок (60%), стечајци (24%) и лицата технолошки вишок од загу-бани (11%).

5.2. Невработеност

Бројот на регистрирани невработени лица во мај 2005 година изнесуваше 378.145 лица, што значи продолжување на трендот на намалување на регистрираната невработеност. На годишна основа бројот на невработени е намален за 17.515 лица, или за 4,4%, додека пак во однос на април намалувањето изнесува 1,9%.

Структура на невработени лица корисници на паричен надоместок

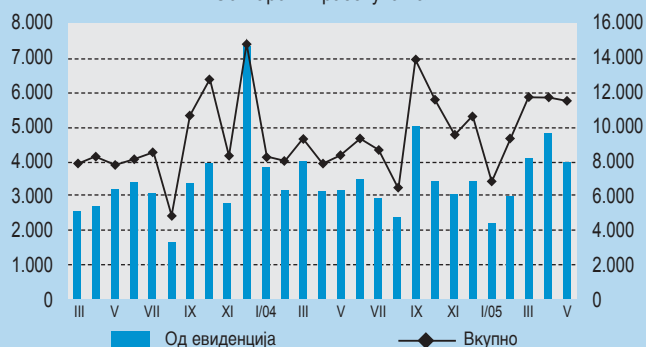
Извор: Агенција за вработување

Од вкупниот број на регистрирани невработени лица, околу 67% користеле бесплатно здравствено осигурување од Агенцијата за вработување во мај 2005 година што е на исто ниво од претходниот месец. И покрај непроменетото учество во вкупната невработеност, остварено е апсолутно намалување на бројот на корисници на оваа бенефиција во согласност со намалената невработеност во овој месец. Притоа, бројот на корисници на здравствено осигурување е намален за 1,9% во однос на минатиот месец, а на годишна основа е остварен пораст од 1,8%.

5.4. Корисници на пензии и социјална помош

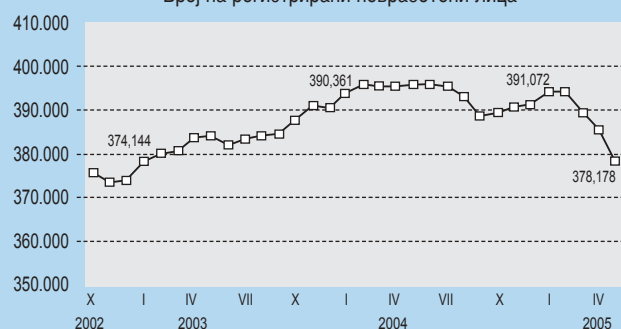
Согласно последните расположливи податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, во

Остварени вработувања

Извор: Агенција за вработување

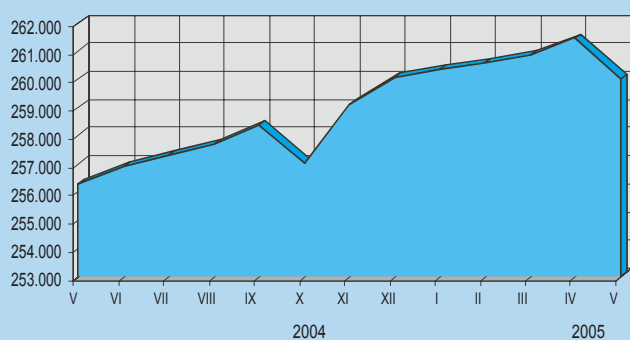
Број на регистрирани невработени лица

Извор: Агенција за вработување

Намалувањето на регистрираната невработеност во мај е резултат на намален прилив на невработени лица, како и на зголемен одлив од регистрот на Агенцијата. Во рамките на приливот, бројот на лица кои првпат се пријавиле како невработени во мај 2005 година е намален за 31% во однос на април, додека пак бројот лицата на кои им престанал работниот однос е намален за 12%. Околу 40% од од-

Вкупен број на пензионери (по месеци)

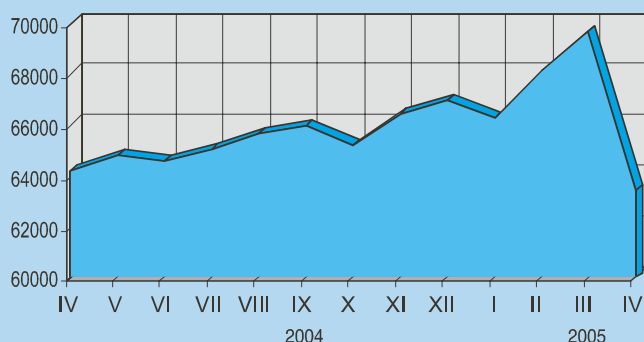

Извор: Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија

мај ова година регистрирани се 259.985 пензионери, што значи дека е евидентирано месечно намалување од 1.462 лица, односно 1% помалку од претходниот месец. Овој пад се должи на недоставените потврди за живот од страна на корисниците на пензии. Споредено со мај 2004 година, овој број е поголем за 6.304 лица, односно за 1,4%.

Во поглед на висината на просечната пензија, во последните месеци не се забележани поголеми промени, при што во мај 2005 година просечната пензија изнесуваше 7.439 денари, односно на ниво на претходниот месец, исто така и во годишно ниво немаме поголеми промени. За исплата на пензиите во овој месец се потрошени 1,880 милиони денари. Притоа, соодносот на просечната пензија за мај⁴ со просечната исплатена нето плата во април 2005 година изнесуваше 60,1%.

Вкупен број на корисници на социјална помош

Извор: Министерство за труд и социјална политика

Последните податоци на Министерството за труд и социјална политика, покажуваат дека во април 2005 година, за социјална помош се исплатени 134.4 милиони денари за 63.442 домашинства. На месечна основа, бројот на регистрирани корисници на социјална помош бележи намалување од 6.225 лица, или 9%, додека на годишна основа, нивниот број беле-

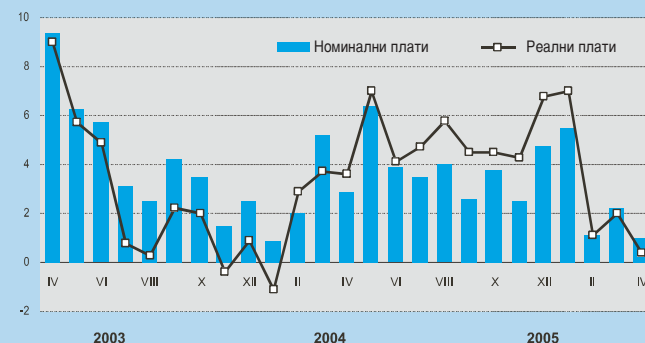
жи намалување од 1,1%. Овој пад се должи на постојаната потребата за обнова на документацијата потребна за користење на ова право, како и на зголемениот увид во секое домаќинство повеќе пати во годината.

Кај корисниците на постојана парична помош, на месечна основа не се евидентирани поголеми отстапувања, односно нивниот број се намалил за 353 лица и изнесува 4.811 корисници, додека кај корисниците на помош по основ на туѓа нега, бројот на бартелите за ова право е во постојан пораст и изнесува 20.758 лица. Со цел правилно разграничување на корисниците на кои ова право им е неопходно, се воведени редовни контроли од страна на стручните лица во центрите за социјална работа.

5.5. Просечна нето-плата

Просечната нето-плата по работник во Република Македонија во април 2005 година⁵, изнесуваше 12.238 денари и во однос на претходниот месец забележа номинален и реален пад од 1,4%, односно 1,3% соодветно. Анализирани по сектори, месечно намалување на платите е регистрирано во земјоделство и индустрија, додека мал пораст од само 0,4% е регистрирано кај услугите. Најголем месечен пораст на просечната исплатена нето-плата е регистриран во дејноста „Одгледување и користење на шуми“ (34,1%).

Просечни нето-плати (годишни промени, %)

Извор: Државен завод за статистика

На годишно ниво, номиналната и реалната просечна плата забележаа стапка на пораст од 1 односно 0,4 процентни поени.

Во април 2005 година, 17,7% од вработените во Република Македонија не примиле плата за соодветниот месец, што во однос на претходниот месец е намалување за 0,7 проценти поени на бројот на неисплатени вработени лица.

4) Споредбата се врши со просечната плата од претходниот месец бидејќи податоците за плати излегуваат со еден месец задоцнување.

5) Последен расположлив податок од Државниот завод за статистика

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

На крајот на мај 2005 година, надворешниот долг на Република Македонија изнесуваше 1.908 милиони САД долари и во споредба со предходниот месец е намален 42 милиони долари. Најголемо влијание врз месечното намалување на надворешниот долг имаа негативните курсни разлики, како резултат на зголемување на вредноста на американскиот долар на светските берзи. Пресметано во евра, надворешниот долг на Република Македонија со состојба 31.05.2005 година достигна износ од 1.530 милиони евра, што претставува месечно зголемување од 27 милиони евра.

Структурата на надворешниот долг и понатаму останува речиси непроменета, при што повеќе од половина од долгот (53,1%) отпаѓа на мултилатералните кредитори. Приватните кредитори опфаќаат 35%, додека билатералните 11,8%. Најголеми поединични кредитори и понатаму остануваат ИДА со 370,4 милиони долари и Лондонскиот клуб со 227,6 милиони долари.

Од аспект на валутната структура на долгот (која се однесува само на главницата на долгот), и понатаму најзастапена валута е еврото со учество од 43,4%, потоа следи САД доларот со 31%, и специјалните права на влечење со учество од 23,6%. Останатите валути имаат речиси безначајно учество во структурата на главницата на долгот.

По основ на одобрени кредити во текот на мај, резидентите користеле средства во износ од 7.7 милиони долари, што во споредба со предходниот месец кога се искористени 28 милиони долари, претставува драстично намалување. Од овие средства, 3.5 милиони долари поттекнуваа од мул-

тилатералните кредитори, и тоа од ЕБРД, ИДА и ИФАД. Од приватните кредитори користени се 3.6 милиони долари, во најголем дел од приватни банки и финансиски институции.

Сервисирањето на обврските, продолжува да се извршува редовно и навремено, при што во текот на мај оваа година отплатени се 7.1 милион долари (5.5 милиони долари главница). Притоа, спрема мултилатералните кредитори платени се 3.9 милиони долари, односно 1.2 милиони кон приватни кредитори.

Неажурноста во доставувањето на податоците за реализираните отплати од овластените известувачи по кредитните работи од приватниот сектор, и во месец мај беше една од главните причини за појава на достасани неплатени обврски во износ од 1.3 милиони долари.

Во петиот месец од годината, склучени се нови кредити со приватни кредитори во висина од 0.8 милиони долари, сите од приватни кредитори, што претставува најнизок износ од почетокот на годината.

До крајот на годината (јуни-декември 2005 година), согласно планот на отплата на Народна банка на Република Македонија, достасуваат обврски за плаќање кон странските кредитори во висина од 138.4 милиони долари, од кои 104.4 милиони долари главница.

Во поглед на краткорочниот надворешен долг, на крајот на мај, истиот изнесуваше 76.1 милиони долари. Притоа, во месец мај користени се краткорочни финансиски кредити во износ од 4,4 милиони долари, а платени се обврски во висина од 6,7 милиони долари.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

(милиони САД долари)

	12/31/2000	12/31/2001	12/31/2002	12/31/2003	12/31/2004	1/31/2005	2/28/2005	3/31/2005	4/30/2005	5/31/2005
Официјални кредитори	1,033	980	1,048	1,198	1,313	1,269	1,286	1,270	1,274	1,239
Мултилатерала	716	688	756	926	1,062	1,034	1,050	1,041	1,043	1,013
ИМФ	82	71	67	68	62	61	62	61	59	55
ИБРД	123	124	145	181	224	216	216	215	215	210
ИФЦ	57	33	18	20	9	9	9	8	7	7
ИДА	250	255	295	358	388	381	384	378	379	370
ЕИБ	67	75	102	116	148	142	143	143	140	135
ЕУРОФИМА	17	14	12	8	8	8	8	8	8	8
ЦЕДБ	7	6	14	17	23	22	22	22	22	21
ЕБРД	72	61	32	36	65	67	75	78	84	82
ЕУ	37	44	65	112	122	117	118	116	117	112
ИФАД	3	4	5	7	10	11	11	11	11	12
ЕАР	1	1	0	2	1	1	1	1	0	0
Билатерала	316	292	292	272	252	235	236	230	231	226
Приватни кредитори	405	464	501	572	644	655	654	657	676	669
Лондонски клуб	253	262	254	234	233	228	228	228	228	228
Останати	152	202	247	328	412	427	427	429	449	441
Банки и финансиски институции	32	143	181	211	250	253	251	253	253	250
Претпријатија	120	59	66	117	162	175	176	176	196	192
ВКУПНО	1,438	1,444	1,549	1,770	1,957	1,925	1,940	1,927	1,950	1,908

Извор: Државен завод за статистика

1) Долгорочен и среднорочен долг

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Вкупен надворешен долг	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,635	1,813	2,029
Јавен сектор	1,012	1,007	1,222	1,305	1,330	1,222	1,321	1,487	1,603
Влада	774	775	890	975	1,066	1,052	1,135	1,257	1,350
Влада (обврски на Влада)	766	767	864	932	1,018	1,010	1,095	1,215	1,308
Фонд за патишта			18	33	48	42	40	41	42
Здравствен фонд	1	1	1	3	0	0	0	0	0
Останати	7	7	7	7	0	0	0	0	0
НБМ	80	99	114	113	96	71	67	68	63
Јавни претпријатија	158	133	218	217	168	99	119	162	190
Приватен сектор	106	132	215	185	159	284	314	325	427
Банки	84	92	110	93	66	97	110	86	74
Претпријатија	22	40	105	92	93	187	204	240	353

Извор: Државен завод за статистика

* Краткорочен, среднорочен и долгорочен долг

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

во милиони долари

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Вкупно (Среднорочен и долгорочен)	1,062	1,123	1,141	1,380	1,438	1,436	1,444	1,549	1,770	1,957
Мултилатерални	399	468	490	687	714	715	688	756	926	1,061
IMF	69	80	103	114	113	82	71	67	68	62
IBRD / IDA	178	206	237	296	339	373	379	441	539	612
IFC	5	2	0	56	57	57	33	18	20	9
EIB	82	76	37	54	68	67	75	102	116	148
EBRD	15	69	83	90	72	72	62	32	37	65
EUROFIMA	40	29	25	23	17	17	14	12	8	8
Совет на Е.Р.банка	10	6	5	5	5	7	6	14	17	23
EU				48	41	37	44	65	112	122
IFAD				1	2	3	4	5	7	10
Билатерални кредитори	412	402	377	289	317	316	292	292	272	252
Приватни кредитори	251	253	274	404	407	405	464	501	572	644
Комерцијални банки	229	229	241	243	250	253	262	254	243	232
Останато	22	24	33	161	157	152	202	247	329	412
Вкупно (без ММФ)	993	1,043	1,038	1,266	1,325	1,335	1,373	1,482	1,702	1,895
Краткорочен долг				60	55	52	63	64	42	71

Извор: Народна банка на Република Македонија

ОТПЛАТА НА ДОЛГОТ ПО КРЕДИТОРИ

(јануари – мај 2005 год.)

(во милиони САД долари)	Вкупно	Главница	Камата
Вкупно (главница и камата)	85,4	63,8	21,6
Официјални кредитори	53,2	40,6	12,6
Мултилатерала	31,0	22,1	8,9
IMF	5,1	4,6	0,5
IBRD	6,0	4,0	2,0
IFC	1,9	1,7	0,2
IDA	1,7	0,6	1,1
EIB	7,3	4,7	2,6
EUROFIMA	0,0	0,0	0,0
CEDB	0,2	0,0	0,2
EBRD	7,5	6,2	1,3
EU	0,9	0,0	0,9
IFAD	0,0	0,0	0,0
EAR	0,3	0,3	0,0
Билатерала	22,2	18,5	3,7
Репрограм 1995	14,2	11,5	2,7
Нерепрограмиран долг	/	/	/
Репрограм 2000	4,8	4,6	0,2
Новосклучени кредити	3,2	2,4	0,8
Приватни кредитори	32,2	23,2	9,0
Лондонски клуб	8,4	5,2	3,2
Останати	23,9	18,0	5,9
Банки и финансиски институции	14,6	10,6	4,0
Претпријатија	9,3	7,4	1,9

Извор: Народна банка на Република Македонија

ВАЛУТНА СТРУКТУРА НА НАДВОРЕШНИОТ ДОЛГ

(структурата се однесува само на главницата)

Валута	12/31/2004	1/31/2005	2/28/2005	3/31/2005	4/30/2005	5/31/2005
DKK	6,264,755	5,783,201	5,783,201	5,783,201	5,783,201	5,783,201
во USD	1,145,800	1,012,968	1,023,085	1,004,818	1,006,351	777,030
%	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05
JPY	297,582,450	289,148,252	289,148,252	261,980,284	262,601,308	302,227,634
во USD	2,870,533	2,798,311,00	2,743,724	2,437,148	2,497,447	2,244,045
%	0,15	0,15	0,14	0,13	0,13	0,15
SEK	5,308,682	5,037,906	5,037,906	4,144,892	4,144,892	4,144,892
во USD	801,058	722,631	731,053	587,433	584,994	451,671
%	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03
CNF	38,124,204	38,753,310	38,753,310	38,244,435	38,166,945	38,166,945
во USD	33,590,802	32,672,495	33,073,240	31,908,550	32,166,583	24,708,322
%	1,74	1,74	1,73	1,68	1,69	1,64
GBR	1,050,618	987,382	985,754	968,879	965,284	963,616
во USD	2,016,452	1,858,425	1,881,338	1,822,933	1,846,079	1,406,841
%	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,09
USD	607,905,524	594,860,852	598,704,521	593,314,602	588,808,133	590,568,882
во USD	607,905,524	594,860,852	598,704,521	593,314,602	588,808,133	473,515,529
%	31,47	31,61	31,38	31,23	30,95	31,42
EUR	604,626,427	610,598,810	317,754,239	632,129,170	637,362,416	653,366,319
во USD	822,534,287	795,914,810	813,274,241	818,164,146	825,830,369	653,366,319
%	42,58	42,29	42,63	43,07	43,42	43,36
SDR	296,835,757	297,963,905	297,740,170	298,001,253	297,334,872	296,253,429
во USD	460,988,020	451,963,905	456,134,580	450,227,952	449,303,796	350,350,757
%	23,86	24,02	23,91	23,70	23,62	23,25
AUD	131,685	131,685	131,685	131,685	131,685	131,685
во USD	102,141	101,889	103,046	101,513	103,003	80,365
%	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Вкупно	1,931,954,617	1,881,906,288	1,907,668,829	1,899,569,095	1,902,146,755	1,506,900,879

СЕРВИСИРАЊЕ НА ОБВРСКИ (ГЛАВНИЦА И КАМАТА)

(милиони САД долари)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ПО КРЕДИТОРИ										
Главница	33	47	53	86	103	111	144	184	186	196
Мултилатерални	29	29	27	29	43	49	66	82	53	55
ИМФ	1	1	0	2	17	19	8	9	22	20
ИБРД / ИДА	19	15	6	6	0	6	4	6	8	12
ИФЦ	8	3	1	0	3	3	27	20	3	5
ЕИБ	0	2	8	2	3	3	3	3	6	9
ЕБРД	0	1	8	14	15	15	19	38	9	8
ЕУРОФИМА	0	7	2	5	4	1	4	4	5	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0
ЕУ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	18	30	13	15	44	35	43	47
Париски клуб	0	0	17	26	11	11	28	29	36	/
Тајван	0	0	0	0	0	0	10	0	0	/
Останати	0	0	1	4	3	3	6	6	7	/
Комерцијални кредитори	4	5	9	27	46	48	34	66	85	95
Лондонски клуб	0	0	0	0	0	0	0	8	10	10
Останати	4	5	9	27	46	48	34	59	75	84
Камата	13	32	72	57	52	54	60	51	50	45
Мултилатерални	12	18	43	0	26	27	27	23	21	21
ИМФ	2	3	3	3	3	3	2	1	1	1
ИБРД / ИДА	8	7	6	5	8	9	10	9	9	9
ИФЦ	1	1	0	0	5	5	4	2	1	1
ЕИБ	0	4	28	3	4	3	4	4	5	5
ЕБРД	0	2	4	5	4	5	5	4	2	2
ЕУРОФИМА	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
ЕУ	0	0	0	2	1	1	2	2	2	2
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	28	21	8	8	17	13	13	0
Париски клуб	0	0	27	20	8	7	15	11	11	/
Тајван	0	0	0	0	0	1	1	1	0	/
Останати	0	0	1	1	1	1	2	1	2	/
Комерцијални кредитори	1	1	1	16	17	18	16	15	16	16
Лондонски клуб	0	0	0	10	9	9	10	10	6	5
Останати	1	1	1	6	9	9	6	5	10	11
Вкупно (главница и камата)	47	79	125	143	155	165	205	235	237	241
ПО ДОЛЖНИЦИ										
Главница	0	47	53	86	103	111	142	181	186	
Влада		8	8	19	18	17	50	50	67	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	5	5	4	
Останати		40	45	68	85	90	87	126	116	
Камата	0	32	72	57	52	54	60	51	50	
Влада		15	30	37	26	27	39	35	32	
Посебни фондови		0	0	0	0	4	4	3	3	
Останати		17	42	20	26	22	17	12	15	
Вкупно (главница и камата)	0	79	125	143	155	165	202	232	231	

Извор: Народна банка на Република Македонија

Вкупен долг на јавниот сектор во 2004 година и првиот и вториот квартал од 2005 година

ВОВЕД

Со цел обезбедување на централизиран пристап, односно концентрација на надлежностите околу управувањето со јавниот долг кај една институција, во март 2005 година во Министерството за финансии беше формирана посебна организациона единица – Сектор за управување со јавен долг. Оваа институционална промена значи поставување на функцијата на управување со јавниот долг на респективно повисоко ниво, а сè со цел поефикасно и поефективно управување со јавниот долг во насока на оптимизирање на портфолиото на долгот на државата.

Правна рамка врз основа на која ќе се извршува оваа функција е Законот за јавен долг, кој се донесе на 28 јули 2005 година (Службен весник бр. 62/05). Со овој закон попрецизно се дефинираат: целите на управувањето со јавниот долг, носителите на јавниот долг, намените на државниот долг, постапката и начините на задолжување, постапката на издавање, сервисирање и престанок на државните гаранции и сл.

Основна цел на управување со јавниот долг е преземање на мерки и активности од страна на Министерството за финансии заради обезбедување на финансирање на потребите на државата со најнизок можен трошок, на среден и долг рок при одржливо ниво на ризик. Дополнителна цел на управувањето со јавниот долг претставува развој и одржување на ефикасни домашни финансиски пазари.

Согласно Законот за јавен долг, јавниот долг го сочинуваат државниот долг и сите финансиски обврски во форма на заем и хартии од вредност создадени преку задолжување на општините и на градот Скопје, како и задолжувањето на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата. Државниот долг го сочинуваат сите финансиски обврски во форма на заем или хартии од вредност создадени преку задолжување на Република Македонија.

Предмет на информацијата е обединување на податоците за вкупниот долг на државата, а особено за долгот на јавниот сектор и негова анализа во периодот од 1999 до 2004 година, првиот и вториот квартал од 2005 година, како и појаснување на спецификите на достасани а неплатени обврски на општините.

Анализата на податоците за вкупниот долг на јавниот сектор во државата во овој текст ќе ја вршиме со примена на класификацијата и методологијата утврдена во Прирачникот за финансиска статистика на државата (Government Financial Statistics Manual - GFS 2001 - IMF), а за прв пат ќе бидат презентирани и податоци согласно Законот за јавен долг.

Согласно Прирачникот за финансиска статистика на државата (GFS 2001), јавниот сектор на државата го сочинуваат два основни институционални сектори, кои во себе вклучуваат повеќе подсектори.

Основни сектори и нивни подсектори кои го сочинуваат јавниот сектор се:

- Општа Влада (General Government), во која како подсектори влегуваат централната влада, државната влада и локалната влада; и

- Јавни корпорации (Public Corporation), кој е составен од следниве подсектори:

- Нефинансиски јавни корпорации – сите резидентни нефинансиски корпорации контролирани од страна на општата влада;

Финансиски јавни корпорации, во кој влегуваат:

- Немонетарните финансиски корпорации – сите резидентни финансиски корпорации, освен Централната банка и други јавни депозитарни друштва, кои ги контролира општата влада;

- Монетарни финансиски корпорации, освен централна банка – сите резидентни депозитарни корпорации, освен Централната банка, кои се контролирани од страна на општата влада;

- Централна банка – во која влегуваат Централната банка, валутни бордови или независни валутни власти кои вршат емисија на национална валута која е поддржана од девизните резерви, и други владини агенции кои се посебни институционални единици и кои основно вршат активности кои ги врши централната банка.

Оттука, согласно GFS методологијата како јавен долг ќе се смета долгот на општата влада, односно долгот на централната влада, јавните фондови и општините, како и долгот на централната банка и на јавните претпријатија.

За разлика од GFS методологијата, дефиницијата за јавниот долг утврдена во Законот за јавниот долг како јавен долг го третира само долгот на општата влада (централната влада, јавните фондови и општините) и на јавните претпријатија, додека долгот на Централна банка нема третман на јавен долг.

I. ВКУПЕН ДОЛГ НА ЈАВНИОТ СЕКТОР

Вкупниот јавен долг го сочинуваат обврските по основ на надворешното и внатрешното задолжување на јавниот сектор.

● Вкупен јавен долг пресметан по GFS методологијата

Во периодот од 1999 година до 2004 година вкупниот износ на долгот на јавниот сектор се движи нерамномерно со прогресивен тренд во 2000 и 2001 година, и тренд на континуирано намалување до 2003 година. Најголемо зголемување на вкупниот јавен долг е реализирано во 2000 година, кога во однос на 1999 година, порасна за 62.8%, и го достигна нивото од 2.234,09 милиони ЕУР. Ваквиот рапиден пораст на долгот на јавниот сектор се должеше пред се на зголемување на внатрешното задолжување на централната власт преку издавање на две нови структурни обврзници Обврзницата за старото девизно штедење и Обврзницата за приватизација на Стопанска банка.

Вкупниот долг на јавниот сектор на 31.12.2004 година изнесува 1.841.04 милиони ЕУР, што во однос на 2003 година претставува незначително намалување за 0,47%.

Учеството на вкупниот јавен долг во бруто домашниот производ во 2004 година изнесува 43,76%, што во однос на 2003 година претставува намалување за 1.41 процентен поен.

Учеството на внатрешниот и надворешниот долг во вкупниот јавен долг во 2004 година изнесува 36,01% (662,95 милиони ЕУР) и 63,99% (1.178,09 милиони ЕУР) респективно. Споредено со 2003 година, учеството на внатрешниот долг бележи тенденција на намалување за 0,25%, додека, надворешниот долг своето учество го зголемил за 0,25%.

Состојбата на вкупниот јавен долг во бруто домашниот производ во првата половина од 2005 година изнесува 44.65% што во однос на 2004 година претставува зголемување за 0.89 процентен поен.

Учеството на внатрешниот и надворешниот долг во вкупниот јавен долг во првата половина од 2005 година изнесува 36.82% (725.20 милиони ЕУР) и 63.18% (1.244,27 милиони ЕУР) респективно. Споредено со 2004 година, учество на внатрешниот долг бележи тенденција на зголемување за 0.81 процентен поен, а надворешниот долг е намален за 0.81 процентен поен.

● Вкупен јавен долг пресметан според Законот за јавен долг

Вкупниот јавен долг пресметан според Законот за јавен долг, има ист тренд на движење во периодот од 1999 до 2004 година, како и јавниот долг пресметан по GFS методологијата. Со оглед на фактот дека во оваа пресметка не е вклучен долгот на Народна Банка на Република Македонија, може да се заклучи дека долгот на централната банка нема суштинско значење во трендот на движењето на вкупниот долг на јавниот сектор.

Учеството на вкупниот јавен долг во бруто домашниот производ во 2004 година изнесува 40.91%, и истото во однос на 2003 година претставува пад за 1,18 процентни поени.

Учеството на внатрешниот и надворешниот јавен долг во 2004 година изнесува 34,22% и 65,78% респективно.

Во првиот квартал од 2005 година вкупниот јавен долг бележи благо зголемување од 100 милиони ЕУР во споредба со декември 2004 год., а пред се поради поголемиот износ на емитувани благајнички записи и државни записи. Во вториот квартал вкупниот јавен долг во однос на првиот квартал е зголемен за 28.32 милиони ЕУР а во споредба со декември 2004 за 128.32 милиони ЕУР, што исто така се должи на поголемиот износ на емитувани благајнички записи и државни записи (Прилог: Табела 1).

При пресметка на надворешниот и внатрешниот долг користени се следниве курсеви:

1999 – 1ЕУР = 60.617; 1УСД = 60.34;
 2000 – 1ЕУР = 60.788; 1УСД = 65.328;
 2001 – 1ЕУР = 60.961; 1УСД = 69.172;
 2002 – 1ЕУР = 61.071; 1УСД = 58.598;
 2003 – 1ЕУР = 61.293; 1УСД = 49.05;
 2004 – 1ЕУР = 61.441; 1УСД = 45.94;
 2005 – 1ЕУР = 61.4229; 1УСД = 47.4565;

Вкупен долг на јавниот сектор по GFC методологија и Предлог законот за јавен долг

Во милиони ЕУР

основ	година								
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	31.03.2005	31.05.2005	30.06.2005
НАДВОРЕШЕН ЈАВЕН ДОЛГ	1,289.59	1,443.01	1,394.95	1,267.64	1,178.90	1,178.09	1,189.35	1,207.58	1,244.27
Долг на Општа Влада	1,024.72	1,153.86	1,191.89	1,088.97	1,005.54	992.68	1,002.67	1,020.99	1,055.91
Долг на Централна Влада	1,024.72	1,153.86	1,191.89	1,088.97	1,005.54	992.68	1,002.67	1,020.99	1,055.91
Централна влада	971.52	1,101.00	1,144.10	1,050.37	972.56	961.76	971.80	988.59	1,023.16
Јавни фондови	53.20	52.86	47.79	38.60	32.98	30.92	30.87	32.40	32.75
Општини	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A
Централна банка	101.24	102.94	80.32	64.66	54.70	45.97	47.01	44.03	43.89
Јавни претпријатија	163.63	186.21	122.74	114.01	118.66	139.44	139.67	142.56	144.47
ВНАТРЕШЕН ЈАВЕН ДОЛГ	113.62	791.08	733.31	675.66	670.78	662.95	751.80	716.54	725.20
Долг на Општа Влада	79.85	711.76	681.52	626.57	599.34	588.86	652.84	635.55	625.75
Долг на Централна Влада	79.85	711.76	681.52	626.57	599.34	588.86	652.84	635.55	625.75
Структурни обврзници	79.85	711.76	681.52	626.57	599.34	557.74	613.60	580.77	569.72
Обврзница за санација на Стопанска банка	58.73	53.57	48.08	42.66	37.19	31.80	31.80	26.52	26.52
Мала обврзница	3.98	2.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Обврзница за селективни кредити	17.14	17.09	17.04	17.01	16.95	16.91	16.91	16.91	16.91
Обврзница за приватизација на Стопанска банка	0.00	120.20	111.60	103.00	94.40	85.82	83.68	83.68	81.54
Обврзница за старо девизно штедење	0.00	518.90	504.80	462.40	409.90	357.69	357.69	332.14	332.14
Обврзници за денационализација (I, II, III и IV емисија)	0.00	0.00	0.00	1.50	40.90	65.52	123.52	121.52	112.49
Континуирани државни хартии од вредност	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	31.12	39.24	54.78	56.03
Општини	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A
Централна банка	33.77	79.32	51.79	49.09	71.44	74.09	98.96	80.99	99.46
Јавни претпријатија	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A	H/A
ВКУПЕН ЈАВЕН ДОЛГ*	1,403.2	2,234.09	2,128.26	1,943.30	1,849.68	1,841.04	1,941.15	1,924.12	1,969.47
Бруто домашен производ**	3,448.10	3,877.00	3,838.00	3,991.00	4,095.00	4,207.00	4,411.00	4,411.00	4,411.00
Просечен извоз	1,116.97	1,220.00	1,035.00	1,178.00	1,207.00	1,344.00	1,640.00	1,640.00	1,640.00
Надворешен јавен долг како % од вкупниот јавен долг	91.90	64.59	65.54	65.23	63.74	63.99	61.27	62.76	63.18
Внатрешен долг како % од вкупниот јавен долг	8.10	35.41	34.46	34.77	36.26	36.01	38.73	37.24	36.82
Вкупен долг како % од просечен БДП	40.70	57.62	55.45	48.69	45.17	43.76	44.01	43.62	44.65
Вкупен долг како % од просечен извоз	125.63	183.12	205.63	164.97	153.25	136.98	118.36	117.32	120.09
Вкупен долг на Централната Влада	1,104.57	1,865.62	1,873.41	1,715.54	1,604.88	1,581.54	1,655.51	1,656.54	1,681.66
Вкупен надворешен долг на централниот Буџет како % од вкупниот долг на централниот Буџет	92.77	61.85	63.62	63.48	62.66	62.77	60.57	61.63	62.79
Вкупниот внатрешен долг на централниот Буџет како % од вкупниот долг на централниот Буџет	7.23	38.15	36.38	36.52	37.34	37.23	39.43	38.37	37.21
Вкупниот долг на централниот Буџет како % од просечен БДП	32.03	48.12	48.81	42.99	39.19	37.59	37.53	37.55	38.12
Вкупниот долг на централниот Буџет како % просечен извоз	98.89	152.92	181.01	145.63	132.96	117.67	100.95	101.01	102.54
Вкупен јавен долг пресметан според Предлог законот за јавен долг	1,268.20	2,051.83	1,996.15	1,829.55	1,723.54	1,720.98	1,795.18	1,799.10	1,826.13
Надворешен јавен долг како % од вкупниот јавен долг	93.70	65.31	65.86	65.75	65.23	65.78	63.63	64.67	65.73
Внатрешен долг како % од вкупниот јавен долг	6.30	34.71	34.15	34.24	34.77	34.22	36.37	35.33	34.27
Вкупен долг како % од просечен БДП	36.78	52.92	52.01	45.84	42.09	40.91	40.70	40.79	41.40
Вкупен долг како % од просечен извоз	113.54	168.18	192.86	155.31	142.80	128.05	109.46	109.70	111.35

* При пресметката на вкупниот долг користен е средниот курс на ЕУР и УСД од официјалната курсна листа на НБРМ на крајот на пресметковниот период (крај на годината)

** При пресметката на БДП користен е просечниот курс на ЕУР остварен во соодветната година

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

II. ВНАТРЕШЕН ЈАВЕН ДОЛГ

Внатрешниот јавен долг на Република Македонија според GFS методологијата се состои од :

- Структурни обврзници
- Континуирани државни хартии од вредност;
- Благајнички записи;
- Долг на општините и на јавните претпријатија; и
- Долгорочен кредит од Народна Банка на Република Македонија кој заклучно со 31.12.2004 година е исплатен.

II.1. Структурни обврзници

Република Македонија заклучно со 30.06.2005 година има издадено вкупно шест структурни обврзници:

а) Обврзници издадени заради извршена санација на Стопанска банка а.д. Скопје (Голема обврзница);

б) Обврзница за селективни кредити;

ц) Обврзница за преземање на побарувањата од Стопанска банка А.Д. Скопје заради извршена приватизација (Нова обврзница);

д) Обврзници за старо девизно штедење;

е) Обврзници за денационализација (I, II, III и IV емисија); и

ф) Обврзницата за преземање на остатокот од девизните штедни влогови (Мала обврзница)

Од сите претходно наведени обврзници, само последната, таканаречена Мала обврзница, е целосно намирена, додека останатите се сеуште активни.

а) Обврзници издадени заради извршена санација на Стопанска банка а.д. Скопје (Голема обврзница)

Согласно со Законот за санација и реконструирање на дел од банките во Република Македонија ("Сл. весник на РМ" бр. 14/95), Агенцијата за управување со средства, во име и за сметка на Република Македонија, издаде обврзници за санација и реконструирање на Стопанска банка АД– Скопје, во вкупен износ од 6.000.000.000 денари.

Отплатата на главнината, согласно со Законот, ќе се врши во рок од 15 години, во еднакви годишни рати, почнувајќи од 1 април 1996 година. Каматата на об-

врзниците се пресметува во висина на есконтната стапка на Народна банка на Република Македонија и се исплатува месечно, почнувајќи од 1 јануари 1995 година. Отплатата на обврските по обврзниците се врши од средства на Буџетот на Република Македонија.

б) Обврзници за селективни кредити

Со Законот за санација и реконструирање на дел од банките во Република Македонија ("Сл. весник на РМ" бр. 14/95), Агенцијата за управување со средства, во име и за сметка на Република Македонија, издаде обврзници за надоместување на селективните кредити на Народна банка што се пребиваат со износот на дел од ненаплативите побарувања кај Банката во износ до 1.039.000.000 денари. На номиналниот износ на обврзницата не се пресметува камата. Отплатата на главницата, од средствата на Буџетот на Република Македонија, ќе се изврши на 1 април 2020 година.

ц) Обврзница за преземање на побарувањата од Стопанска банка а.д. Скопје заради извршена приватизација (Нова обврзница)

Обврските по основ на оваа обврзница се регулирани со Законот за гарантирање на инвестицијата на стратешките инвеститори и за преземање на одделни побарувања од крајните корисници од страна на Република Македонија, во Стопанска банка АД Скопје ("Сл. весник на РМ" бр. 81/99, 86/99, 25/00 и 108/00).

Причината за издавањето на обврзницата е приватизација на Стопанска банка АД–Скопје, при што со оваа обврзница се изврши преземање на побарувањата од групацијата Македонија табак АД–Скопје, Југохром АД–Јагуновце, Фенимак АД–Скопје и КО–КО Гodel АД– Скопје, во вкупен износ од 235 милиони ДЕМ или денарска противвредност од 7.283 милиони (пресметана по средниот курс на курсната листа на НБРМ од 31.12.1999 година).

Согласно со Законот, отплатата на номиналната вредност и на каматните купони на обврзниците ќе се врши во рок од 14 години, во еднакви квартални рати (т.е.56 ануитети), сметано од 31 март 2001 година. На обврзниците се исплатува камата од тримесечен ЕУРИБОР + 1 процентен поен.

д) Обврзници за старо девизно штедење

Овие обврзници се издадени врз основа на Закон за начинот и постапката на исплатување на депони-

раните девизни влогови на граѓаните по кои гарант е Република Македонија ("Сл. весник на РМ" бр.32/00).

Номиналната вредност на обврзниците се отплатува во 20 полугодишни рати, на 1 април и на 1 октомври. Првата рата за отплата пристигна на 1 април 2002 година, а последната исплата достасува на 1 октомври 2011 година. Значи, вкупниот период на отплата е 10 години. На номиналната вредност на обврзниците се пресметува камата во висина од 2% годишно, започнувајќи од 1 мај 2000.

та. Првата емисија е објавена во 2002 година и заклучно со 2005 година се извршени вкупно четири емисии, додека во наредните години се очекува да се издаваат уште две емисии на обврзници за денационализација. Номиналната вредност на обврзниците се отплатува во десет годишни рати и се пресметува камата во висина од 2% годишно. Гласат на име и во ЕВРО валута (Прилог: Табела 2).

Состојбата на долгот на државата по основ на издадените структурни обврзници заклучно со

Домашен долг - инструменти и услови под кои се издадени

Во милиони ЕУР

Намена за која се издадени обврзниците	Година на издавање	Година на исплата на првата рата	Година на исплата на последната рата	Рок на отплата во години	Каматна стапка	Датум на кој се исплатува главнината	Датум на кој се исплатува каматата	Состојба на долг 31.12.2004 година ¹	Состојба на долг 30.06.2005 година ²
Обврзници за санација на Стопанска банка	1996	1996	2010	15	во висина на есконтна стапка	1.IV	секој месец	31.80	26.52
Обврзница за селективни кредити	1996	–	2020	25	без камата	–	–	16.91	16.91
Обврзници за старо девизно штедење	2000	1.IV 2002	1.X 2011	10	2% годишно	1.IV и 1.X	1.IV и 1.X	357.69	332.14
Обврзница за приватизација на Стопанска банка	2001	31.III.2002	31.XII. 2004	14	Еурибор + 1 процентен поен	31.III, 30.VI 30.IX, и 31.XII	30.III, 30.VI 30.IX, и 31.XII	85.82	81.54
Прва емисија на обврзници за денационализација	2002	1.VI 2003	1.VI 2012	10	2% годишно	1.VI 2003	1.VI 2003	0.99	0.87
Втора емисија на обврзници за денационализација	2003	1.VI 2004	1.VI 2013	10	2% годишно	1.VI 2004	1.VI 2004	27.80	25.01
Трета емисија на обврзници за денационализација	2004	1.VI 2005	1.VI 2014	10	2% годишно	1.VI 2005	1.VI 2005	36.39	31.99
Четврта емисија на обврзници за денационализација	2005	1.VI 2006	1.VI 2015	10	2% годишно	1.VI 2006	1.VI 2006	0.00	54.74
ВКУПНО								557.4	569.72

1) Износите заклучно со 31.12.2004 година се пресметани по курс од ЕУР = 61.441 денари

2) Износите заклучно со 30.06.2005 година се пресметани по курс од ЕУР = 61.4229 денари

Извор: Министерство за финансии, Сектор за управување со јавен долг

е) Обврзници за денационализација

Со Законот за издавање на обврзници на Република Македонија за денационализација ("Сл. весник на РМ" бр. 37/02) се уредува начинот и постапката на издавање на обврзници за денационализација. Овие обврзници се издаваат како надомест за имотот одземен во корист на државата во период од 1945 до 1990 година.

Согласно со Законот, Република Македонија ќе изврши вкупно шест емисии на обврзници за денационализација, односно по една во текот на година–

31.12.2004 година изнесува 557,4 милиони ЕУР односно 34.247,2 милиони денари.

Во 2005 година планирано е за овие обврзници од Буџетот на Република Македонија да се исплатат средства во износ од 5.182,79 милиони денари, од кои 4.400,00 милиони денари по основ на главница и 782,79 милиони денари по основ на камата.

Во првиот квартал од 2005 година по основ на главнина и камата за овие обврзници од Буџетот на Република Македонија беа исплатени средства во износ 203,9 милиони денари. Најголем дел од исплатите од овој квартал се однесуваа на обврските по основ на

камата и главнина за Обврзницата за приватизација на Стопанска банка (Нова обврзница) за која беа исплатени вкупно 173,51 милиони денари од кои 131,79 милиони денари по основ на главнина, а остатокот од 41,72 милиони денари по основ на камата. Преостанатите исплати во вкупен износ од 30.39 милиони денари се отплати на обврски по основ на камата по обврзницата за санација на Стопанска банка.

Преостанатите исплати во вкупен износ од 285,89 милиони денари се отплати на обврски по основ на камата по Обврзницата за санација на Стопанска банка, Обврзницата за старо девизно штедење и Обврзница за извршена приватизација на Стопанска банка АД–Скопје.

Тргување на структурните обврзници во 2004 година

во ЕУР

Структурни обврзници	состојба 31.12.2002	2003		состојба 31.12.2003		2004							
		тргувана вредност	коэф. на ликвид.			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
						тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.
Обврзници за старо девизно штедење	462,377,278.00	1,186,776.30	0.00	408,859,712.00	1,687,166.92	0.00	1,427,777.44	0.00	1,199,814.90	0.00	1,611,653.79	0.00	0.00
Обврзници за денационализација I емисија	1,500,000.00	33,159.12	0.02	1,400,000.00	63,698.60	0.05	63,802.70	0.05	19,886.29	0.01	24,691.50	0.02	0.02
Обврзници за денационализација II емисија	39,000,000.00	928,248.08	0.02	39,000,000.00	1,129,007.28	0.03	562,300.47	0.01	265,693.27	0.01	1,557,305.26	0.04	0.04
Обврзници за денационализација III емисија	0.00	0.00	0.00	47,000,000.00	0.00	0.00	4,901,882.56	0.10	3,865,709.41	0.08	2,813,361.69	0.06	0.06

3) Претставува однос помеѓу состојбата и тргуваната вредност, која е пресметана по курс од ЕУР = 61.4 денари

Тргување на структурните обврзници во 2005 година

Структурни обврзници	состојба на долгот 31.12.2004	Јануари/2005		Февруари/2005		Март/2005		Април/2005		Мај/2005		Јуни/2005	
		тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.	тргувана вредност	коэф. на ликвид.
Обврзници за старо девизно штедење	357,685,138.00	200,937.44	0.00	293,443.34	0.00	432,912.58	0.00	434,195.84	0.00	279,073.51	0.00	389,211.45	0.00
Обврзници за денационализација I емисија	990,000.00	692.58	0.00	10,679.26	0.01	11,311.90	0.01	–	–	–	–	5,136.97	0.01
Обврзници за денационализација II емисија	28,000,000.00	132,265.55	0.01	159,246.91	0.01	97,377.35	0.00	318,248.24	0.01	30,955.89	0.00	70,140.35	0.00
Обврзници за денационализација III емисија	36,390,000.00	626,377.72	0.02	751,782.61	0.02	794,389.58	0.02	490,863.98	0.01	166,636.91	0.00	189,239.20	0.01
Обврзници за денационализација IV емисија	58,000,000.00	–	–	–	–	5,296,722.75	0.09	2,591,466.58	0.04	1,752,984.80	0.03	1,829,608.75	0.03

Во вториот квартал по основ на главнина и камата за обврзницата за Санација на Стопанска банка–Скопје, Обврзницата за старо девизно штедење и Обврзницата за извршена приватизација на Стопанска банка АД–Скопје беа исплатени средства во износ од 2.312,18 милиони денари. Најголем дел од исплатите од овој квартал се однесуваа на обврските по основ на главнина за Обврзница за старо девизно штедење во износ од 1.569,10 милиони денари, исплата на главнина за Обврзница за санација на Стопанска банка во износ од 325,65 милиони денари и исплата на главнина за Обврзница за извршена приватизација на Стопанска банка АД–Скопје во износ од 131,53 милиони денари.

Ликвидност на структурните обврзници

Структурните обврзници (Обврзниците за старо девизно штедење и Обврзниците за денационализација (прва, втора, трета и четвртата емисија) котираат на Македонската берза за хартии од вредност. Со оглед дека овие обврзници се издадени за намиривање на одредени обврски на државата, нивните карактеристики не соодветствуваат на потребите на потенцијалните инвеститори, пред сè поради подолгите рокови на доспевање, а и поради желбата на сопствениците да не ги продаваат, затоа овие обврзници се релативно неликвидни на секундарниот пазар на хартии од вредност (Берза). Една од причини–

те за малиот обем на тргување со државните хартии од вредност на Македонската берза за хартии од вредност се високите трансакциони трошоци, односно брокерските провизии, провизиите на берзата и провизијата на Централниот депозитар на хартии од вредност.

Сопственост на структурни обврзници

Во врска со сопственоста на структурните Обврзници за три од нив и тоа Обврзницата за санација на Стопанска банка АД– Скопје, Обврзницата за селективни кредити и Обврзницата за санација на Стопанска

Тргувана цена на структурни обврзници

	Јан-05		Фев-05		Март-05		Април-05		Мај-05		Јуни-05		Јули-05	
	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.
Обврзница за старо девизно штедење	76.00	75.00	76.10	75.60	77.00	74.50	76.80	73.10	74.20	73.50	75.00	74.10	75.10	74.50
Обврзници за денационализација I емисија	69.00	75.00	71.50	70.00	71.00	70.00	-	-	-	-	69.00	68.50	-	-
Обврзници за денационализација II емисија	70.10	69.00	71.00	69.00	71.00	68.00	75.00	71.00	74.00	71.60	70.00	67.50	68.20	67.50
Обврзници за денационализација III емисија	69.60	68.50	70.00	68.50	71.00	67.20	74.00	69.40	74.00	70.20	68.00	66.00	67.00	65.00
Обврзници за денационализација IV емисија						59.00	65.00	62.10	65.00	62.90	63.40	62.60	64.00	62.90

Според коефициентот на ликвидноста, во текот на 2004 година како најликвидна обврзница е обврзницата за денационализација–трета емисија, која во споредба со другите обврзници има повисок коефициент на ликвидност.

ска банка АД–Скопје, 100% се во сопственост на банките, додека за другите обврзници и тоа Обврзницата за денационализација (1–ва, 2–ра, 3–та и 4–та емисија) најголем дел од сопствениците на овие обврзници се физичките лица и тој процент се движи

Сопственост на структурни обврзници

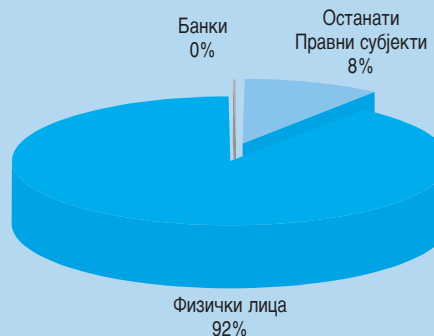
Структурни обврзници	Банки		Останати правни субјекти		Физички лица	
	Износ во ЕУР	% од вкупната емисија	Износ во ЕУР	% од вкупната емисија	Износ во ЕУР	% од вкупната емисија
Обврзници за денационализација I емисија	0	0.00	70,312.00	8.42	764,640.00	91.58
Обврзници за денационализација II емисија	3,780,084.00	15.33	9,347,468.00	37.92	11,523,433.00	46.75
Обврзници за денационализација III емисија	4,653,362.00	15.33	4,499,332.00	14.82	21,199,336.00	69.84
Обврзници за денационализација IV емисија	3,582,629.00	6.99	7,718,502.00	15.07	39,922,435.00	77.94
Обврзница за старо девизно штедење	13,967,507.91	4.65	2,079,068.54	0.70	284,192,512.62	94.65
Обврзници за извршена приватизација на Стопанска банка	81,532,800.00	100	-	-	-	-
Обврзници за санација на Стопанска банка	26,560,201.79	100	-	-	-	-
Обврзници за селективни кредити	16,948,461.34	100	-	-	-	-

Анализирајќи ја состојбата во првиот и вториот квартал од 2005 година може да заклучиме дека најликвидна е обврзницата за денационализација и тоа трета и четврта емисија, која во споредба со другите обврзници имаат повисок коефициент на ликвидност.

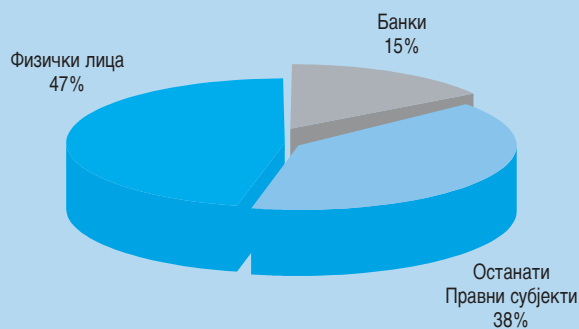
Во следната табела може да се види движење на цените на обврзниците на Македонската берза за хартии од вредност за период од јануари до јули 2005 година при што може да се констатира дека најголема цена имаат Обврзниците за старо девизно штедење и Обврзницата за денационализација–втора емисија која се движи околу 70% од номиналната вредност, додека најниска е цената на Обврзницата за денационализација–четврта емисија која се движи околу 60% од номиналната вредност. (Прилог: Табела 5)

од 50% до 90%, додека сопственоста на банките и останатите правни субјекти е помал и изнесува од 5% до 50% (Прилог: Табела 6).

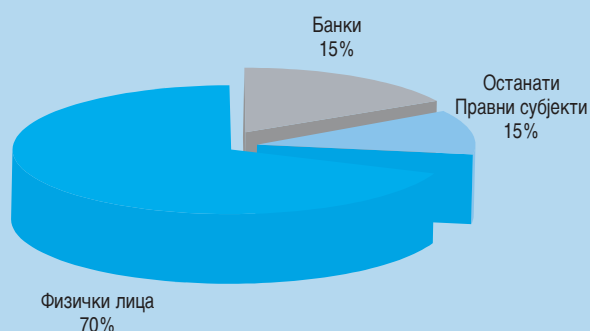
Обврзници за денационализација - I емисија

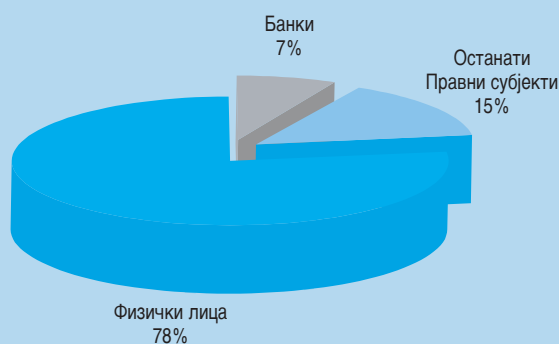
Обврзници за денационализација - II емисија

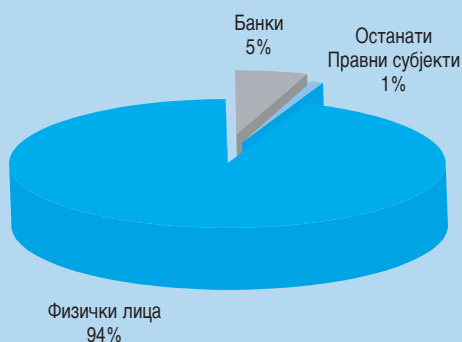
Обврзници за денационализација - III емисија

Обврзници за денационализација - IV емисија

Обврзници за старо девизно штедење

Сопственоста на обврзниците, односно односот помеѓу сопственоста на обврзниците помеѓу банки, останати правни субјекти и физички лица најдобро може да се види во наредните графикони (Прилог: Графикони бр.1, 2, 3, 4, 5)

II.2. Континуирани државни хартии од вредност - Државни записи

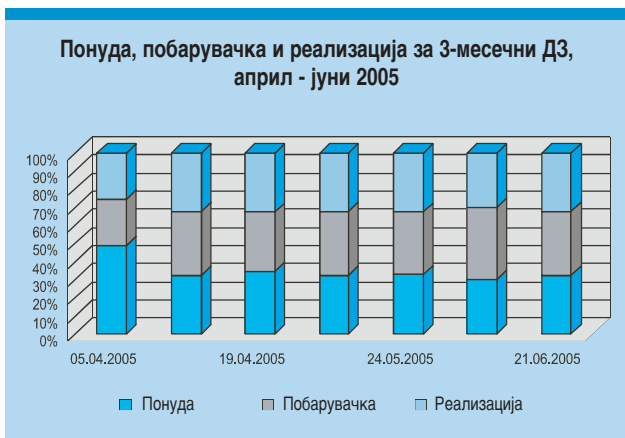
Емисијата на државни записи започна во рамките на проектот за развој на пазарот на државни хартии од вредност. Во врска со овој проект, уште во септември 2003 година, Владата на Република Македонија усвои Стратегија за развој на пазарот на државни хартии од вредност, а во јануари 2004 година, во согласност со Стратегијата и врз основа на Одлука на Владата за издавање на државни записи во 2004 година, започна емисијата на првите државни хартии од вредност. Во почетокот се емитираа само 3-месечни државни записи, додека во ноември истата година беа воведени и 6-месечни државни записи.

Како резултат на досегашниот успех остварен со емисиите на државни записи, како и големата заинтересираност на инвеститорите своите слободни парични средства да ги инвестираат во државни хартии од вредност, Министерството за финансии, во име на Република Македонија и врз основа на Одлука за издавање на државни записи во 2005 година, продолжи во континуитет со емисијата на државни хартии од вредност. Имено, и во 2005 година се продолжи со емисијата на 3 и 6-месечни државни записи, а од јуни оваа година успешно беа воведени и 12-месечни државни записи.

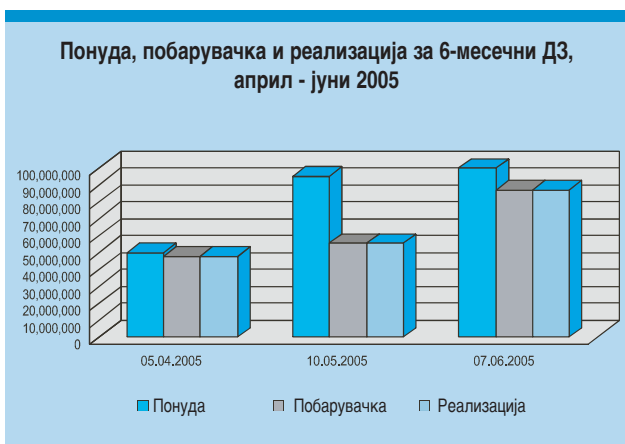
Интенција е до крајот на 2005 година да се продолжи рочната структура на портфолиото на државни хартии од вредност со воведување на 2-годишни државни обврзници, што претставува и законски предуслов за отпочнување со работа на новиот двостолбен пензиски систем.

Во периодот април-јуни 2005 година се одржани вкупно 7 аукции на 3, 6 и 12-месечни државни записи, на кои вкупно е понуден износ од 4.195 милиони денари. Вкупната побарувачка за 3, 6 и 12-месечни државни записи, во истиот период, изнесува 4.225,41 милиони денари, додека пак, вкупната реализација изнесува 3.799,86 милиони денари. Нето повлекувањето по основа на издадени 3, 6 и 12-месечни државни записи, во вториот квартал од оваа година, изнесува 3.700,55, додека пак, реалниот каматен трошок за овој период изнесува 99,31 милиони денари.

Анализата на резултатите од аукциите на државните записи во вториот квартал од оваа година, упатува на констатацијата дека побарувачката за 3-месечни државни записи од аукција во аукција се зголемува и дури во 5 од вкупно 7 аукции истата е поголема од понудата. Во периодот април-јуни 2005 година, заради ликвидносни потреби на Буџетот, беше одржана една вонредна аукција на државни записи со рачност од 84 дена, како и една повторна емисија на постоечка аукција (re-opening) со рачност од 30 дена. (Прилог: Графикон 6)

Што се однесува до побарувачката за 6-месечните државни записи, иако константно помала од понудата, сепак бележи нагорен тренд. (Прилог: Графикон 7)

Успешното воведување, пак, на 12-месечните државни записи се цени преку речиси тројно поголемата побарувачка (133,91 милиони денари) во однос на понудениот износ (50 милиони денари).

Каматната стапка на државните записи и понатаму се одредува пазарно, во зависност од понудата и побарувачката. На аукциите на 3-месечни државни записи во периодот април-јуни 2005 година пондерираната каматна стапка се движеше нерамномерно (наизменичен пад и пораст), во интервалот 10,16%–10,84%, но сепак, нивото се оценува како задоволително и прифатливо за Буџетот. (Прилог: Графикон бр. 8)

телно и прифатливо за Буџетот. (Прилог: Графикон бр. 8)

Во второто тромесечје од оваа година се одржани вкупно 3 аукции на 6-месечни државни записи, при што на првата по ред аукција (или 4-та, гледано на годишно ниво) е забележана најниска пондерирана каматна стапка од 9,77%. Веќе на следната аукција, истата бележи значителен пораст, кога го достигна нивото од 10,53%. Ова ниво беше одржано и на третата и последна аукција на 6-месечни државни записи за овој период (10,52%).

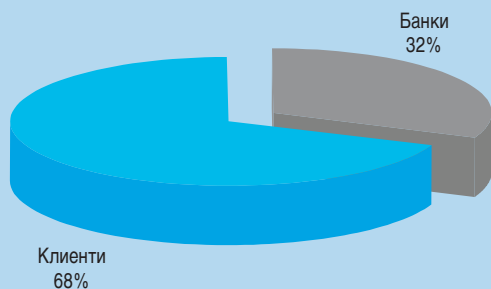
Пондерираната каматна стапка постигната на првата (единствена во периодот април-јуни 2005 година) аукција на 12-месечни државни записи изнесуваше 11,80%.

Во последните неколку аукции на државни записи, се применува тендер со максимална каматна стапка (минимална цена) – американски тип. Ова практично значи дека се применува гранична цена под која (односно гранична каматна стапка над која) нема да се прифаќаат понуди. Граничните каматни стапки за 3, 6 и 12-месечните државни записи изнесуваат 11%, 11,5% и 12%, респективно. Примената на граничната цена односно на граничната каматна стапка ќе трае сè додека не се стабилизира односот меѓу понудата и побарувачката, кога ќе може да се очекува и стабилен тренд на движење на каматната стапка.

Структурата на државните записи по сопственост во вториот квартал од 2005 година, како впрочем и во првиот, е во полза на клиентите, и тоа гледано агрегатно, односно за 3, 6 и 12-месечните државни записи заедно (Прилог: Графикон бр.9)

Пазар преку шалтер – ОТС пазар (Over the Counter Market). Народната банка подготви Правилник за начин и постапка за тргување и порамнување на трансакции со државни записи на пазари преку шалтер, кој е објавен во “Службен весник на РМ” број 24/2005 и стапи во сила на 25.04.2005 година. Практично, со ова и официјално успешно започна со работа Пазарот преку шалтер за државните записи, како многу

Состојба на ДЗ по сопственост заклучно со 30.06.2005
(состојба на 22.06.2005)

значајна новина во врска со државните хартии од вредност.

Со цел поддршка и поттикнување на секундарното тргување на државните хартии од вредност постигнат е договор со Централниот депозитар за хартии од вредност и со Народната банка на Република Македонија – да не наплатуваат провизија за склучените трансакции на ОТС-пазарот, во иницијалната фаза од неговиот развој. Со ова, практично, државните записи добиваат уште еден позитивен атрибут. Имено, покрај тоа што државните записи се безризичен инструмент за инвестирање (нивната исплата по достасување ја гарантира државата), атрактивен (од аспект на висината на приносот што го носат, по основа на камата), стануваат и високо ликвиден инструмент, и тоа за многу ниски трансакциони трошоци.

На web страницата на Народната банка, банките запишуваат свои котации, односно, куповни и продажни цени и во периодот април–јуни 2005 година веќе се склучени 6 трансакции.

Во насока на натамошен развој на пазарот на државни хартии од вредност, Министерството за финансии – Секторот за управување со јавен долг, во текот на мај и јуни 2005 година, спроведе маркетинг кампања за државните записи. Во рамките на кампањата, во текот на шест состаноци, беше одржана презентација за државните хартии од вредност во Република Македонија. Самата презентација имаше промотивен, едукативен и информативен карактер.

Со надеж дека ќе дадат значителен придонес во натамошниот развој на пазарот на државни хартии од вредност, на презентациите беа поканети вкупно 110 претставници од штедилниците, осигурителните компании, ревизорските куќи, авиокомпаниите и други поголеми компании во Република Македонија, а бројот на присутни учесници беше 90. На презентациите присуствуваа и претставници од Народната банка на Република Македонија.

Самата презентација, концептуално, опфаќаше повеќе теми поврзани со институционалната и правната рамка за јавниот долг воопшто и конкретно за државните хартии од вредност, примарната емисија на државните записи, нивните карактеристики, техниките на продажба, постигнатите резултати на аукциите на државни записи во 2004 и во 2005 година, секундарното тргување со државните записи и др.

Резултати од спроведената маркетинг кампања беа забележани уште веднаш по завршувањето на истата. Имено, на претстојните аукции на државни записи беше забележана значително поголема побарувачка од понудениот износ, што практично значи и зголемен интерес за купување на државни записи, како и проширување и диверзифицирање на базата на инвеститори. Ова, секако, го потврдува успехот на спроведената маркетинг кампања и претставува поттик за натамошно континуирано промовирање на државните хартии од вредност, односно, на примарниот пазар и на секундарното тргување, за истите.

Благајнички записи

Пандан на државните записи, како инструмент на фискалната политика, се благајничките записи, кои се користат за монетарни цели. Благајничките записи се краткорочни хартии од вредност кои ги емитува Народната банка на Република Македонија.

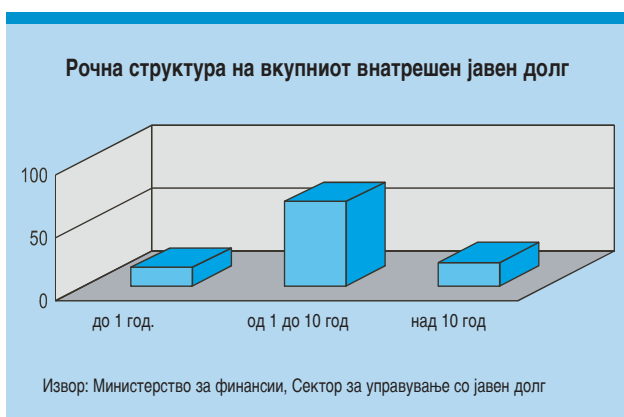
Портфолиото на благајнички записи на Народната банка, во моментот, се состои само од благајнички записи со рочност од 28 дена, за разлика од првото тромесечје од оваа година кога Народната банка емитуваше и 7-дневни благајнички записи. Емисијата на 7-дневните благајнички записи беше укината на 9-ти март 2005 година. Причина за укинувањето беше стабилизирањето на ликвидноста во економијата и воедно намалувањето на притисокот на девизниот пазар на страната на побарувачката, поради што се оцени дека веќе нема потреба од монетарни интервенции преку инструменти со толку кратка рочност.

Народната банка ги емитува благајничките записи по пат на аукции кои се одржуваат два пати неделно (среда и петок), при што, во моментот, во примена е тендер со неограничен износ и фиксно утврдена каматна стапка од 10%.

Состојбата на благајничките записи, заклучно со 30.06.2005 година (поточно на 29.06.2005 година), изнесува 6.097,1 милиони денари.

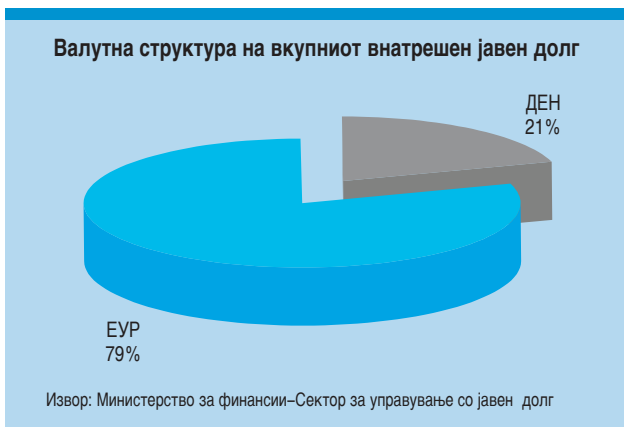
II.3. Рочна структура на внатрешниот јавен долг

Анализата на внатрешниот долг на јавниот сектор на државата од аспект на рочната структура покажува дека во вкупниот внатрешен јавен долг доминира долгот со подолг рок на отплата односно со рок на отплата до 10-години. Со најдолг рок на отплата е обврзницата за селективни кредити со 25-години рок на доспевање. Краткорочниот внатрешен јавен долг го сочинуваат издадените државни записи со рок на достасување од 3 и 6 месеци и благајничките записи на централната банка, кои во вкупниот внатрешен долг на јавниот сектор се застапени со 15.87%. (Прилог: Графикон број 10)

II.4. Валутна структура на внатрешниот јавен долг

Од аспект на валутната структура на внатрешниот јавен долг на Република Македонија, може да се констатира дека најголем дел, односно 77% од вкупниот внатрешен јавен долг е изразен во ЕУР, а остатокот од 23% е изразен во домашна валута – денари. (Прилог: Графикон број 3)

На домашна валута гласаат следните државни хартии од вредност:

1. Обврзница за санација на Стопанска банка;
2. Обврзници за селективни кредити.
3. Државни записи
4. Благајнички записи

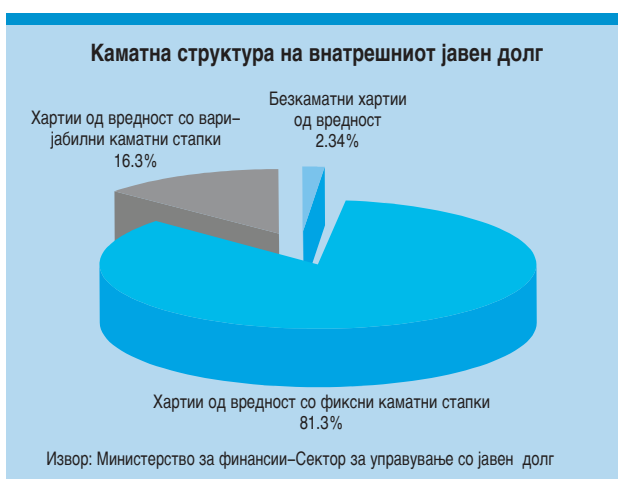
На странска валута, односно ЕУР гласаат следните државни хартии од вредност:

1. Обврзница за преземање на побарувања од Стопанска банка;
2. Обврзници за старо девизно штедење;
3. Обврзници за денационализација.

II.5. Каматна структура

Од аспект на каматната структура поголемиот број на обврзници имаат фиксна каматна стапка со исклучок на Обврзницата за санација на Стопанска банка кои имаат варијабилна каматна стапка и таа е во висина на есконтната стапка како и Обврзницата за приватизација на Стопанска банка чија камата изнесува: еурибор+1 процентен поен.

Исто така, постојат и обврзници кои се безкаматни односно на нив не се пресметува камата како што е обврзницата за селективни кредити (Прилог: Графикон бр.12).

III. НАДВОРЕШЕН ЈАВЕН ДОЛГ

Надворешниот долг на Република Македонија го соочинуваат обврските на резиденти кон нерезиден-

ти, настанати врз основа на користени долгорочни и краткорочни заеми и кредити од мултилатрални, билатерални и приватни кредитори. Надворешниот јавен долг на Република Македонија согласно со GFS методологијата претставува консолидиран долг кон странство на општата влада (централната влада, фондовите и општините), јавните претпријатија и централната банка, додека согласно со Предлог законот за јавен долг Централната банка не е опфатена во вкупниот надворешен долг на јавниот сектор.

Во период од 1999 до 2004 година вкупниот надворешен јавен долг бележи тенденција на континуиран намалување, освен во 2000 и 2004 година, кога во однос на 1999 и 2003 година, е забележано негово зголемување за 11,9% и 0,79% респективно.

Долг на општата влада во износ од 1.055,91 милиони ЕУР, што споредено со 2004 година претставува зголемување за 66.18 милиони ЕУР

Долг на монетарната власт 43.89 милиони ЕУР, што претставува пад за 2.08 милиони ЕУР во однос на 2004 година

Долг на јавните претпријатија во износ од 144.47 милиони ЕУР што е за 1.83 милиони ЕУР поголемо ниво во однос на 2004 година

Состојбата на вкупниот јавен долг на Република Македонија на 30.06.2005 година според GFS методологијата изнесува 1.969,47 ЕУР и во однос на 2004 година бележи зголемување за 128,43 милиони евра. Од оваа вредност вкупниот надворешен јавен долг на 30.06.2005 изнесува 1.244,27 милиони ЕУР а вкупниот внатрешниот јавен долг изнесува 725,20 милиони ЕУР што претставува зголемување за 66,18 милиони ЕУР односно 62.25 милиони ЕУР.

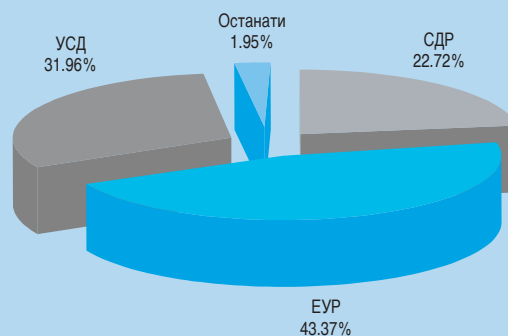
Од аспект на структурата на вкупниот јавен долг заклучно со 30.06.2005 година покажува дека доминантно учество во вкупниот јавен долг има надворешниот долг со 63.17% што претставува намалување за 1.28% доколку внатрешниот долг учествува со 36.83% што претставува зголемување за 2.22% во однос на 2004 година.

III.1. Валутната структура на јавниот надворешен долг

Со оглед на фактот дека задолжувањето во странство се врши исклучително во странска валута, анализата на валутната структура на надворешниот

јавен долг покажува дека најзастапена валута е еврото со учество од 43.37%, потоа американскиот долар со учество од 31.96% и специјалните права за влечење со 22.72%, додека учеството на останатите валути во валутната структура на долгот е незначителна. (Прилог Графикон бр.13)

Валутна структура на надворешниот јавен долгорочен долг на 30.06.2005 година

Извор: Народна Банка на Република Македонија

III.2. Рочната структура на надворешниот јавен долг

Анализата на рочната структура на јавниот надворешен долг заклучно со 30.09.2004 година (последен податок добиен од НБРМ, која ја води евиденцијата за надворешниот долг) покажува дека доминантно учество во вкупниот надворешен јавен долг имаат долгорочните кредити со рок на доспевање од 10 до 20 години и кредити со рок на отплата над 30 години, додека учество на долгот со рок на доспевање до 5 години и од 5 до 10 години е незначително. Имено учеството на овие две категории на кредити заедно изнесува 90,95% од вкупниот јавен долгорочен долг.

Рочна структура на надворешниот јавен долгорочен долг на 30.09.2004 година

во милиони УСД

Рок на отплата	износ	процент
до 5 г.	41.80	2.78%
5–10 г.	60.18	4.00%
10–15 г.	505.51	33.60%
15–20 г.	484.16	32.19%
20–25 г.	34.09	2.27%
25–30 г.	0.00	0.00%
над 30 г.	378.56	25.16%
ВКУПНО	1504.30	100.00%

Извор: Народна Банка на Република Македонија

III.3. Сервисирање на надворешниот јавен долг

Сервисирањето на обврските по основ на задолжувањето на јавниот сектор кај странски кредитори може да се врши од повеќе извори, како што се девизната сметка за отплата на надворешниот долг која е отворена во НБРМ и со која управува Министерството за финансии, како и од сметките на останатите буџетски корисници, фондови и агенции. Обврските по основ на надворешниот долг на јавните претпријатија, ги сервисираат тие самите, освен во случај на активирање на издадена гаранција.

За отплата на обврски за надворешниот долг, во првата половина на 2005 година, од сметката на Министерството за финансии, исплатени се средства во износ од 31,26 милиони ЕУР, односно 1.916,8

милиони денари (22,15 милиони ЕУР, или 1.358,4 милиони денари по основ на главница и 9,1 милиони ЕУР, или 558,4 милиони денари по основ на камата). За отплата на обврските по основ на надворешниот долг по ребалансот на буџетот до крајот на 2005 година ќе се издвојат уште 34,23 милиони ЕУР, односно 2.098,2 милиони денари, од кои 23,36 милиони ЕУР, или 1.432,6 милиони денари за отплата на главнина и 10,86 милиони ЕУР, или 665,6 милиони денари за отплата на камата. Најголем дел од обврските се однесуваат на Парискиот клуб на кредитори и Лондонскиот клуб на доверители, а отплати ќе се вршат и кон Меѓународната банка за обнова и развој, Меѓународната финансиска асоцијација, Европската комисија, Европската Инвестициона банка, и други мултилатерални и билатерални кредитори.

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(милиони денари)

	2001	2002	2003	K – 1	K – 2	K – 3	K – 4
ВКУПНИ ПРИХОДИ	52,829	58,160	53,881	14,102	13,890	13,957	15,035
Даночни приходи	47,716	54,389	49,163	12,556	12,980	12,964	14,028
Персонален данок на доход	7,248	7,513	7,502	1,738	1,923	1,930	2,116
Данок на добивка	3,006	2,624	3,271	958	506	522	375
ДДВ	17,132	20,521	21,175	6,103	6,479	6,025	7,150
Акцизи	10,830	10,715	10,564	2,349	2,459	2,973	2,555
Увозни давачки	6,111	6,336	6,140	1,228	1,496	1,397	1,694
Други даноци	275	340	476	180	114	114	143
Данок на финансиски трансакции	3,111	6,336	31	0	3	0	-5
Комунални даноци	3	4	4	0	1	2	0
Неданочни приходи	4,349	3,170	4,040	1,371	751	855	867
Профит од јавни финансиски институции	1,847	1,057	1,807	793	294	346	162
Административни даноци и такси	1,061	1,092	1,369	358	375	337	393
Други административни такси	486	205	370	64	69	59	65
Други неданочни приходи	32	35	495	156	13	113	247
Капитални приходи	349	601	555	175	158	127	140
Странски донации	415	0	0	0	0	11	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	65,575	65,503	56,432	13,100	14,253	13,341	15,917
Тековни трошоци	44,017	51,591	50,984	12,415	12,974	12,187	14,149
Плати и надоместоци	16,407	18,338	20,234	5,135	5,349	5,097	5,363
Стоки и услуги	6,358	8,715	6,914	1,797	1,714	1,329	1,992
Трансфери	16,950	20,576	21,105	4,924	5,432	5,171	6,313
Фонд за ПИОМ	5,215	6,538	7,305	2,010	1,964	1,928	2,153
Завод за вработување	3,548	4,111	4,360	1,300	1,403	1,378	1,357
Други трансфери	2,349	3,404	3,264	366	703	590	1,409
Трошоци за бегалци	582	391	259	44	44	44	140
Структурни реформи	239	1,387	1,659	197	248	175	111
Реформа на јавната администрација	944	442	528	108	109	130	170
Каматни плаќања	4,212	3,401	2,443	531	479	560	482
Камати по домашен долг	1,066	1,179	950	81	378	113	358
Камати по надворешен долг	3,146	2,222	1,493	450	101	448	124
Гаранции	90	561	288	28	1	30	-1
Капитални трошоци	7,723	8,636	5,037	685	1,279	1,154	1,768
Инвестиции во постојани средства	3,589	2,718	1,737	313	445	437	992
Капитални трансфери	2,211	2,476	2,796	364	694	682	633
Резерви	546	418	0	0	0	0	0
Меѓународни финансиски институции	35	22	18	0	15	0	3
Телеком проекти	1,342	3,002	486	8	130	35	140
Трошоци поврзани со кризата	13,835	5,276	412	0	0	0	0
БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ	-12,746	-7,343	-2,551	1,002	-364	616	-882
ФИНАНСИРАЊЕ	12,746	7,343	2,551	-1,002	364	-616	882
Прилив	19,272	13,430	10,585	414	2,701	858	2,788
Приходи од приватизација	10,837	5,177	4,673	88	0	81	290
Странски донации	0	2,641	2,560	490	0	0	554
Капитализација	604	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	763	1,548	3,773	1,020	1	507	553
Депозити	5,399	4,029	-422	-1,708	1,463	94	1,420
БИС	1169	0	0	524	1,238	177	-29
Одлив	6,526	6,087	8,034	1,416	2,337	1,474	1,906
Отплата на главница	3,550	6,087	8,034	1,416	2,337	1,474	1,906
Надворешен долг	3,543	3,602	3,682	1,280	103	1,342	206
Домашен долг	7	2,485	4,352	136	2,234	132	1,700
Обврзници	2,976	0	0	0	0	0	0

Извор: Министерство за финансии

(милиони денари)								
Вкупно 2004	Буџет 2005	I	II	III	K-1	IV	V	Вкупно 2005
56,982	56,502	4,746	3,422	4,658	12,826	5,443	4,673	22,942
52,526	52,321	4,535	3,238	4,397	12,170	5,160	4,265	21,595
7,707	7,931	526	648	660	1,834	762	586	3,182
2,361	2,571	145	302	633	1,080	220	197	1,497
25,757	25,623	2,460	1,320	1,965	5,745	2,779	1,968	10,492
10,335	10,965	1,044	605	668	2,317	843	1,009	4,169
5,815	4,731	289	315	422	1,026	499	459	1,984
548	500	71	48	49	168	57	46	271
0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0
3,844	3,561	162	157	225	544	238	373	1,155
1,595	1,661	40	0	42	82	43	205	330
1,463	1,390	103	128	156	387	159	143	689
257	300	17	17	24	58	22	23	103
529	210	2	12	3	17	14	2	33
600	620	49	27	36	112	45	35	192
11	0	0	0	0	0	0	0	0
56,611	59,206	4,693	4,462	4,676	13,831	5,054	4,302	23,187
51,726	53,467	4,195	4,215	4,447	12,857	4,403	4,009	21,269
20,944	21,757	1,777	1,791	1,805	5,373	1,783	1,839	8,995
6,832	7,352	515	647	741	1,903	632	448	2,983
21,840	21,859	1,549	1,710	1,767	5,026	1,748	1,642	8,416
8,054	7,705	675	668	688	2,031	670	669	3,370
5,438	5,494	469	448	472	1,389	469	570	2,428
3,056	3,496	51	208	228	487	188	179	854
272	100	0	10	14	24	23	11	58
732	634	29	23	18	70	23	11	104
527	657	44	47	40	131	43	36	210
2,052	2,499	354	67	134	555	240	80	875
930	1,069	26	25	65	116	212	62	390
1,123	1,430	328	42	69	439	28	18	485
58	0	0	0	0	0	0	0	0
4,886	5,739	498	247	229	974	651	293	1,918
2,187	3,428	498	128	128	754	416	97	1,267
2,368	1,919	0	119	101	220	222	123	565
0	0	0	0	0	0	8	58	66
18	42	0	0	0	0	5	15	20
313	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
371	-2,704	53	-1,040	-18	-1,005	389	371	-245
-371	2,704	-53	1,040	18	1,005	-389	-371	245
6,761	10,037	821	1,082	483	2,386	1,283	-148	3,521
459	1,041	65	200	0	265	95	0	360
1,044	816	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0
2,081	2,636	0	0	0	0	1	0	1
1,268	3,044	832	828	-60	1,600	468	-271	1,797
1,909	2,500	-76	54	543	521	719	-271	969
7,132	7,333	874	42	465	1,381	1,672	223	3,276
7,132	7,333	874	42	465	1,381	1,672	223	3,276
2,932	2,919	874	42	333	1,249	0	0	1,249
4,201	4,414	0	0	132	132	1,672	223	2,027
0	0	0	0	0	0	0	0	0

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

	2001 Завршна сметка	2002 Завршна сметка	2003 Завршна сметка	2004 Ребаланс	2005 Ребаланс
ВКУПНИ ПРИХОДИ	69,688,034,455	71,981,222,938	68,406,577,974	65,708,297,000	77,127,000,000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	50,447,329,542	58,896,097,958	56,784,247,919	55,591,660,000	58,596,000,000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	47,716,085,795	54,389,136,894	49,166,396,854	51,616,660,000	53,318,000,000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10,254,737,418	10,137,596,496	10,772,545,343	10,821,000,000	10,802,000,000
Персонален данок од доход	7,248,441,986	7,513,310,320	7,502,459,597	7,806,000,000	8,231,000,000
Данок од добивка	3,006,295,432	2,624,286,176	3,270,085,746	3,015,000,000	2,571,000,000
Домашни даноци на стоки и услуги	27,961,655,103	31,235,879,140	31,741,066,910	34,914,660,000	37,082,000,000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	17,131,677,006	20,521,036,109	21,175,919,119	24,383,000,000	26,325,000,000
Акцизи	10,829,978,097	10,714,843,031	10,565,147,791	10,531,660,000	10,757,000,000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6,110,896,250	6,336,011,440	6,141,579,944	5,301,000,000	4,867,000,000
Увозни давачки	4,819,880,460	5,230,636,743	4,909,408,470	4,168,374,000	3,861,000,000
Други увозни давачки и такси	1,291,015,790	1,105,374,697	1,232,171,474	1,132,626,000	1,006,000,000
Други даноци	168,830	0	51,094	0	0
Даноци од специфични услуги	2,619,857	3,359,937	3,894,080	3,440,000	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	274,734,772	340,562,742	475,513,109	576,560,000	567,000,000
Данок на финансиски трансакции	3,111,273,565	6,335,727,139	31,746,374	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	2,731,243,747	4,506,961,064	7,617,851,065	3,975,000,000	5,278,000,000
Претприемачки приход и приход од имот	1,151,786,582	931,379,088	1,963,471,700	1,813,000,000	3,388,000,000
Такси и надоместоци	1,061,144,805	1,091,976,541	1,366,943,949	1,360,000,000	1,390,000,000
Други владини услуги	486,087,458	205,764,069	370,052,922	280,000,000	300,000,000
Други неданочни приходи	32,224,902	2,277,841,366	3,917,382,494	522,000,000	200,000,000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	10,660,015,021	7,193,569,639	4,081,105,548	3,940,438,000	1,120,000,000
Продажба на капитални средства	9,714,039,661	6,244,440,021	4,002,729,305	3,552,773,000	920,000,000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	945,975,360	949,129,619	78,376,243	387,665,000	200,000,000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	6,484,077,606	3,808,557,430	3,651,554,878	1,044,383,000	1,213,000,000
Трансфери од други нивоа на власт	5,407,618,545	1,167,411,039	1,136,220,479	2,335,000	397,000,000
Донации од странство	1,076,459,061	2,641,146,391	2,515,334,399	1,042,048,000	816,000,000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	1,333,471,478	480,521,896		2,000,000,000	3,229,000,000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	763,140,808	1,584,121,754	3,766,572,092	3,131,816,000	12,969,000,000
Меѓународни развојни агенции	763,140,808	1,584,121,754	3,766,572,092	3,131,816,000	12,969,000,000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	0	18,354,261	123,097,537	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	68,520,623,429	71,700,272,895	64,462,761,283	65,708,297,000	77,127,000,000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	57,496,087,268	56,314,747,304	51,104,920,817	53,013,066,000	46,613,692,000
Плати, наемнини и надоместоци	16,407,589,066	18,337,661,335	20,233,542,216	21,279,049,000	21,861,749,000
Стоки и останати услуги	19,985,061,676	13,991,420,289	7,325,808,770	7,344,275,000	7,499,520,000
Тековни трансфери	17,494,812,744	20,586,832,339	21,101,506,628	22,209,422,000	14,104,523,000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	-	-	-	-	812,900,000
Каматни плаќања	3,608,623,782	3,398,833,341	2,444,063,205	2,180,320,000	2,335,000,000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	-	2,890,867,000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	-	4,057,716,000
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	7,140,072,243	8,366,132,516	4,687,684,918	5,340,407,000	16,373,725,000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	3,884,463,918	7,019,393,075	8,670,155,548	7,354,824,000	7,191,000,000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	334,943,165	931,369,212	637,002,773	148,000,000	0
Амортизација (отплата на главнина)	3,549,520,753	6,088,023,863	8,033,152,776	7,206,824,000	7,191,000,000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Завршна сметка 2000	Завршна сметка 2001	Завршна сметка 2002	Буџет 2003	Буџет 2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	во милиони денари					структура					% од БДП				
ВКУПНО	57,689	68,521	71,700	67,490	66,666	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	24.4	29.3	29.4	26.9	24.8
Општи јавни услуги	12,985	7,767	15,434	8,735	8,057	22.5	11.3	21.5	12.9	12.1	5.5	3.3	6.3	3.5	3.2
Работи во врска со одбраната и услуги	4,613	14,351	5,491	5,897	6,056	8.0	20.9	7.7	8.7	9.1	2.0	6.1	2.3	2.3	2.4
Јавен ред и безбедност	5,741	10,222	6,912	7,528	7,687	10.0	14.9	9.6	11.2	11.5	2.4	4.4	2.8	3.0	3.1
Образование и услуги	8,055	7,767	8,909	9,043	8,956	14.0	11.3	12.4	13.4	13.4	3.4	3.3	3.7	3.6	3.6
Здравствени услуги	314	338	365	334	379	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
Социјална заштита и социјална сигурност	14,410	14,295	16,628	17,005	17,630	25.0	20.9	23.2	25.2	26.4	6.1	6.1	6.8	6.8	7.0
Домување и одржување на урбаната средина	303	301	709	430	426	0.5	0.4	1.0	0.6	0.6	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2
Рекреативни и културни активности и услуги	1,346	1,320	1,506	1,432	1,475	2.3	1.9	2.1	2.1	2.2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Активности со гориво и енергија	5	5	5	10	10	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Земјоделство, регулатива и операции	743	826	938	902	1,539	1.3	1.2	1.3	1.3	2.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.6
Рударство, индустрија и градежништво	264	65	37	41	63	0.5	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Транспорт и комуникации, активности и услуги	2,297	2,152	2,082	2,322	2,316	4.0	3.1	2.9	3.4	3.5	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9
Други различни услуги	2,843	1,408	2,440	2,505	1,919	4.9	2.1	3.4	3.7	2.9	1.2	0.6	1.0	1.0	0.8
Мулти функционални трошоци	593	578	758	354	400	1.0	0.8	1.1	0.5	0.6	0.3	0.2	0.3	0.1	0.2
Поддршка на стратешки приоритети	-	-	-	-	348	-	-	-	-	0.5	-	-	-	-	0.1
Трансакциите во врска со јавниот долг кои не се класифицираат по функции	3,177	7,127	9,487	10,952	9,407	5.5	10.4	13.2	16.2	14.1	1.3	3.0	3.9	4.4	3.7

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди.

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2004 ГОДИНА

КОНСОЛИДИРАН БУЏЕТ НА ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ И ВОН-БУЏЕТСКИТЕ ФОНДОВИ

	Вкупно 2003	I	II	III	IV	V	VI	VII
ВКУПНИ ПРИХОДИ	84,087	6,527	6,451	8,231	7,505	7,182	6,963	7,566
Даночни приходи и придонеси	77,055	5,985	6,087	7,054	7,031	6,703	6,338	6,969
Даноци	49,840	4,178	3,911	4,619	4,576	4,528	4,035	4,411
Персонален данок на доход	7,502	505	576	657	715	581	627	714
Данок на добивка	3,271	140	300	518	178	153	175	195
ДДВ	21,175	2,161	1,926	2,016	2,401	2,231	1,847	2,004
Акцизи	11,241	945	676	880	767	984	867	982
Увозни давачки	6,140	349	380	499	477	541	478	479
Други даноци	507	78	52	49	38	38	41	36
Придонеси	27,215	1,807	2,176	2,436	2,455	2,175	2,304	2,557
Фонд за ПИОМ	17,574	1,161	1,410	1,561	1,575	1,400	1,470	1,655
Завод за вработување	1,224	81	101	108	113	98	104	117
Фонд за здравство	8,417	565	666	767	767	677	729	786
Неданочни приходи	6,331	486	322	1,101	389	443	586	542
Профит од јавни финансиски институции	1,807	68	0	725	27	56	219	82
Административни такси	1,369	98	123	137	109	131	135	116
Партиципација за здравствени услуги	485	35	61	57	48	47	47	41
Други административни такси	370	20	20	24	21	19	29	22
Други неданочни приходи	693	162	15	23	19	41	11	128
Надоместоци за Фондот за патишта	1,607	103	102	135	166	150	144	153
Капитални приходи	576	57	42	76	84	36	38	45
Странски донации	2	0	0	0	0	0	0	0
Приход од отплата на заеми	123	0	0	0	0	0	0	11
ВКУПНИ РАСХОДИ	86,748	6,379	6,698	7,478	7,380	7,154	7,750	7,569
Тековни трошоци	81,125	6,200	6,514	7,044	6,987	6,739	7,167	6,867
Плати и надоместоци	20,881	1,735	1,698	1,803	1,828	1,773	1,875	1,814
Стоки и услуги	8,708	561	747	869	748	646	600	645
Трансфери	48,518	3,600	3,948	4,230	4,094	4,244	4,489	4,043
Социјални трансфери	45,490	3,545	3,751	4,080	3,889	3,917	4,281	3,755
Фонд за ПИОМ	24,008	1,973	2,104	2,146	2,094	2,021	2,145	2,064
Завод за вработување	2,438	234	263	272	309	282	319	280
Социјална помош	3,986	336	250	389	338	326	337	325
Структурни реформи	1,022	0	1	23	2	0	2	0
Реформа на јавната администрација	8	0	0	0	0	0	0	0
Здравствена заштита	14,028	1,003	1,134	1,249	1,146	1,288	1,478	1,086
Други трансфери	2,769	41	180	138	190	313	193	274
Трошоци за бегалци	259	14	17	13	15	14	15	14
Каматни плаќања	2,730	303	94	141	316	77	203	365
Камати по домашен долг	950	12	12	57	221	57	99	26
Камати по надворешен долг	1,780	291	82	84	95	20	104	340
Гаранции	288	0	28	0	1	0	0	1
Капитални трошоци	5,623	179	183	434	393	415	583	702
БУЏЕТСКО САЛДО	-2,661	148	-247	754	125	28	-787	-3
ФИНАНСИРАЊЕ	2,661	-148	247	-754	-125	-28	787	3
Прилив	10,923	525	564	-328	1,668	245	1,297	1,008
Приходи од приватизација	3,678	68	0	20	0	0	0	69
Странски донации	2,560	490	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	4,191	1,048	85	329	55	38	107	201
Депозити	473	-1,179	274	-898	1,020	-247	990	772
Денарска сметка	1,774	-1,179	274	-898	1,020	-247	990	772
Екстерна сметка	-1,301	0	0	0	0	0	0	0
Државни записи		98	205	221	586	453	199	-34
Продажба на акции	21	0	0	0	6	0	2	0
Одлив	8,262	673	317	425	1,793	273	510	1,005
Отплата на главница	8,262	673	317	425	1,793	273	510	1,005
Надворешен долг	3,910	669	317	294	136	0	169	1,005
Домашен долг	4,352	4	0	132	1,657	273	341	0

VIII	IX	X	XI	XII	Вкупно 2004	I	II	III	Q1	IV	V	Вкупно 2005
6,836	7,424	7,520	7,206	8,765	88,176	6,806	6,013	7,275	20,094	8,302	7,065	35,461
6,412	6,811	6,954	6,811	8,105	81,259	6,441	5,670	6,792	18,904	7,821	6,446	33,171
4,278	4,463	4,672	4,455	5,063	53,188	4,594	3,284	4,436	12,314	5,210	4,323	21,848
572	644	603	614	899	7,707	526	648	660	1,834	762	586	3,182
175	152	146	129	100	2,361	145	302	633	1,080	220	197	1,497
1,892	2,129	2,377	2,180	2,593	25,757	2,460	1,320	1,965	5,745	2,779	4,747	13,271
1,178	1,001	984	943	790	10,996	1,103	651	707	2,461	893	1,067	4,422
422	496	522	536	636	5,815	289	315	422	1,026	499	459	1,984
39	41	40	53	45	552	71	48	49	168	57	46	271
2,134	2,347	2,282	2,357	3,042	28,072	1,848	2,386	2,356	6,590	2,611	2,123	11,324
1,367	1,498	1,468	1,508	1,968	18,040	1,188	1,538	1,504	4,230	1,669	1,346	7,244
95	105	103	107	137	1,270	84	118	110	312	119	95	526
671	744	710	742	938	8,762	576	730	742	2,048	823	682	3,553
380	576	527	353	601	6,306	315	316	446	1,078	436	584	2,098
54	220	88	0	77	1,616	40	0	43	83	44	211	338
95	126	121	130	142	1,463	103	128	156	387	159	143	689
37	42	42	48	56	562	34	45	48	127	45	40	212
17	20	21	19	25	257	17	17	24	58	22	23	103
27	24	114	18	154	737	21	23	40	84	24	13	121
149	144	141	137	148	1,672	101	103	136	340	142	153	635
45	37	39	42	59	600	49	27	36	112	45	35	192
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0
6,342	7,261	7,498	7,874	8,786	88,169	6,935	6,888	7,541	21,363	7,660	6,720	35,743
5,983	6,719	6,939	7,355	7,620	82,136	6,400	6,706	7,374	20,479	7,186	6,425	34,091
1,596	1,826	1,795	1,827	1,869	21,440	1,791	1,833	1,849	5,473	1,840	1,865	9,177
389	607	584	920	886	8,200	611	787	953	2,351	787	532	3,669
3,903	4,134	4,203	4,559	4,677	50,125	3,644	4,019	4,429	12,092	4,261	3,933	20,286
3,767	3,924	3,849	4,088	4,013	46,861	3,593	3,801	4,187	11,582	4,050	3,743	19,374
2,084	2,103	2,062	2,110	2,214	25,121	2,022	2,110	2,163	6,294	2,125	2,122	10,541
271	278	267	255	258	3,289	257	266	260	783	266	251	1,301
332	326	348	344	342	3,993	296	315	354	965	346	346	1,657
0	0	3	0	0	31	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1,080	1,217	1,169	1,380	1,199	14,428	1,018	1,110	1,411	3,539	1,313	1,100	5,952
121	195	239	456	654	2,992	51	208	228	487	188	179	853
15	15	115	15	10	272	0	10	14	24	23	11	58
67	151	357	49	188	2,312	354	67	143	564	299	95	959
24	63	267	24	67	930	26	25	65	116	212	62	390
43	88	90	25	121	1,383	328	42	78	448	87	33	569
28	1	0	0	-1	58	0	0	0	0	0	0	0
359	542	559	519	1,166	6,033	535	181	167	883	473	296	1,653
494	162	22	-668	-21	7	-129	-874	-266	-1,269	642	345	-282
-494	-162	-22	668	21	-7	129	874	266	1,269	-642	-345	282
-453	303	1,691	668	500	7,687	1,003	916	768	2,687	1,174	-122	3,740
0	12	50	150	90	459	65	200	0	265	95	0	360
0	0	0	554	0	1,044	0	0	0	0	0	0	0
519	68	213	19	935	3,618	14	0	12	26	14	46	86
-940	-28	1,377	-71	-464	606	999	662	213	1,874	346	-290	1,931
-940	-28	1,377	-71	-464	606	999	662	213	1,874	346	-290	1,931
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-34	245	34	-2	-61	1,909	-76	54	543	521	719	123	1,363
2	5	17	19	0	51	1	0	0	1	0	0	1
41	466	1,713	0	479	7,694	874	42	503	1,419	1,816	223	3,458
41	466	1,713	0	479	7,694	874	42	503	1,419	1,816	223	3,458
41	296	145	0	272	3,344	874	42	333	1,249	144	0	1,393
0	169	1,568	0	207	4,351	0	0	170	170	1,672	223	2,065

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(годишни податоци)¹

(во милиони долари)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	I - 2005	II - 2005	III - 2005	IV - 2005	V - 2005	I - V 2005
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-339.85	-286.14	-269.29	-32.46	-75.28	-235.43	-357.81	-152.28	-414.82	-8.31	2.56	-14.35	-62.31	-24.13	-106.54
Стоки, нето	-314.67	-386.13	-515.09	-495.81	-690.41	-523.23	-804.34	-851.48	-1112.08	-53.65	-58.18	-77.83	-124.82	-94.06	-408.54
Извоз, ф.о.б.	1,147.44	1,236.81	1,291.52	1,189.98	1,320.73	1,153.33	1,112.15	1,359.04	1,672.43	147.85	156.46	177.41	174.63	178.52	834.87
Увоз, ф.о.б. ²	-1,462.11	-1,622.94	-1,806.61	-1,685.79	-2,011.14	-1,676.56	-1,916.49	-2,210.52	-2,784.51	-201.50	-214.64	-255.24	-299.45	-272.58	-1,243.41
Услуги, нето	-156.16	-137.74	-59.60	41.83	47.05	-15.79	-22.13	-2.56	-54.39	1.37	-0.97	-4.09	-8.64	-9.43	-21.76
Доход, нето	-51.35	-54.90	-44.82	-42.15	-45.44	-39.46	-29.78	-32.33	-39.23	-2.09	3.27	-0.77	-5.73	-9.07	-14.39
од кој: камата, нето	-56.42	-54.88	-44.34	-41.41	-39.15	-33.59	-18.64	-31.88	-26.22	-5.05	-0.79	-4.38	-3.40	-0.12	-13.74
Тековни трансфери, нето	182.34	292.63	350.21	463.66	613.53	343.06	498.45	734.09	790.88	46.06	58.44	68.34	76.88	88.43	338.15
Официјални	51.58	7.46	37.39	72.69	132.30	48.65	100.50	103.36	70.07	1.47	7.38	2.88	3.07	4.18	18.98
Приватни	130.76	285.17	312.82	390.97	481.23	294.41	397.95	630.73	720.81	44.59	51.06	65.46	73.81	84.25	319.17
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	318.23	327.15	281.84	-128.46	11.28	178.23	376.87	169.97	407.01	14.89	3.83	17.56	68.66	31.61	136.55
Капитална сметка, нето	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.31	1.30	8.26	-6.69	-4.61	-0.04	0.09	-0.05	0.30	0.16	0.46
Капитални трансфери, нето	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	3.64	9.92	-6.60	-4.61	-0.04	0.09	-0.05	0.30	0.16	0.46
Официјални	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.64	9.92	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Други	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	0.00	0.00	-6.60	-4.61	-0.04	0.09	-0.05	0.30	0.16	0.46
Стекнување/располагање со, нефинансиски средства	0.00	0.00	-1.79	0.00	0.00	-2.34	-1.66	-0.09	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Финансиска сметка, нето	318.23	327.15	283.63	-128.46	10.97	176.93	368.62	176.66	411.62	14.93	3.74	17.61	68.36	31.45	136.09
Директни инвестиции, нето	11.23	15.74	117.72	31.80	176.23	442.32	77.72	94.26	155.85	15.73	9.27	11.14	7.10	8.93	52.17
Портфолио инвестиции, нето	0.31	2.08	7.79	0.14	-0.09	0.36	0.35	3.39	14.82	1.52	3.31	11.65	2.80	1.10	20.38
Други инвестиции, нето	300.78	341.14	226.66	-32.01	85.05	-183.27	159.98	129.97	260.42	-11.19	8.75	-0.47	65.69	21.56	84.34
Трговски кредити, нето	76.94	267.44	45.39	7.13	146.54	-125.08	83.1	82.95	170.05	-26.74	-25.16	-7.91	40.59	23.49	4.27
Заеми, нето	41.51	75.39	219.87	54.83	13.51	-107.31	8.19	23.47	59.82	3.53	4.76	5.85	27.92	12.59	54.65
Валутни и депозити, нето	113.77	-9.81	-40.62	-135.01	-122.53	27.09	44.69	2.85	-3.66	10.76	27.92	-1.70	-7.00	-16.03	13.95
од кои: монетарна власт, нето	0.00	0.00	0.00	-21.20	-0.19	-77.08	68.79	17.77	26.44	0	0.00	0.00	0.00	-0.41	-0.41
комерцијални банки, нето	61.37	-29.14	-28.77	-51.28	-93.26	-272.39	112.17	-54.59	-105.08	2.06	24.80	-5.20	-13.14	-17.37	-8.85
население, нето	52.40	19.33	-11.85	-62.52	-29.08	376.56	-136.27	39.68	74.97	8.70	3.12	3.50	6.14	1.75	23.21
Други, нето	68.56	8.12	2.03	41.04	47.53	22.03	24.00	20.69	34.22	1.26	1.23	3.29	4.18	1.51	11.47
Бруто официјални резерви („-“ значи зголемување) ³	5.91	-31.81	-68.54	-128.39	-250.22	-82.48	130.57	-50.96	-19.47	8.87	-17.59	-4.71	-7.23	-0.14	-20.80
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	21.62	-41.02	-12.55	160.92	64.00	57.19	-19.07	-17.70	7.81	-6.61	-6.52	-3.18	-6.34	-7.49	-30.14

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци

2) Увозот е прикажан на f.o.b. паритет согласно V-тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на с.и.ф. - f.o.b. факторот како процент од увозот с.и.ф. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003–4.06% и 2004–4.06%

3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добиените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во првите пет месеци од 2005 година изнесуваат 11.769 милиони денари и се зголемени за 1,2% во однос на истиот период 2004 година. Најголем дел од приходите, односно 58,8% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 2,2%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 30,3% во вкупните приходи и се зголемени за 2,1%, додека пак приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се намалени за 8,3% и нивното учество во вкупните приходи изнесува 5,7%.

Расходите на Фондот во периодот јануари – мај 2005 година изнесуваа 11.991 милион денари и се зголемени за 1,3%. Најголем дел од вкупните расходи, односно 87,9% е потрошен за исплата на пензии на корисниците, што е повисоко ниво од 2004 година за 2%. Притоа, 90,4% од пензиите се исплатени за редовни пензии, а нивниот пораст изнесува 2,6%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 10,2% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во првите пет месеци од 2005 година изнесува 222 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан-мај
ПРИХОДИ	20,717	21,229	22,883	24,289	25,811	28,191	28,983	11,769
Придонес од плати	13,373	14,316	15,722	15,671	15,784	16,882	17,204	6,925
Придонес од доходот	239	311	311	331	283	307	383	157
Приходи од Буџетот на Републиката	3,618	3,266	4,174	5,744	6,961	7,741	8,486	3,566
Приходи од приватен сектор	400	439	404	377	409	394	412	148
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	41	61	71	41	14
Приходи од акцизи	691	632	804	716	688	677	661	252
Придонес од Заводот за вработување за невработени лица	961	868	1,101	1,126	1,404	1,536	1,719	670
Други приходи	122	45	74	73	29	65	57	29
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	619	245	68	209	192	42	21	8
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0	476	0	0
РАСХОДИ	20,521	20,669	22,940	24,697	25,889	27,740	29,132	11,991
Пензии	17,730	17,756	19,774	21,278	22,255	24,008	25,121	10,541
Редовни пензии	16,912	16,977	18,948	19,041	19,982	21,667	22,824	9,595
Воени пензии	464	458	505	514	518	499	509	207
Земјоделски пензии	354	321	321	297	262	234	217	80
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1,167	1,136	1,131	1,027	420
Предвременно пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	112	103	121	88	33
Предвременно пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	148	254	262	247	101
Предвременно пензионирање според Законот од 2004 година								30
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	72	83	80	82	34
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	91	76	98	97	46
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	7	9	6	6	2
Придонес за здравствена заштита	2,321	2,450	2,672	2,805	2,934	3,184	3,349	1,225
Надоместок на стручната служба	133	132	141	153	165	172	170	56
Други расходи	161	154	175	254	222	192	257	72
Капитални средства	-	-	-	37	145	0	50	15
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	-408	-78	451	-149	-222

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за здравствено осигурување

Во периодот јануари–мај 2005 година **приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 5.927 милиони денари, што претставува зголемување од 0,9% во однос на истиот период претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (59,9%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 3,3%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 20,7% во вкупните приходи и се намалени за 5,4% во однос на првите пет месеци од минатата година, додека придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработените лица учествуваат со 14,7% во приходите и истите се зголемени за 6,4%.

Истовремено, **расходите** на Фондот за здравствено осигурување во периодот јануари–мај 2005 година изнесуваа 6.057 милиони денари, односно се зголемија за 2% во однос на истиот период лани. Амбулантните трошоци и трошоците за болничко лекување имаат најголемо учество во расходите (87%).

Во првите пет месеци од 2005 година, Фондот за здравствено осигурување реализираше **дефицит** од 130 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан–мај
ПРИХОДИ	11,087	12,068	12,790	12,295	13,656	14,698	14,886	5,927
Придонеси	6,736	7,363	7,745	7,528	7,823	8,418	8,762	3,553
Придонеси од Пензискиот Фонд	2,309	2,417	2,649	2,616	3,075	3,184	3,349	1,226
Придонеси од Заводот за вработување	1,037	1,350	1,941	1,554	1,763	1,849	1,998	869
Придонеси од Министерството за труд	45	0	0	48	54	64	41	26
Други приходи	851	938	455	70	734	1,064	676	41
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	0	0	0	0	1
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	–	–	–	166	111	29	60	211
Пренесен вишок од претходната година	0	0	0	313	96	91	1	0
РАСХОДИ	13,689	11,692	12,463	12,205	13,611	14,678	14,722	6,057
Амбулантни трошоци	5,303	2,491	2,486	2,505	4,430	5,132	5,959	2,825
Болничко лекување	4,702	5,482	5,737	5,919	4,929	5,038	5,098	2,446
Трошоци по програми	214	125	105	306	123	21	0	0
Лекови	1,214	1,249	1,681	1,555	1,305	1,868	2,006	0
Забна заштита	638	667	687	522	521	630	0	0
Ортопедски трошоци	208	154	143	111	134	150	280	70
Лекување во странство	290	161	70	90	144	221	117	46
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	769	832	968	941	565
Администрација	326	288	250	268	360	309	254	99
Опрема и одржување	36	39	90	44	656	219	23	6
Други трошоци	41	234	200	48	23	32	27	0
Кредити и камати	0	0	321	71	154	90	17	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	-2,602	376	326	90	45	21	164	-130

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Агенција за вработување

Агенцијата за вработување во периодот јануари–мај 2005 година, оствари вкупни **приходи** од 2.983 милиони денари, што претставува намалување од 3% во однос на лани. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 4,8%, а дотациите од Буџетот се намалени за 4,3% и учествуваат со 82,2% во вкупните приходи. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 80,9% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Во првите пет месеци од 2005 година **расходите** на Агенцијата за вработување изнесуваат 2.977 милиони денари, што е 2,7% пониско ниво во однос на истиот

период лани. Расходите за функција изнесуваат 2.887 милиони денари, или 97% од вкупните расходи и се намалени за 2,7%. Од овие расходи 36,5% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а 9% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација). На расходите за стручна служба отпаѓаат 3% од вкупните расходи и се намалени за 3,2% во однос на првите пет месеци од минатата година.

Агенцијата за вработување во првите пет месеци од 2005 година, оствари **суфицит** од 6 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан–мај
ПРИХОДИ	4,260	4,129	5,119	4,827	5,918	6,241	7,456	2,983
Приходи од придонеси	990	1,058	1,121	1,136	1,180	1,224	1,270	526
Придонес од плати	969	1,037	1,098	1,113	1,178	1,223	1,155	436
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	21	22	23	2	0	24	9
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	0	1	4	2
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	0	88	80
Дотации од Буџетот на Републиката	3,261	3,066	3,990	3,677	4,726	5,002	6,163	2,453
За покривање на дефицитот на Републичкиот завод за вработување	2,737	2,575	3,470	3,170	3,742	3,958	4,522	1,984
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524	490	516	481	944	980	988	206
Реформа на јавната администрација	–	–	–	26	19	3	61	12
По други основи	0	0	3	26	21	61	592	251
Други приходи	9	6	8	13	12	16	23	4
РАСХОДИ	4,264	4,135	5,110	4,749	5,868	6,214	7,325	2,977
Расходи за функцијата	4,084	3,970	4,913	4,571	5,658	6,005	7,102	2,887
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2,073	1,755	1,875	1,879	2,273	2,377	2,697	1,055
Придонеси за здравствено осигурување	1,039	1,347	1,936	1,555	1,763	1,849	1,998	868
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972	868	1,102	1,138	1,453	1,557	1,729	673
Средства за вработување на инвалидни лица	–	–	–	–	128	121	58	32
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	–	–	–	–	–	61	592	249
Надоместок за преквалификација	–	–	–	–	41	40	29	10
Расходи за стручната служба	180	165	198	178	210	209	223	90
Основни плати и наемнини	99	105	118	116	124	134	132	55
Надоместоци	14	17	19	18	22	20	20	7
Стоки и останати услуги	43	34	54	43	42	51	68	28
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	0	1	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	24	8	6	2	22	4	3	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	-4	-6	9	78	50	27	132	6

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во периодот јануари–мај 2005 година наплати **приходи** во износ од 1.149 милиони денари, што претставува 18,1% помал износ од истиот период лани. Најголемо учество од 43,5% во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот, кои се намалени во однос на лани за 32,4%, додека 30,5% се наплатени од годишен надоместокот за патни моторни возила, каде е остварено намалување од 2,5%.

Расходи на Фондот за патишта во периодот јануари–мај 2005 година изнесуваат 848 милиони де-

нари. Најголем дел од трошоците (62,3%) се направени во делот на одржување на патишта. За инвестиции потрошени се само 173 милиони денари, што претставува намалување од 71,7% во однос на претходната година. Расходите за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци имаат учество од 7,57% во вкупните расходи.

Фондот за патишта во периодот јануари–мај од 2005 година оствари **суфицит** од 301 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	јан–мај
ПРИХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,012	3,434	3,668	3,299	1,149
Приходи од Буџет	668	924	1,590	1,655	1,305	1,603	1,610	500
Надоместок за употреба на патишта штоги користат странските моторни возила	49	54	82	73	87	82	77	28
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	704	761	797	853	351
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	375	381	728	741	256
Странски кредит	939	1,793	538	1,098	862	418	9	0
Други приходи	12	13	14	21	2	39	9	14
Грант	–	–	–	87	36	1	0	0
РАСХОДИ	2,660	3,793	3,506	4,013	3,420	3,661	3,889	848
Инвестиции	1,203	1,985	1,662	1,756	1,250	1,107	1,753	173
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	286	289	205	156	64
Одржување на патиштата	784	790	952	926	900	1,063	1,081	528
Отплата на кредити	264	148	212	299	304	424	242	83
Средства за локални патишта	321	386	502	596	528	666	611	0
Останати трошоци	89	142	0	0	0	46	45	0
Обврски од претходната година	0	342	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	149	150	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	0	0	-1	14	7	-590	301

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - мај 2005 година

Во мај 2005 година остварениот промет по пат на класичното тргување на Македонската Берза за хартии од вредност изнесуваше 342,29 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 51,52%. Прометот остварен преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 190,32 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пораст за 581,71%. Во мај 2005 година се тргуваше и со хартиите од вредност од државниот сегмент а прометот изнесуваше 122,78 милиони денари. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во мај 2005 година како резултат на класичното тргување, блок трансакциите и државниот сегмент изнесуваше 655,39 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пад за 10,71%.

Во мај 2005 година просечниот дневен промет изнесува 21,39 милиони денари и истиот во однос на април бележи пад за 51,53%. Вкупниот број на трансакции на Македонската Берза во мај 2005 година изнесува 2.307 трансакции за 16 дена тргување и во однос на претходниот месец бележи пад за 30,37%. Просечниот дневен број на трансакции во анализираниот период изнесува 144 трансакции и во однос на април е помал за 30,37%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување кој во мај изнесуваше 342,29 милиони денари, прометот со акциите изнесува 205,38 милиони денари што во однос на претходниот месец претставува намалување за 56,38%. Прометот на државните обврзници во анализираниот период изнесува 136,91 милион денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 41,81%.

При анализата на вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во мај 2005 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење во мај 2005 година изнесува 17,13 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 74,11% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е поголема за незначителни 0,01 процентен поен. Во анализираниот период прометот на обврзниците за денационализација од првата емисија изнесуваше 694,81 илјада денари, а нивната просечна цена 71% од нивната

номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е непроменета.

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - МАЈ 2005 ГОДИНА

	Април	Мај	Промена
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	706,134,057	342,295,862	-51.5
АКЦИИ	470,823,080	205,382,353	-56.4
ОБВРЗНИЦИ	235,310,977	136,913,509	-41.8
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	44,133,378	21,393,491	-51.5
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	207	144	-30.4
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	27,918,000	190,321,113	581.7
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	0	122,781,564	-
АКЦИИ	0	0	-
УДЕЛИ	0	122,781,564	-
ВКУПНО	734,052,057	655,398,539	-10.7
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	287,003	339,155	18.2
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	273,433	281,314	2.9
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	13,570	57,841	326.2
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	0	0	-
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	5,744,504	3,398,356	-40.8
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	3,311	2,296	-30.7
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	2	6	200.0
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	0	5	-
ВКУПНО	3,313	2,307	-30.4
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (акции)	43,791,030,133	42,423,121,942	-3.1
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	27,968,986,252	27,054,590,458	-3.3
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	15,822,043,881	15,368,531,484	-2.9
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	22,332,828,619	22,308,990,018	-0.1
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	66,123,858,752	64,732,111,960	-2.1
МБИ-10	2,026,35	1,851,08	-8.6
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	63	62	-
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	16	16	15.8

Обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 71,60% од нивната номинална вредност која во однос на април оваа година е поголема за 0,30 процентни поени, а нивниот вкупен промет во месец мај изнесува 1,9 милиони денари. Во мај 2005 година вкупниот промет на обврзниците за денационализација од третата емисија изнесуваше 10,23 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 70,20% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пад за 3,68 процентни поени.

При тргувањето со државните обврзниците за де-национализација од четвртата емисија во мај 2005 година се оствари промет од 107,64 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 62,90% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пад од 1,38 процентни поени.

Во мај 2005 година Официјалниот берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите изнесува 1.851,08 денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 8,65%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во мај 2005 година остварен е промет во вредност од 314,02 милиони денари што претставува 47,91% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 218,59 милиони денари, што претставува 33,35% од вкупниот промет на Берзата. Прометот остварен преку тргувањето со хартиите од вредност на државниот сегмент во мај 2005 година изнесуваше 122,78 милиони денари, што претставува 18,73% од вкупниот промет на Берзата.

Во мај 2005 година вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност изнесуваше 177,10 милиони денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Комерцијална Банка АД Скопје со застапеност од 25,53% во прометот и на Алкалоид АД Скопје со застапеност од 19,93% во прометот на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза.

Најголем пораст на просечната цена на акциите во мај 2005 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Технометал Вардар Скопје, чиј просечен пораст на цените на акциите изнесуваше 36,45% а просечната цена по акција изнесуваше 1.050,00 денари. Цената на акциите на

Инвестбанка Скопје во анализираниот период порасна за 36,29%, и истата во мај 2005 година изнесуваше 1.499,17 денари. Исто така и просечната цена на акциите на Адинг Скопје порасна за 24,50% во однос на претходниот месец и истата во анализираниот период изнесуваше 3.162,33 денари по акција.

Во мај 2005 година при анализата на дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза може да се забележи дека акциите на Стопанска банка Битола имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 11,26%, потоа акциите на Охридска банка Охрид кои имаат дивиденден принос од 9,34% и акциите на Топлификација АД Скопје кои имаат дивиденден принос од 6,12%.

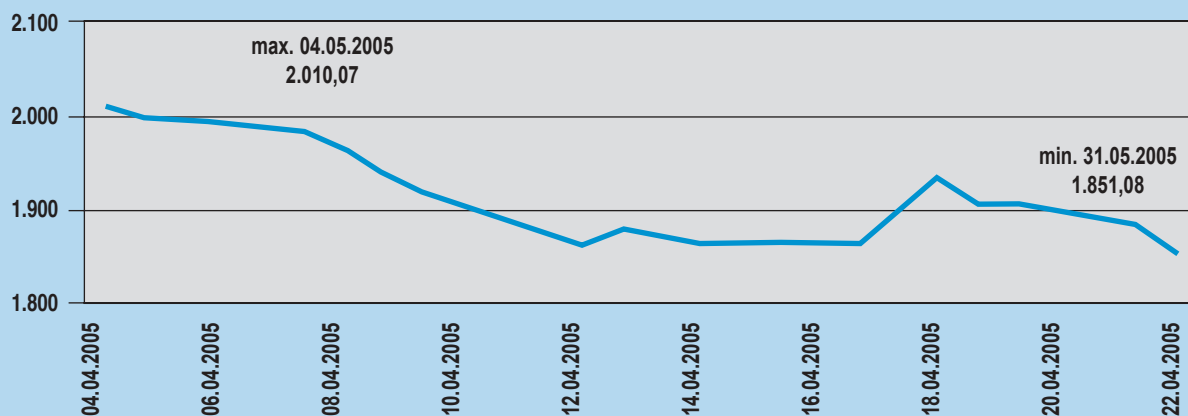
При анализата на сопственичката структура на капиталот на акционерските друштва може да се забележи дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност во мај 2005 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Топлификација АД Скопје со застапеност од 23,79% странски капитал, Комерцијална Банка АД Скопје со застапеност од 16,47% странски капитал во вкупната главнина на друштвото и Алкалоид АД Скопје со застапеност од 7,45% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

Во вкупниот промет остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во мај 2005 година странските инвеститори учествуваат со 11,56% во прометот и во однос на април 2005 година учеството на странските инвеститори во прометот на официјалниот пазар на Берзата е зголемено за 1,94%. Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет на Берзата во мај 2005 година изнесува 4,36% и во однос на претходниот месец бележи пад за 4,86%.

Македонска берза АД Скопје

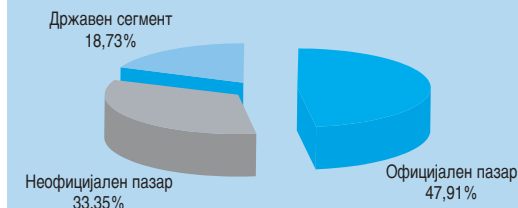
БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	АПРИЛ 2005	МАЈ 2005	ПРОМЕНА ВО %
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	706.134.057	342.295.862	▼51,52%
АКЦИИ	470.823.080	205.382.353	▼56,38%
ОБВРЗНИЦИ	235.310.977	136.913.509	▼41,81%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	44.133.378	21.393.491	▼51,53%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	207	144	▼30,43%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	27.918.000	190.321.113	▲581,71%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	0	122.781.564	–
АКЦИИ	0	0	–
УДЕЛИ	0	122.781.564	–
ВКУПНО	734.052.057	655.398.539	▼10,71%
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	287.003	339.155	▲18,17%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	273.433	281.314	▲2,88%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	13.570	57.841	▲326,24%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	0	0	–
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	5.744.504	3.398.356	▼40,84%
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	3.311	2.296	▼30,66%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	2	6	▲200,00%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	0	5	–
ВКУПНО	3.313	2.307	▼30,37%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	43.791.030.133	42.423.121.942	▼3,12%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА–АКЦИИ	27.968.986.252	27.054.590.458	▼3,27%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	15.822.043.881	15.368.531.484	▼2,87%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	22.332.828.619	22.308.990.018	▼0,11%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	66.123.858.752	64.732.111.960	▼2,10%
МБИ-10	2.026,35	1.851,08	▼8,65%
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	63	62	▼1,59%
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	16	16	–

Структура на прометот во Мај 2005 година

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	314.023.328	5.112.593	47,91	2.122
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	218.593.647	3.559.692	33,35	180
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	122.781.564	1.999.449	18,73	5
ВКУПНО	655.398.539	10.671.734	100,00	2.307

10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Харија од вредност	Мах (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Кол.	Промет во (денари)	Промет во (евра)	% Учество прометот	Бој на транс.	Пазарна капи- тализац. (ден.)
Комерцијална Банка Скопје	2.399	2.000	2.272	20.507	45.222.723	736.368	25,53	187	3.825.045.980
Алколоид Скопје	4.999	3.800	4.179	8.536	35.300.267	574.671	19,93	159	5.271.282.730
Стопанска банка Битола	4.650	3.802	4.217	3.473	14.139.364	230.245	7,98	34	1.377.343.876
Топлификација Скопје	2.900	2.600	2.754	5.040	13.772.625	224.164	7,78	58	1.282.500.000
Комерцијална банка Скопје приор.	2.350	2.100	2.200	5.497	12.192.910	198.503	6,88	91	365.512.206
Македонија Турист Скопје	2.300	2.020	2.116	5.174	10.916.466	177.716	6,16	34	1.021.475.194
Гранит Скопје	315	290	303	32.189	9.776.516	159.192	5,52	224	927.423.785
Технометал Вардар Скопје	1.200	886	1.050	5.372	6.351.046	103.442	3,59	140	86.600.880
Жито Вардар Велес	690	690	690	7.373	5.087.370	82.742	2,87	2	50.395.530
Печатница 11 Октомври Прилеп	1.300	1.300	1.300	3.779	4.912.700	79.976	2,77	2	41.600.000
ОСТАНАТИ				51.418	19.437.832	316.457	10,98	326	12.805.410.277
ВКУПНО				148.358	177.109.819	2.883.474	100,00	1.257	27.054.590.458

3 акции со најголем пораст

Акција	Април 2004 Просечна Цена (денари)	Мај 2005 Просечна цена (денари)	% на промена
Технометал Вардар Скопје	769,5	1.050,00	36,45%
Инвестбанка Скопје	1.100,00	1.499,17	36,29%
Адинг Скопје	2.540,00	3.162,33	24,50%

3 акции со најголемо опаѓање

Акција	Април 2004 Просечна Цена (денари)	Мај 2005 Просечна цена (денари)	% на промена
Бетон Скопје	3.944,12	2.476,99	-37,20%
Гранит Скопје	396,95	303,36	-23,58%
Европа Скопје	1.501,75	1.198,65	-20,18%

Преглед на тргување со обврзници

	МАХ (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – старо девизно штедење (РМ01)	74,20	73,50	74,11	31.05.2005	376.800	17.136.732	278.984	11,52%
Обврзници на РМ за денационал. прва емисија (РМДЕН01)	71,00	70,00	71,00	23.03.2005	16.058	694.810	11.314	10,13%
Обврзници на РМ за денационал. втора емисија (РМДЕН02)	74,00	71,60	72,50	25.05.2005	42.840	1.900.871	30.952	8,84%
Обврзници на РМ за денационал. трета емисија (РМДЕН03)	74,00	70,20	73,55	26.05.2005	229.850	10.232.472	166.575	7,92%
Обврзници на РМ за денационал. четврта емисија (РМДЕН04)	65,00	62,90	63,13	31.05.2005	2.748.866	107.643.434	1.752.609	9,89%

* Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 31.05.2005 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена	Дивиденден	Учество на странски	Учество на странски	% Промена
	по акција ¹⁾	принос ²⁾	инвеститори Март 2005	инвеститори Април 2005	
Алколоид Скопје	19,79	1,74%	7,01%	7,45%	0,44%
Гранит Скопје*	6,75	2,98%	2,09%	3,18%	1,09%
Европа Скопје*	35,65	—	5,95%	5,95%	0,00%
Комерцијална банка Скопје	5,20	4,62%	15,88%	16,47%	0,59%
Македонијатрист Скопје	10,17	3,63%	2,12%	2,18%	0,06%
Макпетрол Скопје	15,38	0,00%	1,77%	1,92%	0,15%
Охридска банка Охрид	7,90	9,34%	4,93%	5,03%	0,10%
Скопски пазар Скопје*	4,26	2,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Стопанска банка Битола	6,75	11,26%	6,35%	7,17%	0,82%
Топлификација Скопје	13,08	6,12%	23,56%	23,79%	0,23%

1) Показателите се пресметани со користење на податоци од ревидираните извештаи за 2004 година и исплатена дивиденда за 2004 година, освен кај означените со * каде што показателите се пресметани со користење на податоци од неревидираните биланси на успех за 2004 година и исплатена дивиденда за 2003 година.

2) Цена на акција на 31.05.2005 / Добивка по акција

3) Состојба на 31.05.2005 година според, податоците добиени од централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото.

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата³⁾

	Странски правни лица Мај 2005	Странски физички лица Мај 2005	Вкупно странски инвеститори Мај 2005	Вкупно странски инвеститори Април 2005	Промена во %
Акции	12,40%	0,76%	13,16%	12,98%	0,18%
Обврзници ⁴⁾	3,42%	5,25%	8,66%	5,62%	3,04%
Вкупно Официјален пазар	9,20%	2,36%	11,56%	9,62%	1,94%

4) Состојба на 31.05.2005 година според, податоците добиени од централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците.

5) Состојба на 31.05.2005 година според, податоците добиени од централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупниот промет остварен на берзата.

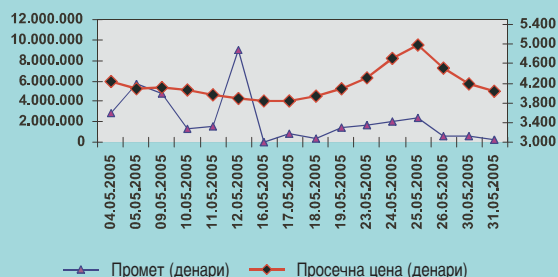
Учество на странски инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата

	Купување	% на учество	Продавање	% на учество	ВКУПНО
Мај 2005	119.698.976	18,27%	28.565.273	4,36%	148.264.249

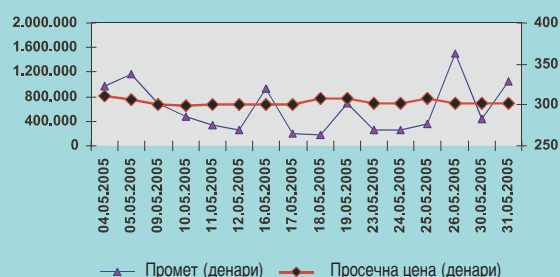
Промет по членки

Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Држава	Држава %	Блокови	Блокови %	Вкупно
Тутунскаброкер АД	ТН	98.895.161	14,45	0	0,00	368.095.426	96,70	466.990.587
Комерцијална банка АД	КБ	252.500.823	36,88	0	0,00	0	0,00	252.500.823
МАК Брокер АД	МК	41.273.549	6,03	92.851.205	75,62	0	0,00	134.124.754
Тетекс-кредитна банка	ТК	70.842.847	10,35	0	0,00	0	0,00	70.842.847
Силекс банка АД	СЛ	33.660.997	4,92	29.930.359	24,38	0	0,00	63.591.356
Фершпед Брокер АД	ФР	47.877.805	6,99	0	0,00	12.546.800	3,30	60.424.605
Стопанска банка АД	СБ	47.626.795	6,96	0	0,00	0	0,00	47.626.795
Инвестброкер	МИ	27.916.946	4,08	0	0,00	0	0,00	27.916.946
Охридска банка АД	ОХ	23.084.197	3,37	0	0,00	0	0,00	23.084.197
Битола Брокер АД	ББ	20.264.835	2,96	0	0,00	0	0,00	20.264.835
Бро-дил АД	БД	11.897.275	1,74	0	0,00	0	0,00	11.897.275
УНИ Банка АД	БЛ	4.969.436	0,73	0	0,00	0	0,00	4.969.436
Поштел Брокер АД	ПТ	3.781.060	0,55	0	0,00	0	0,00	3.781.060
Вкупно		684.591.725	100	122.781.564	100,00	380.642.226	100,00	1.188.015.516

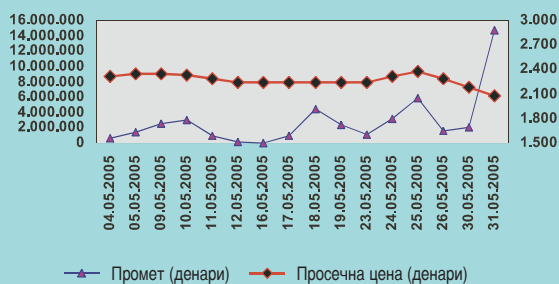
АЛКОЛОИД АД СКОПЈЕ

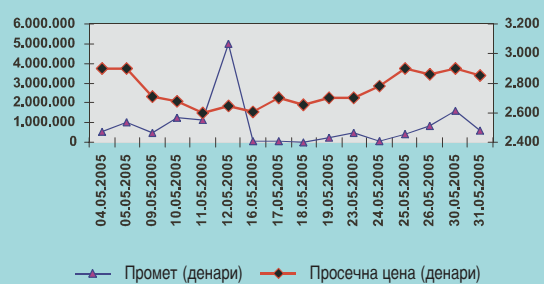
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

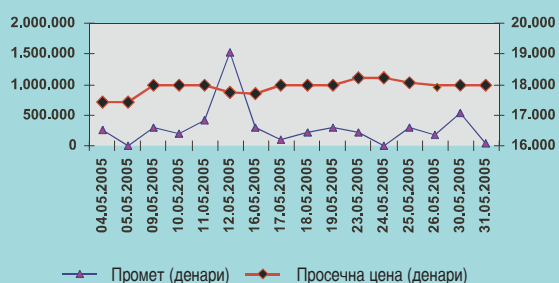
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

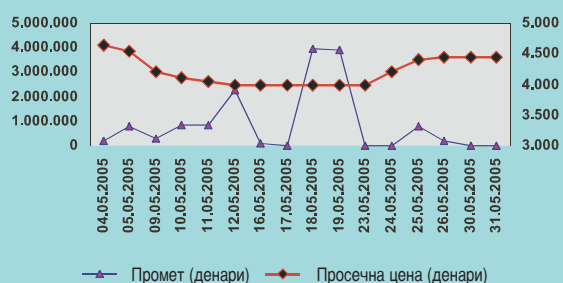
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

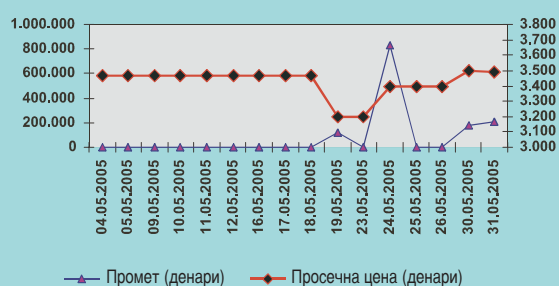
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

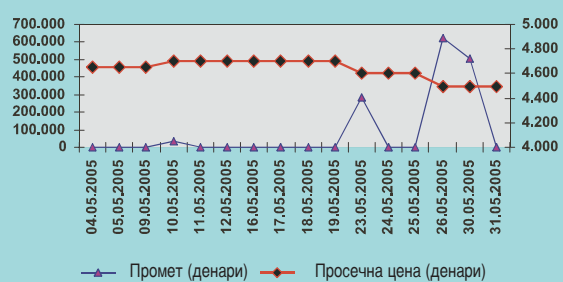
СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

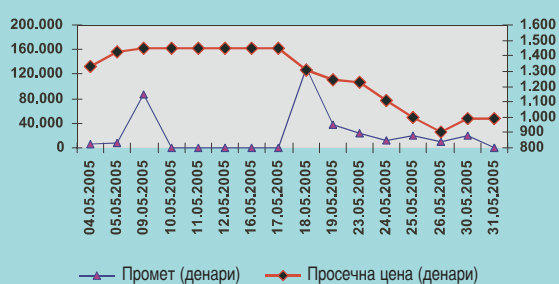
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

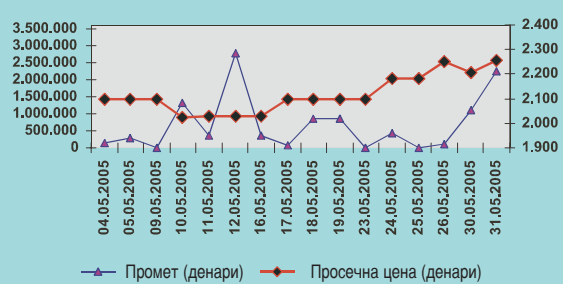
СКОПСКИ ПАЗАР АД СКОПЈЕ

ЕВРОПА АД СКОПЈЕ

МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ

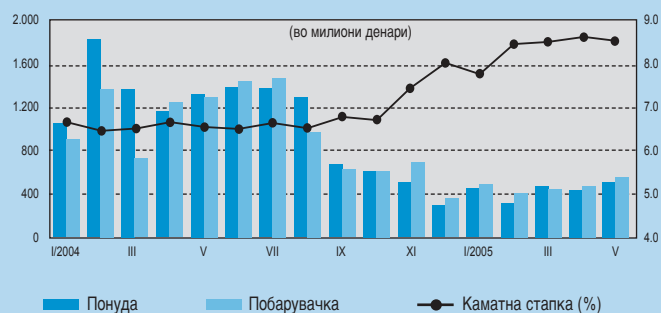

Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

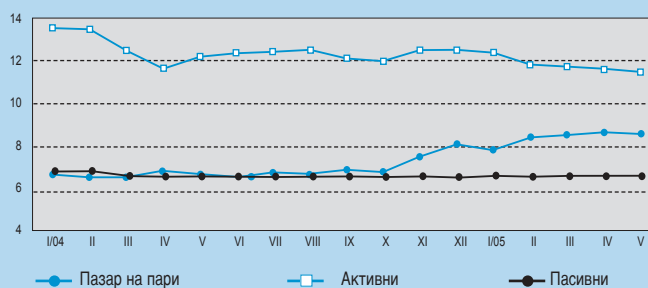
На институционалниот пазар на пари во мај 2005 година беше забележана поинтензивна активност во однос на претходниот месец. Така вкупната понуда за ликвидни средства во мај 2005 година изнесуваше 511 милиони денари (пораост од 15% или 70 милиони денари) а вкупната побарувачка изнесуваше 555 милиони денари (пораост од 80 милиони де-

нари или 16%). Вкупниот промет се зголеми за 35% и достигна 452 милиони денари. Притоа, во услови на повисока побарувачка за пари во однос на понудата за 44 милиони денари, беше постигната каматна стапка во износ од 8.51%, што во однос на претходниот месец претставува незначително намалување.

Пазар на пари

Активни каматни стапки на комерцијалните банки и каматна стапка на пазарот на пари

ПАЗАР НА ПАРИ

2002	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	2,491	3,390	4,888	4,473	4,145	5,631	3,938	2,460	3,008	2,970	3,843	5,213
Каматна стапка (% на годишно ниво)	12.03	11.62	10.85	11.41	11.62	12.11	12.33	10.84	10.83	11.35	13.36	14.36
2003	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	3,224	2,330	1,493	1,350	979	1,371	1,204	476	837	659	560	894
Каматна стапка (% на годишно ниво)	15.20	14.44	12.19	10.59	9.36	9.16	9.34	8.52	7.41	7.87	7.25	5.82
2004	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	823	1,337	674	1,012	1,128	1,131	1,136	912	490	547	433	218
Каматна стапка (% на годишно ниво)	6.67	6.48	6.51	6.66	6.55	6.51	6.67	6.55	6.80	6.73	7.45	8.03
2005	I	II	III	IV	V							
Вкупен промет (во милиони денари)	413	258	257	337	453							
Каматна стапка (% на годишно ниво)	7.77	8.44	8.51	8.61	8.50							

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Вкупните депозити на банките во мај 2005 година остварија месечен пораст од 2.1% како резултат на зголеменото краткорочно и долгорочно штедење (за 1.6% и 9.5% соодветно). Така краткорочните денарски депозити забележаа месечен пораст од 4,4%, во услови на речиси непроменето ниво на депозитите во странска валута орочени на краток рок. Од друга страна, позитивната динамика на долгорочните депозити во целост е детерминирана од зголемувањето на нивната девизна компонента (за 31% на месечна основа)

Депозити на население

Од секторски аспект, депозитите на населението се зголемија за 1,2% на месечна основа, при истовремен пораст на депозитите орочени на краток и долг рок (за 1.2% и 2% соодветно). Од аспект на валутната структура, мало намалување од 0,2% е регистрирано кај денарските депозити на секторот население, додека депозитите во странска валута забележаа месечен пораст од 1.7%.

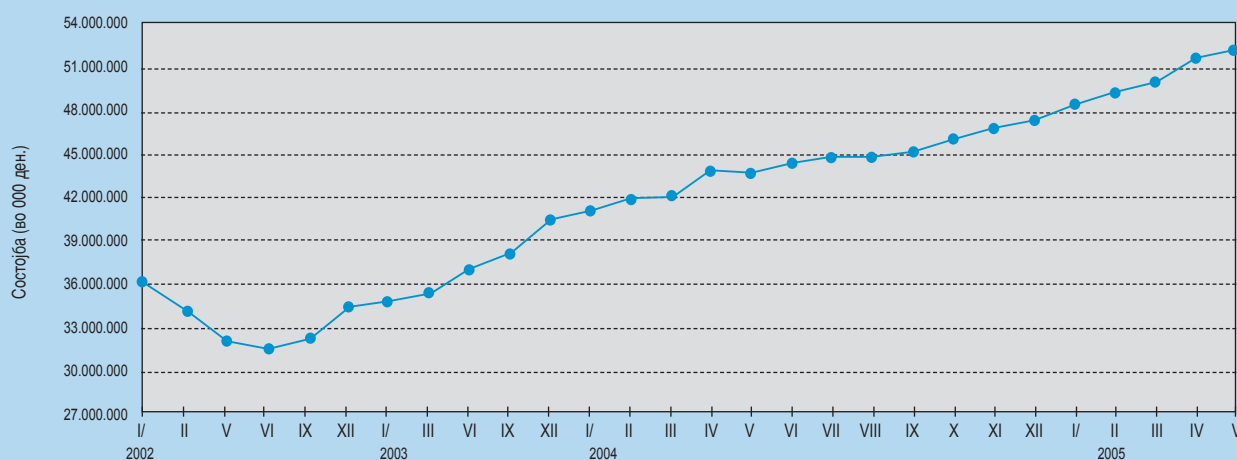
Депозити на претпријатија

Депозитите на претпријатија во мај 2005 година се повисоки за 4.1% на месечна основа, главно заради порастот на орочените денарски депозити до три месеци и орочените депозити во странска валута. На годишно ниво (мај 2005 / мај 2004 година) вкупните депозити на приватниот сектор кај банките се повисоки за 26.3%

Фонд за осигурување на депозити

Со состојба 31 мај 2005 година, вкупните средства на фондот изнесуваат 3.32% од вкупните депозити на физичките лица кај банките и штедилниците. Од вкупно пресметаната обврска за обештетување во износ од 109 281 милиони денари до 31 мај, фондот исплатил обештетување во износ од 102 704 милиони денари или 93.98%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (по рочност и валута)

Банка	Денарски штедни влогови							Девизни штедни влогови							
	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје каматни стапки од јуни, 2004	1.0%	4.5%		5.0%	5.5%	6.0%		EUR	0.80%		1.40%	1.50%	1.70%		
								USD	0.50%				1.00%		
								CHF	0.10%				0.40%		
								GBP	0.20%						
Еуростандард банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.5%	8.0%	10.0%	EUR	0.80%	1.40%	1.50%	1.70%	2.10%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								GBP	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								CHF	0.10%	0.15%	0.17%	0.20%	0.25%	0.30%	0.35%
								Др.вал.(осв. јен)	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
Инвест банка АД Скопје каматни стапки од март, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	8.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.70%	1.80%	2.20%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.90%	1.00%	1.10%	1.30%	1.60%	1.80%
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%	0.70%
								AUD	1.70%	2.50%	3.00%	3.40%	3.90%	4.00%	4.60%
								Др. валути	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%	2.30%	2.80%	3.20%
Извозно кредитна банка АД Скопје каматни стапки од август, 2004	1.5%		8.0%	8.0%	9.0%	9.5%	10.0%	EUR	0.80%		2.45%	2.45%	3.00%	3.50%	4.00%
								USD	0.60%		1.00%	1.10%	1.20%	1.50%	2.00%
								CHF	0.10%		0.30%	0.40%	0.60%	0.80%	1.00%
								Др. валути	0.50%		1.00%	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од јули, 2004	1.0%	5.5%	6.3–6.5%	6.8–7%	7.3–7.5%			EUR	0.80%	1.40%	1.4–1.5%	1.6–1.7%	2.0–2.1%		
								USD	0.50%	0.80%	0.8–0.9%	0.9–1%	1.0–1.1%		
								GBP	1.50%	2.40%	2.5–2.6%	2.7–2.8%	3.4–3.5%		
								CHF	0.10%	0.15%	0.15–0.17%	0.18–0.2%	0.23–0.25%		
КИБ АД Куманово каматни стапки од март, 2004	0.5%	6.5%	7.0%	7.8%	8.3% –9%	8.3% –9%	8.3% –9%	За сите валути	0.25%				0.85%	1.00%	1.30%
Македонска банка АД Скопје каматни стапки од април, 2004	1.3%–2.3%	6.3%	7.3%	7.8%	8.3%	8.8%	9.3%	EUR	1.10%	1.70%	1.80%	2.00%	2.40%	2.80%	3.10%
								CHF	0.40%	0.45%	0.47%	0.50%	0.53%	0.58%	0.60%
								GBP	1.80%	2.70%	2.90%	3.10%	3.50%	4.00%	4.50%
								CAD	1.30%	1.80%	2.00%	2.30%	2.70%	3.10%	3.20%
								USD	0.80%	1.10%	1.20%	1.30%	1.30%	1.50%	1.70%
								AUD	2.00%	3.20%	3.40%	3.70%	4.00%	5.00%	5.50%
								Останати	0.60%	1.30%	1.40%	1.50%	1.90%	2.00%	2.30%

Охридска банка АД Охрид каматни стапки од март, 2004	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.50%				2.50%	2.60%	2.80%
								CHF	0.10%				1.00%	1.10%	1.20%
								GBP	0.50%				3.00%	3.20%	3.40%
								USD	0.20%				1.30%	1.50%	1.60%
								Др. валути	0.50%				2.00%	2.50%	3.00%
Поштенска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%								
Прокредит банка АД Скопје		6.5%	7.5%	8.5%	10.0%	10.5%	10.5%	EUR		1.50%	2.00%	2.50%	3.00%	3.75%	4.50%
каматни стапки од декември, 2004								USD			1.00%	1.25%	1.50%	1.80%	2.25%
Радобанк АД Скопје	2.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%			EUR	1.00%	2.30%	2.35%	2.70%	3.35%	по догов.	по догов.
каматни стапки од септември, 2004								USD	0.50%	0.85%	0.90%	1.10%	1.50%	по догов.	по догов.
								CHF	0.01%	0.05%	0.10%	0.15%	0.30%	по догов.	по догов.
								Др.валути	по догов.		по догов.	по догов.	по догов.	по догов.	по догов.
Стопанска банка АД Скопје каматни стапки последна промена во февруари, 2005	0.85%	5.25%	6.5%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	EUR	0.550%	1.264%	1.394%	1.530%	2.079%	2.541%	2.772%
								USD	0.450%	1.546%	1.775%	2.058%	2.934%	3.586%	3.912%
								GBP	1.691%	2.899%	3.164%	3.431%	4.481%	4.481%	4.481%
								CAD	0.904%	1.550%	1.691%	1.841%	2.468%	2.468%	2.468%
								AUD	1.863%	3.193%	3.510%	3.829%	5.045%	5.045%	5.045%
								Други валути	0.200%	0.264%	0.394%	0.530%	1.079%	1.079%	1.079%
								CHF	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%
								Јапонски јен	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%
Стопанска банка АД Битола	1.5%	4.5%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	7.0%								
Силекс банка АД Скопје	3.0%	8.0%	9.5%	10.0%	10.5%	11.0%	11.5%	EUR	2.00%		2.70%	3.10%	3.60%	4.10%	
каматни стапки од ноември, 2003								USD	1.50%		2.20%	2.50%	3.00%	3.50%	
								Др. валути	0.80%		1.00%	1.30%	1.50%	1.70%	
„Тетекс Кредитна банка АД Скопје, каматни стапки од јуни, 2004	2.5%	7.0%	8.0%	8.5%	9.0%	9.5%		EUR	1.00%	2.00%	2.30%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
								AUD	1.50%	2.40%	2.80%	4.00%	4.50%	5.00%	5.50%
								USD	0.50%	1.20%	1.70%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%
								GBP	1.40%	2.00%	2.40%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
								CHF и др.	0.60%	1.00%	1.50%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%
Тетовска банка АД Тетово каматни стапки од јуни, 2004	2.0%	5.0%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	EUR	1.20%				2.00%	2.50%	3.00%
								USD	0.80%				1.50%	2.00%	2.50%
								CHF	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%
								Др. валути	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%
Тутунска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.5%	7.8%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.75%	1.80%	2.20%		
каматни стапки од февруари, 2004								USD	0.60%	0.90%	1.00%	1.10%	1.20%		
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%		
								Др. валути	0.70%	1.00%	1.20%	1.40%	1.80%		
УНИ банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2003	2.5%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	11.0%	EUR	1.00%	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	5.00%	6.00%
								USD	1.00%	1.50%	2.00%	2.50%	3.50%	5.00%	6.00%
								CHF	0.10%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%		
								AUD, GBD	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%

Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките
Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА
обезбедени и гарантирани од Владата на Република Македонија, состојба во октомври 2004 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство. Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50.000 – 2.000.000 €	50.000 – 400.000 €	до 30.000 ЕВРА
Рок на враќање	7 години, со вклучен грејс период	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.
Грејс период	до 1,5 год.	до 6 месеци	до 6 мес.
Годишна каматна стапка	Фиксна 7% годишно	10% на годишно ниво	до 10% односно 10,5 %
Обезбедување	Хипотека, банкарска гаранција, депозити и хартии од вредност	Хипотека, меници, залог на подвижни предмети, права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранти, хипотека, минимум 130% од износот на кредитот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон. на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства	Долгорочно финансирање на нови проекти преку набавка на опрема или машини. До 20% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал.
Целни групи	Сите МСП освен од дејностите: Е–Трговија, Ј–Јавна управа, Задолжителна социјална заштита, М–Приватни домаќинства со вработени лица и Н–Екстериторијални организации и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Правни лица со најмалку 51% во приватна сопственост, кои вработуваат помалку од 20 лица, кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години
Степен на искористеност на средствата	Италија обезбеди 12.7 милиони Евра, од кои остануваат за користење 4,4 милиони Евра. Искористени се 66%. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ 50.000–500.000 евра, рок на враќање: 1–3 години, каматна стапка 7–10% п.а., намена: за трајни обртни средства.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд.	ЕУ обезбеди 7,9 милиони Евра, од кои остануваат за користење 5,4 милиони Евра.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Радобанк Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Стопанска банка Битола, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тутунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуро стандард АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка АД Скопје: Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50 – 15.000 € микро кредити, до 50.000 € мали кредити	30.000 до 2.000.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	2–12 месеци (за извозни аранжмани)	– до 3 години за обртни средства; до 5 години за инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	не	Согласно кредитната политика на делов. банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	Во зависност од рокот на отплата: до 2 месеци 7,5% годишно, до 4 месеци 8,0% годишно, до 6 месеци 8,5% годишно, до 12 месеци 9,0% годишно Основната каматна стапка може да се намали за 0,5% годишно, доколку крајниот корисник има осигурен извоз преку МБПР	Охридска банка од 5,27% до 10,00% Тутунска банка од 6,19% до 8,65% Радобанк 7,50% Инвест банка 10,00% Стопанска Банка–Битола 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Барирен чек со изјава заверена кај нотар, Меница и/или барирен чек од други бонитетни правни лица – гаранции; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредит-на технологија која е фокусирана на социо-економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот	Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Бонитетни хартии од вредност; Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот: хипотека, залог и други инструменти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација; Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање обртни средства за подготовка на производство наменето за извоз.	– Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматеријали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обемот на производството за поддршка на извозни активности или супституција на увоз), – Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетчии, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Првиот кредит од KfW од Германија во висина од 6.5 мил. € е 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени. се нови 6.2 мил. €. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. Од нив досега се пласирани 5,5 милиони €.	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од МБОР е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Во досегашното користење на средствата од Револвинг Фондот учествуваат: Инвестбанка АД Скопје, Охридска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје
Забелешка		Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрениот, а неискористен кредит.	Со средствата од под-заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под-проектот. Крајниот корисник ќе го финансира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Геманија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	1.000–10.000 \$ (мали), 1.000–30.000 \$ (големи)	1.000–75.000 \$	2000 \$ микро кредити, 25000 \$ за примарно земјоделско производство, 75000 \$ за преработка и трговија со земјоделски производи
Рок на враќање	Од 1 до 6 години, зависно од намената	Од 1 до 6 години, зависно од намената	7 години зависно од видот на кредитот
Грејс период	од 3 месеци до 3 години, зависно од намената	неод 3 месеци до 3 години, зависно од намената	до 3 год. зависно од видот на кредитот
Годишна каматна стапка	6% годишно	6% годишно (7% за трговија на мало)	6–18% годишно за микро, 6–16% за примарно земјоделски производство, 7% год. за преработка и тргов.со земј. производи
Обезбедување	Хипотека во однос 2:1, банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие	Хипотека во однос 2:1, Банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие.	Хипотека на движен имот (трактори, возила, механизација и др.), хипотека на недвижен имот и други инструменти за обезбедување по барање на банката
Намена на кредитот	1. Развој на сточарство; 2. Растително производство	1. Развој на мали претпријатија 2. Комерцијална трговија	Сточарско производство, растително производство, земјоделска механизација, опрема и обртни средства за преработка на земјод. производи, трговија со земјоделски производи
Целни групи	Индивидуални земјоделци од определени подрачја во источниот и југо-источниот дел на Македонија	Мали и средни претпријатија (на ниво на село).	Невработени лица од земјоделските неразвиени средини, сиромашни земјоделски домаќинства, како и мали и средни претприемачи.
Степен на искористеност на средствата	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 7.5 мил. \$. Средствата започнаа да се користат во октомври 2003. Досега се пласирани 2,6 мил. \$. Од вратените анuitети се планира да се креира револвинг фонд.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка А.Д Скопје	Инвестбанка А.Д Скопје	Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Можности ДОО Скопје и ФУЛМ
Забелешка	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити; задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити; задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.	Сопствено учество 20% од вредноста на вкупната инвестиција.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на КfW од Геманија - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	Заем тип 1 до 10.000 € Заем тип 2 од 15,000 до 75,000 €, Заем тип 3 до 15,000 €	до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	до 7 години за МСП, до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција	Охридска банка 3,67–6,30%, Стопанска банка Скопје 3,11–8,91%, Комерцијална банка 3,61–9,40%, Тутунска банка 3,61–8,01%, Радобанк 3,60–9,43%, Македонска банка 7,94–9,45% и Инвест банка 3,67–9,00%	Стопанска банка АД Скопје 9,73%, Комерцијална банка АД Скопје 6,42% до 9,29%, Охридска банка АД Охрид 6,56% до 7,10%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека на недвижен имот, залог на опрема и други инструменти прифатливи за банките.	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека, залога на опрема и други инструменти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. мали и средни претпријатија – за основни средства–за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства–за набавка на сировини и резервни делови. 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на сировини, репроматеријали	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо–интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехранбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. € од кои остануваат за користење 1,2 мил. €. Искористени се 85%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ)– Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.	Средствата од ЦЕБ во износ од 5.112.800 € се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички, кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Македонска банка АД Скопје и Инвест банка АД Скопје	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под–заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под–проектот. Банката и крајниот корисник на под–заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Со средствата од под–заемот може да се финансира до 50% од вредноста на под–проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник. Средствата не може да се користат за: 1) проекти од земјоделството, освен за преработка и доработка на земјоделски производи, 2) за обртен капитал и услуги поврзани со операциите на проектот (трошоци за одржување, плати и друго).

Кредитна линија	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија од Тајван агент Агенција за развој и инвестиции
Износ	20.000 € до 12.500.000 €	Износот не е дефиниран, а се финансира најмногу до 50% од вредноста на конкретниот проект.		до 2 милиони УСД
Рок на враќање	од 4 до 12 год.	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години	до 15 години
Грејс период	до 3 години	3 месеци	1 година	до 5 години
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка 6,31–7,41%, Тутунска банка 5,595–7,06%, Охридска банка Охрид 5,95%, а за проекти реализирани преку МБПР каматната стапка може да биде променлива или фиксна во висина од 7%.	3%	3%	до 7%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Хипотека на недвижен имот, рачна залога
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот	суровини, репроматеријали, опрема	инвестициони проекти	Реализација на Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго). Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството		Мали и средни претпријатија
Степен на искористеност на средствата	Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) обезбеди заем во висина од ЕУР 20 милиони. Заклучно со месец Октомври искористени се ЕУР 9.049.870,00 (45% од Заемот) а остануваат за користење уште ЕУР 10.950.130,00. Револвинг Фондот кој ќе се формира по овој заем треба да се пласира на крајните корисници под исти услови.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 37.000.000 денари		Меѓународната трговска банка од Тајван обезбеди 20 милиони УСД за оваа кредитна линија, која е искористена 99%. Деловните банки од вратените анuitети создадоа револвинг фондови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Комерцијална банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Тутунска банка Скопје Охридска банка Охрид и Македонска банка за поддршка на развојот Скопје (МБПР), која учествува како посредник кон деловни банки кои неможат директно да учествуваат во имплементацијата на заемот. МБПР има потпишано договори со Инвест банка Скопје и Еуростандард банка Скопје	Надлежна институција за имплементација е: Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Стопанска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје
Забелешка	Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот. – Од вкупната вредност на под-проектот 50% се финансира со средствата од под-заемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции. – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.		Селекција на пријавените проекти врши Комисијата за менаџмент со компензациони фондови, формирана од Владата.	

ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба - октомври 2004 г.

(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат, необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување.	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на сировини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	60.000 евра, но најмногу до 60% од главницата на бариот кредит	Износ	од 10.000 УСД до 100.000 УСД
Рок на враќање на кредит	За краткорочни и долгорочни кредити со максимум 5 години рок на отплата со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	1% годишно за обезбедени гаранции, 2,5% годишно за необезбедени гаранции	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	1,5% еднократно за обезбедени гаранции, 1% еднократно за необезбедени гаранции	Провизии	100 УСД за поднесување барање за кредит, 0,5% за обработка на барање и 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сочувување на постоечките работни места	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, бариран чекови, залог, меници, др.
Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени – вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Приватни правни субјекти од производство, трговија или услуги, кои покажуваат позитивни финансиски резултати и имаат од 10 до 200 редовно вработени лица. Приоритет имаат извозници, кои обезбедуваат нови вработувања.
Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Основач на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.580.000 евра со цел основање прв Гарантен фонд во РМ кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал. Истовремено Гарантниот фонд придонесува за намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.	Забелешка	Цел на МСП Фондот е на МСП од Македонија да им го олесни пристапот до финансиски средства. Тој развива и нуди кредити и други финансиски производи прифатливи за МСП, кои претставуваат финансиски алатки за нивниот развој.

Кратки вести

ПОСЕТА НА ИЗВРШНИОТ ДИРЕКТОР НА ММФ

Македонскиот премиер Владо Бучковски се сретна со извршниот директор на Меѓународниот монетарен фонд задолжен за Република Македонија, Јерон Кремерс кој допатува во Скопје за одблиску да се запознае со текот на реформскиот процес во земјата. На средбата, Премиерот Бучковски изрази уверување дека Владата нема да отстапи, туку со уште поголемо темпо ќе го засили спроведувањето на клучните реформи, особено во делот на правосудството и подобрувањето на бизнис климата. Во таа насока, донесен е и новиот Закон за работни односи, на кој особено инсистираше ММФ, додека во наредниот период, акцентот ќе биде ставен на реформите во правосудството и во здравствениот сектор.

Кремерс од своја страна изјави дека е создадена основата, но оти треба уште многу да се направи на полето на реформите, кои како што рече, се движат во вистински правец. Програмата што е зацртана со ММФ, ќе се исполнува во наредните три години, додаде Кремерс.

Како извршен директор на ММФ задолжен за Република Македонија Јерон Кремерс лично, пред Бордот на директори на 31 август ќе го презентира тригодишниот аранжман што Македонија го договори со мисијата на ММФ.

„ЛУКОИЛ“ ГО ПОЧНА НАФТЕНИОТ БИЗНИС ВО МАКЕДОНИЈА

Премиерот Владо Бучковски свечено го отвори централното складиште на рускиот нафтен гигант „Лукоил“ со што почна либерализацијата на нафте-

ниот пазар во Република Македонија. „Иако најавата на 'Лукоил' за инвестиција во Македонија пред три месеци за многумина изгледаше несериозна, денеска се потврдија искрените намери на рускиот лидер за нафтениот бизнис. Денешното отворање е доказ дека со добро менаџирање во Македонија можат успешно, брзо и ефикасно да се реализираат големи проекти. Оваа инвестиција ќе донесе и еден нов момент, а тоа е конкуренцијата како основна логика на пазарната економија што ќе резултира со подобар квалитет и пониски цени“, рече на отворањето на складиштето на „Лукоил“ премиерот Бучковски.

„Лукоил“ најави отворање на 40-тина бензиски пумпи низ целата земја што со себе ќе повлече најмалку 600 нови вработувања. Во изградбата на објектите и пумпите во земјата ќе се користат локалните производствени ресурси, работна сила и материјали со што ќе се даде дополнителен импулс на македонската економија. Целиот инвестициски проект на „Лукоил“ во Македонија се проценува на над 50 милиони евра.

Русија покрај добрите пријателски односи меѓу двете земји преку влезот на „Лукоил“ во Македонија сака да даде поттик и за останатите руски компании да инвестираат на македонскиот пазар. Делокругот на „Лукоил Македонија“ ДОО Скопје опфаќа трговија со нафтени деривати и предлагање останати услуги кои ќе бидат реализирани преку испорака на македонскиот пазар на разни видови нафтени деривати. Пласманот на нафтените производи ќе оди и на големо и на мало.

ПРЕКУ ГЕРМАНСКО-МАКЕДОНСКИОТ ФОНД ВО МИКРО БИЗНИСИ ПЛАСИРАНИ НАД 12 МИЛИОНИ ЕВРА

Кредитите се наменти за приватни фирми кои не вработуваат повеќе од 100 лица, за индивидуални претприемачи од производството, земјоделството, услужниот и трговскиот сектор. Македонска банка за поддршка на развојот во соработка со германската КФВ банка, преку три македонски банки и една штедилница, во развојот на малите и средни претпријатија досега имаат пласирано 12,58 милиони евра, што за оваа намена ги обезбеди Германското министерство за економска соработка и развој. Средствата во Македонија се влезени преку две кредитни линии од 6,6 милиони евра, односно 6,2 милиони евра и целосно се искористени.

„Целосно искористување на средствата од двете транши на оваа кредитна линија покажува дека успеавме да го покриеме сегментот на микро претпријатија, кои еден подолг период немаа пристап до изворите на финансирање“, истакна генералниот директор на МБПР. Овие кредити и натаму ќе бидат достапни за малите и средни претпријатија, бидејќи се работи за револвинг средства, а фирмите ќе можат до парите да доаѓаат преку „Извозна и Кредитна банка“ – Скопје, „Тутунска банка“ и „Прокредит банка“ како и преку штедилницата „Можности“. Максималниот износ на кредитот е 50.000 евра, со рок на отплата до четири години и една година грејс период. Каматните стапки се движат од 11% до 17% на годишно ниво. Според досегашната статистика, просечниот износ на средства што ги барале малите и средни претпријатија изнесува 3.900 евра. Најголеми корисници се од трговската и услужната дејност за финансирање во машини и опрема.

„Ова е една од поголемите кредитни линии во Македонија што се реализира преку германско-македонскиот фонд. Преку оваа линија околу 4.000 кредити беа насочени кон мали и средни претпријатија до крајот на минатата година“, вели Кристијан Литке, прв човек на КФВ за Македонија.

Инаку, Германската влада до крајот на минатата година одобри вкупно 95 милиони евра за повеќе инвестициски проекти во Македонија. Средствата главно се насочени во третманот на отпадни води и заштита на животна средина, на третманот на водоснабдувањето, како и за малите и средни претпријатија.

НОВИ 34,5 МИЛИОНИ ЕВРА ЗА ПОДОБРУВАЊЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈАТА

Вицепремиерката Радмила Шеќеринска и шефот на делегацијата на Европската комисија во Република Македонија Донато Кјарини, ја потпишаа финансиската помош од 34,5 милиони евра што Комисијата ја дистрибуира во Македонија преку КАРДС програмата за 2005 година. Според најавите на Шеќеринска, овие неповратни средства ќе се искористат за финансирање на проекти во приоритетните области, демократска стабилизација, добро владеење и институционална надградба и економски и социјален сектор.

„Во делот на демократска стабилизација продолжува поддршката на имплементацијата на Рамковниот договор, во делот на доброто владеење и раз-

вој на институциите голем дел од средствата се насочени во поддршка на јавното обвинителство, како и поддршка во борбата против перењето пари и организираниот криминал“, истакна вицепремиерката. Според неа, во 2005 година приоритет во финансирањето ќе биде поддршката на децентрализацијата со 6,7 милиони евра.

ВОСПОСТАВЕН РЕЦИПРОЦИТЕТ ВО ВРАЌАЊЕТО НА ДДВ СО ИЗРАЕЛ

Даночните власти на Државата Израел и Република Македонија воспоставија реципроцитет во враќањето на ДДВ, како нивни заеднички интерес потврдено на неодамнешниот политичко-економски дијалог што се одржа во Ерусалим. Со ова на македонските фирми им се овозможува враќање на платениот ДДВ на територијата на Израел за направените бизнис трансакции, а исто ќе го прават и македонските даночни власти кон фирмите од Израел.

Министерството за финансии на Република Македонија постојано вложува напори вакви согласности да постигнува со што поголем број на земји, со цел

на македонските фирми да им се олеснат конкурентски настапи на странските пазари. Според созанието на ова министерство, нашите фирми во странство плаќаат годишно околу 2 милиона евра, од чие враќање најголема полза би имале самите фирми.

ХОЛАНДИЈА И ПРЕФРЛИ НА МАКЕДОНСКАТА ВЛАДА ГРАНТ ОД 6,3 МИЛИОНИ ЕВРА

Владата на Кралството Холандија и префрли на македонската влада грант од 6,3 милиони евра, соопштија извори во холандската амбасада.

Холандскиот грант е префрлен паралелно со втората транша од Заемот за менаџирање на јавниот сектор (ПСАЛМ) на Светската банка.

Грантот од 6,3 милиони евра е дел од целокупната макро-економска поддршка на Холандија, поврзана со ПСАЛМ-от, од 15,3 милиони евра за Македонија. Првата транша од 9 милиони евра беше префрлена во ноември минатата година. Холандската влада, во тесна соработка со Светската банка ќе продолжи да ги поддржува реформите преземени од македонската влада кои што ќе придонесат кон подобрување на животниот стандард на сите граѓани на Македонија.

ЕНЕРГЕТСКИТЕ КОМПАНИИ ЌЕ МОРА ДА ИМААТ ЛИЦЕНЦИ ЗА РАБОТА

Македонските компании за производство, трансфер и дистрибуција на енергија, доколку сакаат да продолжат со својата работа, во следните четири месеци ќе мора да аплицираат за лиценца за работа. Барањето треба да биде доставено до Регулаторниот комитет за енергија, кој има задача во текот

на 60 дена да ја разгледа документацијата и доколку се исполнети барањата, обврзан е да издаде дозвола. Лиценцирањето на енергетските компании е една од новините во Македонија, кои уследија по отворањето на пазарот со енергетика, а што пак предизвикаа промени во Законот за енергија, кој ќе стапи во сила во октомври годинава.

Овој Комитет е целосно одговорен не само за издавање лиценци туку и за нивно отповикување, како и за привремено суспендирање. Регулаторната комисија за енергија, исто така, има право да ги контролира операциите на енергетските компании. Лиценци за енергетика може да се издаваат само на оние компании кои се регистрирани за работа во овој сектор и за оние кои обезбедиле адекватни концесии од државата за искористување на водите и другите ресурси потребни за нивната индустрија.

Лиценците се валидни од 10 до 35 години, зависно од индустријата, времето за валидност на концесиите и капиталните инвестиции, како и од апликантите. Компаниите што работат повеќе од една енергетска активност се обврзани да обезбедат лиценци за секоја одделна дејност.

ХОЛАНДСКА ПОМОШ ЗА ЈАКНЕЊЕ НА ПРИВАТНИОТ СЕКТОР

Од први јули 2005 година започна да функционира програмата на холандската влада за економска соработка со пазарите во развој. Целта на холандската програма е да го поттикнува одржливиот економски развој преку генерирање нови работни места, приход и знаење и да придонесе за зајакнување на приватниот сектор.

Според извори од Секторот за европски интеграции, оваа програма овозможува парична поддршка на компаниите што планираат да инвестираат на нови пазари во југоисточна Европа, Азија, Африка и Латинска Америка. Програмата поддржува пилот-

инвестиции за холандски компании што прават нови заеднички бизниси со фирми во земјава.

ТОПЛИФИКАЦИЈА И РУСКАТА „ИТЕРА“ ЌЕ ВЛОЖАТ 120 МИЛИОНИ ЕВРА ВО ИЗГРАДБА НА ГАСНА ЦЕНТРАЛА

За изградба на гасната централа, руските инвеститори веќе регистрираа своја фирма во Македонија. Новата фирма чија основна дејност е производство на електрична енергија се вика „Те-то Скопје“. Веќе е обезбедено и земјиштето за изградба на новата гасна централа, која ќе се гради на просторот на сегашната „Топлана Исток“.

Скопска Топлификација со својот руски партнер „Итера“ ќе гради гасна централа во Скопје, во која се планира да се инвестираат 120 милиони евра. Новата гасна централа, која според плановите треба да биде готова за две години, ќе има двојна намена. Покрај за производство на електрична енергија, новата гасна централа ќе се користи и за затоплување, односно за производство на топлинска енергија. Инсталираната моќност на гасната централа ќе изнесува 200 мегавати, колку еден од трите блока на најголемиот наш производител на електрична енергија „РЕК Битола“. Моќноста на производството на топлинска енергија ќе изнесува 160 мегавати.

Топлификација веќе неколку години ја најавува оваа инвестиција со својот руски партнер. И рускиот амбасадор во Македонија Агарон Асатур, неколкупати ја најавуваше оваа инвестиција.

„Итера“ е една од најголемите руски компании за производство и дистрибуција на природен гас. Основана во 1992 година, а со експлоатација и трговија со природен гас се занимава од 1994 година. Во истражување и експлоатација на гасните полиња „Итера“ има вложено повеќе од една милијарда евра. На рускиот пазар Итера“ е втора компанија по обем на производство на гас и електрична енергија, веднаш зад рускиот гигант „Газпром“.

ШЕСТ ФИРМИ КАНДИДАТИ ЗА КОНЦЕСИОНЕР НА АЕРОДРОМИТЕ

Две турски компании, една германската корпорација, една грчка фирма, германско-австриски конзорциум и малезиска компанија се заинтересирани за концесионерство со скопскиот аеродром. Периодот за кој се доделува концесијата за аеродромите во Скопје и во Охрид ќе биде 30 години. Ова се предвидува во новиот закон за воздухопловство кој

ја помина владината процедура. Во предлог-законот има одредба која пропишува дека со влегувањето на Македонија во Европската Унија концесијата за вршење аеродромски услуги ќе се доделува за период од седум години.

Изборот на концесионер ќе го води консултантска кука која ќе биде избрана на тендер. Консултантот треба да се избере до крајот на есента, а тендерот за концесија да се распише во март идната година. Изборот на концесионерот би требало да заврши до јули 2006 година. Владата најави дека еден од главните услови за учество на конкурсот ќе биде идниот концесионер да оперира барем со два аеродрома со капацитет од по најмалку еден милион патници годишно.

Обврска на концесионерот ќе биде да изгради нова терминална зграда на аеродромот „Скопје“, на околу 23.000 квадратни метри, наместо сегашните 4.100 квадратни метри. Вредноста на реконструкцијата би изнесувала до 50 милиони евра. За скопскиот аеродром со идниот концесионер ќе се потпише таканаречен БОТ- договор, односно ќе се примени принципот – гради, оперирај, остави. Тоа значи, концесионерот ќе биде обврзан во периодот на стопанисување да го модернизира аеродромот. По истекот на концесионскиот рок се што ќе се изгради ќе остане во сопственост на државата. Охридскиот аеро-

дром ќе биде даден под класична концесија со издавање на постојните објекти и инфраструктура без обврска за инвестирање.

„АЛКАЛОИД“ СО НАЈГОЛЕМ ПРОФИТ ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА ОД ГОДИНАТА

Комерцијална банка, Стопанска банка – Битола и „Алколоид“ се трите фирми што направиле најголем профит во првата половина од годинава, од компаниите што котираат на Македонската берза. Според неревидираните извештаи кои компаниите ги доставуваат до берзата, најголем профит од 4.1 милиони евра во првите шест месеци оствари „Алколоид“. Следуваат Комерцијална банка со 3 милиони и битолската Стопанска банка со 2.6 милиони. Акционерското друштво „Фершпед“ има добивка од 1.9 милиони евра. Најголема загуба од фирмите кои досега до Берзата доставиле полугодишни неревидирани извештаи има „Макпетрол“ од 1.2 милион евра. Со загуба работеле и „Лотарија на Македонија“ и „Агроплод“ од Ресен.

Во споредба со истиот период од минатата година, најголемо зголемување на профитот е забележано кај Стопанска банка – Битола. Лани банката во првите шест месеци остварила добивка од 1.4 милиони евра. „Фершпед“, пак, го зголемил профитот за 400.000 евра, а добивката на „Македонија турист“, е поголема за околу 150.000 евра и изнесува близу 1 милион евра. Иако Комерцијална банка е меѓу најпрофитабилните компании, сепак нејзината профитабилност е намалена во однос на периодот јануари–јуни минатата година, кога остварила добивка од 8.2 милиони евра. Помал профит годинава имаат и „Топлификација“ и прилепска „Витаминка“.

Експертите коментираат дека трендот на пораст на профитабилноста на македонските компании продолжува и годинава и очекуваат тенденција на пораст и понатаму, откако минатата година голем дел од домашните претпријатија ја завршија со рекордна добивка.

Од компаниите што котираат на Македонската берза, најголем профит во 2004 година пријави Комерцијална банка од околу 12 милиони евра. „Алколоид“ годината ја заврши со позитивно салдо од 8.2 милиони евра, „Фершпед“ имаше добивка од 3.9 милиони, а профитот од редовното работење на Сто-

панска банка – Битола изнесуваше 3.3 милиони евра. Најголема загуба од 4.7 милиони евра лани пријави компанијата „Жито лукс“.

ОД 1 ОКТОМВРИ ПРИДОНЕСИ ПО ИНТЕРНЕТ

Повеќе од 45.000 обврзници на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Македонија до крајот на септември треба да го подигнат кодот за идентификација со кој ќе може придонесите да ги уплаќаат по електронски пат. Од 1 октомври ќе стартува електронската наплата на придонеси и пресметки на плати. Електронското доставување податоци го ослободува работодавачот од доставување голем број пријави во хартиена форма, обезбедува навремени и точни податоци за секој осигуреник поделно, за спроведување на државното пензиско и инвалидско осигурување, како и за потребите на капитално финансираното пензиско осигурување.

„Во постапката на доделување на кодот, која е сосема едноставна и не трае подолго од десетина минути ќе се врши и усогласување на податоците од обврзниците и нивните вработени со податоците утврдени во матичната евиденција на Фондот. Тоа ќе овозможи тој непречено да ги прифаќа податоците за плата и пресметан придонес и за државниот пензиски фонд, но и за двата приватни пензиски фонда“ – изјави заменик-директорот на Фондот. По подигнувањето на кодот обврзниците ќе може да го подигнат и бесплатниот софтвер кој ќе им овозможи месечно доставување и контрола на податоците за плата.

КОЛКУ ДАЛЕКУ ЌЕ ОДИ?

Кина изврши ревалоризација на својата валута, јуанот и го поврза со група други валути. Самото по себе, ова нема да ја забави економијата, но може да ги намали трговските тензии.

Порано или подоцна, тоа мораше да се случи, а се случи на 21 јули. Кина го напушти 11-годишниот фиксен девизен режим на нејзината валута од 8,28 јуани за долар. Во иднина, јуанот ќе биде врзан за група валути, чии централни паритети ќе се одредуваат на крајот на секој ден. Валутата се ревалоризираше, иако ни приближно толку колку што бараше Америка и други земји: централниот курс на јуанот во однос на доларот се промени за 2,1%, односно на 8,11 јуани за долар.

Додека се печати ова издание на Економист, сè уште не е јасно како ќе функционира овој систем. Кинезите го нарекуваат „режим на контролиран флукуирачки девизен курс“, што може да имплицира повеќе контрола отколку флукуација. Сепак, фактот што Кинезите воопшто реагираа е многу важен. Но потенцијалните економски и политички ефекти од ревалвација ќе зависат од тоа колку далеку и колку брзо ќе се движи јуанот понатаму.

Ваквата мала ревалвација веројатно нема да стори многу за забавување на брзата експанзија на кинеската економија. Еден ден пред промената на валутниот режим, официјалната статистика изјави дека БДП во вториот квартал на 2005 порасна за 9,5% во споредба со претходната година, повеќе отколку што предвидуваа критичарите и

само малку помалку од бројката за истиот период за 2004. Индустриското производство, кое порасна за 16,8% до јуни, и инвестициите во фиксни средства кои се зголемија за 25,4% во првата половина од годината, во споредба со минатата, малку се намалија на крајот на 2003, но сепак останаа стабилни. Инфлацијата, мерена со индексот на потрошувачки цени е ниска. Таа се намали на 1,6% минатиот месец, а пред една година изнесуваше над 5%.

Сè на сè, економијата забавува поочигледно отколку што покажуваат овие (доста сомнителни) официјални податоци. Голем број економисти велат дека Кина има институционална пристрасност кон повисоко прикажување на растот кога економијата се наоѓа на дното на циклусот и пониско прикажување на врвот, со цел да се намали нестабилноста на бројките. Судејќи според физичките показатели, како што е потрошувачката на електрична енергија или превезената стока, растот на БДП веројатно достигна кулминација на нешто повеќе од 12% во 2003 година и треба да се забави на 8% до 2006. Со оглед на тоа дека макроекономскиот раст на Кина е воден повеќе од фиксни инвестиции отколку од потрошувачката на домаќинствата (која доминира на Запад), истиот особено подлежи на било какво забавување на корпоративни-

те инвестиции или јавната потрошувачка за инфраструктура.

„Кај инвестициските циклуси,“ вели Енди Ксие, економист за Азија во „Морган Стенли“, „водечките показатели се профитните маргини, цените на производите и цените на имотот, со кои се проектира корпоративниот готовински тек или можноста за добивање заеми“ Овие три се намалуваат. Во текот на изминативе пет години, индустриските фирми во Кина имаат рекордни профитни маргини, бидејќи порастот на приходите го надмина зголемувањето на платите и трошоците за сировини. Во 2003 и 2004 година, индустриското производство и продажбата реално се зголемија на годишно ниво за речиси 30%, како што проценуваат аналитичарите, но во 2005 година, темпото се забави на околу 15%. Со оглед на тоа дека цените на стоките се високи, маргините на компаниите се стеснуваат: особено страдаат „прегреаните“ индустрии, како што е автомобилската, челичната, индустријата за цемент и базни материјали.

Цените на имотот исто така стануваат умерени по периодот на голем пораст, особено во големите градови. Цените на куќите во Шангај, кои се зголемија за една половина од 1998 година и речиси за 10% во првиот квартал од оваа година, се намалија за 10–20% од средината на април. Обемот на трансакциите во повеќето урбани центри исто така се намали, бидејќи владата воведо данок на промет на имот и ги зајакна хипотекарните услови.

Сè на сè, се чини дека Кина го контролира „мекото приземјување“ онака како што сака. Властите реагираа порано и уште порешително отколку кон средината на 1990–те години, ограничувајќи го растот уште пред да почне. Креаторите на политиките беа исто така посоефицирани, таргетирајќи избрани сектори со административни рестрикции, истовремено префрлајќи се на пазарните мерки, вклучувајќи го зголемувањето на каматните стапки минатиот октомври со цел да го ограничат порастот на паричната маса и кредитниот пораст. Скапиот јуан – но, веројатно уште поскап по овонеделниот потег – ќе предизвика уште една надолна тенденција во економијата.

Покрај тоа, економијата изгледа поурамнотежено: постојат знаци дека трошењето на потрошувачите повеќе ја поддржува економијата, покрај фиксните инвестиции и извозот. Растечките приходи ја зголемуваат платежната способност на домаќинствата, зголемувајќи ја малопродажбата за 13% во првата половина од годината, во споредба со истиот период во 2004. А руралните делови конечно имаат улога: по шест години забавен растеж, руралните доходи се

зголемија за 12,5% во првата половина од годината.

Имајќи го тоа во предвид, креаторите на политики во Кина не можат да си дозволат да живеат на стара слава. Од една страна, постои ризик економијата повторно да се „забревта“ како што започнува трошењето за Олимписките игри во Пекинг во 2008 година. Од друга страна, огромниот производствен капацитет натрупан во текот на изминативе неколку години значи дека малку поголемо забавување, можеби предизвикано од понискиот раст во Америка, би можело повторно да ја турне земјата во дефлација. Веќе се смета дека неверојатни девет–десетини од произведените стоки во Кина се преголема понуда.

На краток рок, најголемиот проблем е што Кина станува жртва на сопствениот меѓународен успех. Сè до неодамна, Кина беше моќен двигател на светската економија. Доколку се забави, постојните политички и трговски тензии би можеле да се влошат. Така, непредвиден негативен ефект од обидите на Кина да ја „олади“ домашната економија беше „експлозивниот“ трговски суфицит, поради тоа што порастот на увозот се намали, додека извозот остана голем. Во јуни, извозот на Кина се зголеми за 30,6% на годишна основа, додека увозот се зголеми само за 15,1%, со што месечниот трговски суфицит се прошири на 9,7 милијарди долари. Кумулативниот суфицит за 2005 година сега изнесува речиси 40 милијарди долари, што е повеќе од целата мината година. Овогодишниот суфицит на тековната сметка би можел да достигне 9% од БДП. „Пред само една година, Кина беше најбрзорастечкиот увозник на тешки индустриски производи“, вели Џонатан Андерсон,

главен економист за Азија во УБС. Денес, Кина е фактички растечки нето извозник, чии пратки не вклучуваат само текстил, туку и извозот на челик, други метали и хемикалии видливо се зголемува“.

Ваквата мала ревалвација веројатно нема да стори многу за забавување на брзата експанзија на кинеската економија. Еден ден пред промената на валутниот режим, официјалната статистика изјави дека БДП во вториот квартал на 2005 порасна за 9,5% во споредба со претходната година, повеќе отколку што предвидуваа критичарите и само малку помалку од бројката за истиот период за 2004

Забавениот увоз (на сè освен стоки) е лоша вест за меѓународните компании, во време кога оние што водат бизнис во Кина веќе страдаат поради заострената конкуренција и преголема понуда. Фирмите во Кина стануваат агресивни извозници за сè, од текстил и челик до електроника, дури и автомобили. „Нингбо Бирд“, со седиште во провинцијата Жеџијанг,

ја преплавува Азија со евтини мобилни телефони што не може профитабилно да ги продава дома.

Ревалуацијата на јуанот треба да олесни некои од овие тензии создадени од сето ова. Особено американските политичари бараа чекор во оваа насока. Меѓутоа, тие бараа чекорот да биде многу поголем. А инвестициите стануваат исто толку чувствително прашање како што беше и прашањето за трговијата. Кина повеќе не ги користи огромните девизни резерви – над 700 милијарди долари – само за купување американски трезорски записи, туку и за материјални средства. Неприфатената понуда од 18,5 милијарди долари од СНООС (голема кинеска нафтена компанија), за американската „Јунокал“, предизвикува голема вознемиреност во Вашингтон. Потегот на Кина оваа недела може да ги задуши барањата за трговска заштита и ревалвација за одредено време. Но, доколку кинеската економија забави, и со тоа помалку го поддржува глобалниот раст, таквите барања веројатно брзо ќе се вратат.

Преземено од:
Економист, 23–29 јули 2005 година

НЕВРАБОТЕНОСТА И РАСТОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Намалувањето на невработеноста, која е меѓу најсериозните економски и социјални проблеми, бара брзи промени во македонската економија, динамичен економски раст, адекватни социјални политики, поадекватна дистрибуција на доходот и на ресурсите и реформи во образованието

Гоце Петрески

Д-р Гоце ПЕТРЕСКИ е професор на Економскиот факултет во Скопје. Бил министер за развој во Владата на Република Македонија, амбасадор, постојан претставник на Република Македонија во седиштето на ОН во Женева и другите меѓународни организации во Швајцарија. Бил претседавач на Економскиот и финансискиот комитет на Генералното собрание на Обединетите нации во Њујорк и Претседател на Бордот за трговија и развој на Обединетите нации (УНЦТАД), Женева. Бил шеф или член на национални делегации на меѓународни конференции и собири, главен преговарач на Република Македонија за пристапување во Светската трговска организација и активно учествувал во трговските преговори со ЕФТА. Има објавено над 140 референци (статии, книги, истражувања). Реализирал бројни универзитетски престои во странство и учествувал на повеќе меѓународни симпозиуми, научни и други собири. Добил национална награда за труд од областа на економијата.

Вовед

Наспроти значителните реформски обиди, макроекономските индикатори на македонската економија се неповолни. Македонија спаѓа во земјите со највисоки стапки на невработеност во Европа. Перзистентно високата невработеност, повеќе отколку нискиот доход, е клучниот фактор на сиромаштијата. Практично, во различни степени, присутни се сите познати типови невработеност. Невработеноста е од претежно структурен карактер, обележена со висока стапка на долгорочна невработеност и со ниско образовно ниво на невработените. Покрај структурните диспаритети, понудата на труд фундаментално е поголема од побарувачката. Во стандардните аналитички модели невработеноста е задоцнет индикатор на економскиот циклус во фазата на опаѓање на реалниот раст на БДП. Во македонскиот случај, пазарот на труд е сегментиран и е во длабока дисторзија. Структурните дебаланси го прават пазарот неефикасен, а дејството на политиките е ограничено.

Ниското ниво, структурните неадекватности и слабите стапки на економски раст во последните две децении се

главна причина за високата невработеност. Бавното реструктурирање дава слика на стагнантна економија. Острите контракции на економската активност за време на транзициониот период го подигнаа и нивото на неформална вработеност. Централен проблем, кој се одржува, е недостигот на побарувачка за труд во формалниот сектор. Тешко да се очекува дека дури и евентуалните подинамични стапки на раст би имале силно влијание врз нивото на невработеноста. Вкупната економска ситуација има сериозни импликации во спроведувањето на вториот бран на реформи во економијата во постпри-

"Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии"

ватизациониот период и специфично во пазарот на труд.

Економската ситуација и среднорочните изгледи

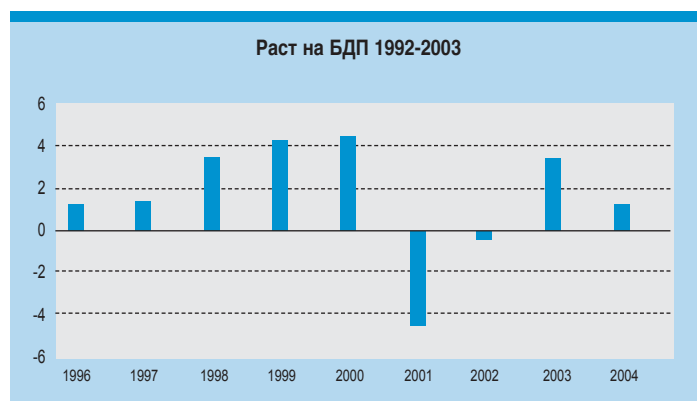
Економската ситуација во Македонија е сè уште комплицирана. Сериозните слабости во функционирањето на економијата, бизнис-климата, конкурентноста и спроведувањето на сопственичките права се растечки предизвик на успешно довршување на транзицијата. Странските директни инвестиции се мали и во блиска иднина веројатно нема да дојде до нивно драстично зголемување. Можно е извесно подигање на нивото на странски инвестиции доколку институционалната и политичката стабилност се подобрат, а реформите продолжат поинтензивно.

Бројни емпириски студии за одделни национални економии покажуваат висока корелација на растот со порастот на инвестициите и трговијата, како и со депрецијацијата на реалниот девизен курс

По изминати тринаесет години во транзиција, клучните макроекономски агрегати и социјалните индикатори одразуваат разочарувачки образец на развој. Македонија забележа најдолг последователен пад на БДП меѓу транзиционите земји. Вработеноста е под нивото од 1990, а стапката на невработеност е меѓу највисоките во Европа. Нивото на сиромаштија не само што не е значително намалено, туку и се зголемува. Проблемите во фундаменталните реални ресурси (енергијата, транспортот и другата инфраструктура) и напрегнатоста на екстерните сметки се сериозен проблем и потенцијални ограничувачи на растот. Сепак, и покрај неколкуте екстерни и домашни шокови во последната деценија, македонската економија покажа значителна издржливост, ако се земат предвид дадените економски и политички околности и екстерните (на економијата) шокови.

Растот во македонската економија

Економскиот раст во целиот транзицион период е слаб и нестабилен. Перзистенцијата на ниски стапки на реален раст, придружена со високи флукуации загрижува и отвора дилеми околу реалниот ка-

пацитет на економијата да генерира раст. Натамошна причина за загриженост е фактот што реалниот раст во последните две години флукуира во маргините на многу тесен ранг, што може да значи дека растот се стабилизира на ниско ниво (стационарен тренд).

Раст на БДП 1992-2003

Дури и многу ниските стапки на раст се тешко одржливи на кумулативна, инкрементална основа. Оваа карактеристика налага неопходност, врз маѓепсаниот круг на бавен раст да се влијае на посистематски начин и со кохерентен сет на инструменти.

Сметководството на растот

Обидот емпириски, преку постулиран модел на раст, да се утврдат детерминантите на аутпутот на македонската економија наидува на статистички тешкотии и неконзистентности поради честите прекински предизвикани од екстерни политички и економски или внатрешни транзициски шокови. Уште попроблематично е утврдувањето на факторските каузални врски. Експланаторните варијабли во директни врски слабо ги опфаќаат причините на растот.

Во овој контекст, не може да стане збор дека македонската економија воопшто е на патека на економски раст. Станува збор повеќе за случај на слабо оживување кое е бавно и ендегено, не гарантира акцелерација. Досегашните специфики на растот покажуваат ситуација на „low level equilibrium trap“, која е теориски елаборирана уште кај раните развојни економисти пред повеќе децении (Nurkse, Lewis, Mirdal, Lebenshtein).

Бројни емпириски студии за одделни национални економии покажуваат висока корелација на растот со порастот на инвестициите и трговијата, како и со

депрецијација на реалниот девизен курс. Промените во политичките режими и фундаменталните економски реформи, се исто така, сигнификантно корелирани со растот. Екстерните шокови (поволни или неповолни) го исцрпуваат дејството на среден рок. Финансиската либерализација и позитивните екстерни шокови поврзани со акцелерација на растот исчезнуваат на среден рок.

Секој обид за анализа на изворите на растот и на потенцијалните извори се соочува со проблемот на подидентификација.¹ Во ретките обиди да се утврдат изворите на растот во Македонија (Roberts, 2002) се користени проксивредности за вредноста за α (вредноста е земена на 0.4 од искуството на земјите во развој, што е реална претпоставка) во Cobb-Douglas-овата производна функција, односно во моделот на Solow. Заклучок е дека, за разлика од развиените земји, каде што физичкиот капитал учествува со над 50%, во Македонија, во периодот 1997–2000/1, придонесот на физичкиот капитал изнесувал само 14%. Според авторот, причината е во ниските стапки на инвестиции. На вкупната факторска продуктивност (ТФП) отпаѓаат 40%, а на порастот на вработеноста 45%. Проценетата потенцијална стапка на раст е 2.8%.

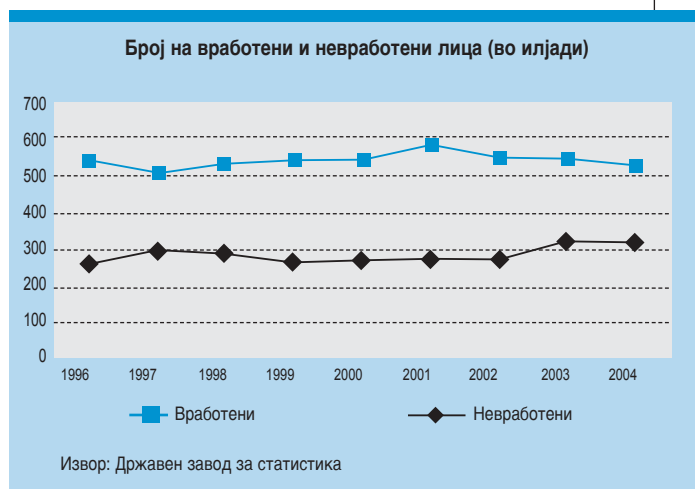
Една неодамнешна емпириска анализа покажува дека просечната стапка на растот на GDP per capita во периодот 1996–2004 година изнесувала 1.796%, а стапката на растот на продуктивноста 2.156%. Коефициентот капитал–труд опаднал за 0.899%. Под претпоставка во Cobb-Douglas-овата производна функција, придонесот на капиталот е проценет на –0.3596, уделот на вкупната факторска продуктивност (TFP) во стапката на растот е 2.156, јасно означувајќи дека опаѓачкиот однос капитал–труд ја редуцирал стапката на растот на производот по работник за 0.3596.²

Двојно–логаритамскиот економетриски модел за периодот 1997–2004, заснован на процени за варијанса од 0.00962 и стандардна грешка за β_0 (параметарот пред K/L) од 0.16414 покажува дека порастот на коефициентот K/L за 1% ќе го зголеми аутпутот по работник (Y/L) за 1.54%. Резултатите недвосмислено укажуваат дека македонската економија е ефективно ограничена од релативната реткост на капиталот. Покрај импликациите врз општата стапка на раст, недостигот на капитал и инвестициите имаат силен одраз врз создавањето нови работни

места. Порастот на уделот на вкупната факторска продуктивност (TFP) е централен фактор на долгорочниот раст. Додека економијата не достигне рамнотежно ниво на формирање (акумулација), недостатокот од капитал (недоволна стапка) останува ограничувачки фактор на создавањето нова вработеност.

Актуелни трендови во невработеноста

Постои значителна неконзистентност кога се користат податоците за невработеноста од различни извори – Државниот завод за статистика и Агенцијата за вработување.

Број на вработени и невработени лица (во илјади)

Година	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Вработени	542	506	531	538	543	583	549	545	523
Невработени	257	287	284	261	261	263	263	316	309

Извор: Државен завод за статистика (2005), Анкета за работната сила (2004), LFS.

Трендот на пораст на невработеноста продолжи и во 2004 година, со намален интензитет. Стапката на невработеност во 2004 година е 37.2%, што претставува пораст од 0.5 процентни поени.³ Вкупниот број невработени во 2004 година бил 309.286 лица. Вкупното активно население (работна сила) во 2004 е 832.281 и регистрира годишен пад од 3.3%. Вкупниот број вработени (учеството на вработените во вкупното население на возраст од 15 години и повеќе) опаднал за 4.15% во 2004 и изнесува 522.995.

1) Одделни емпириски студии покажуваат дека во случајот на новоиндустријализираните земји од Источна Азија (Kim and Lau, 1994) TFP нема скоро никаков придонес.

2) Процени на авторот изведени преку економетриски модел.

3) Според Анкетата за работната сила за 2004, Labor Force survey (2004). Анкетата е реализирана од Државниот завод за статистика на примерок од 10.000 домаќинства на вкупната територија, во согласност со методологијата на ИЛО и препораките на ЕУРОСТАТ. Од 2004 анкетата се спроведува континуирано, обработката на податоците се врши годишно, а резултатите се објавуваат квартално.

Долгорочна стапка на невработеност

	2003	2004
Долгорочна стапка на невработеност	31.2	31.7
Учество на невработеноста ⁴	85.1	85.4
Стапка на невработеност на многу долг рок ⁵	27.9	27.6

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија (2005)

Од вкупниот број вработени, 326.640 (61.3%) се мажи а стапката на вработеност на машкото население е 40.2%. Бројот на вработеното женско население во 2004 е 202.355 и стапката на вработеност е 25.4%. Стапките на вработеност на женското и на машкото население се 36.7% и 37.8% респективно.

Старосна структура

Највисока стапка на невработеност е регистрирана кај населението од возрастната група од 35 до 39 години (51.2%, од 40 до 45 (56.2%) и од 45 до 49 години (55.6%). Највисока стапка на невработеност припаѓа на помладото население. Стапките на невработеност на населението од 15 до 19 години, 20 до 24 и од 25 до 29 години се 72.8%, 62.5% и 49.4% респективно.

мографски товар“. Додека зависноста (age-dependency) на постарото население е релативно ниска, зависноста на младите е изразито висока. Стапката на зависност на младите во 1999 била 37.3, што значи 37 деца на возраст помала од 15 години на 100 работоспособни лица, според APC, и опаднала на 32 во 2003.

Степенот на урбанизација останал стабилен во последната деценија. Дистрибуцијата на населението на градско и селско (urban/rural distribution) е проценета на околу 60/40, со ниско ниво на внатрешна миграција. Внатрешните миграторни обрасци се традиционални, од планинските и пасивни подрачја кон градовите и претежно кон Скопје.

Платите и трошоците на трудот

Претпоставка е дека флексибилноста на релативните цени овозможува полно користење на ресурсите на линијата на потенцијалниот аутпут. Законски воспоставените постојни бариери за излез испорачуваат високи трансакциски трошоци и ја ограничуваат флексибилноста на пазарот на труд. Еден аспект на нивото на реалните плати е поврзан со девизниот курс кој е централен параметар на економската политика (монетарната, трговската и платниот биланс) и на извозната компетитивност.

Трендот на континуиран пораст на платите што почна во 1996 година продолжи и во 2004. Растот на номиналните плати се должи на порастот на уделот на приватниот сектор во вкупната структура на платите. Законот за плати го ограничува порастот на платите во јавниот сектор и во другите ентитети со степен на приватизација помал од 51%. Платите во приватниот сектор се формираат зависно од пазарната позиција и од деловната политика на фирмите. Политиката на платите во 2004 ја карактеризира еднаквата декомпресија на платите на државните вработени, со цел да се подобри квалитетот на услугите на јавната администрација.

Исплатените нето-плати во 2004 година (просечната плата е 12.293 денари) регистрираат номинален годишен пораст од 4%. Постојат значителни секторски платни диференцијали. Највисоки плати се исплатени во секторот на финансиско посредување (25.208 денари), а најниска просечна плата по работник е реализирана во секторот градежништво (9.353).

Реалните плати во 2004 година регистрираат повисок пораст отколку номиналните за 0.4 процент–

Трендот на континуиран пораст на платите што почна во 1996 година продолжи и во 2004. Растот на номиналните плати се должи на порастот на уделот на приватниот сектор во вкупната структура на платите

Популациониот тренд и стапката на партиципација

Според Анкетата за работната сила (LFS), апсолутниот број на население во работоспособна возраст (15–64) во 2003 достигнал 1.389 милиони од 1.337 милиони во 1999. Релативно ниската стапка на партиципација во Македонија го рефлектира малиот број вработени кој е само парцијално компензиран со високата стапка на невработеност. Просечната стапка на раст е 0.96%. Уделот на населението во работоспособна возраст во 2003 година пораснал од 66.3% во 1999 на 68.7%.

Стапките на зависност (dependency rates) на младото и старото население го претставуваат т.н. „де–

4) Уделот на долгорочната невработеност е вкупниот број долгорочно невработени (најмалку 12 месеци) како процент од вкупниот број невработени.

5) Изразито долгорочната стапка на невработеност е вкупниот број невработени на долг рок (најмалку 24 месеци) како процент од вкупниот број активно население.

ни поени. Реалниот пораст на нето-платите по вработен од 6.8%, е главно резултат на намалувањето на животните трошоци за 4%.

До неодамна платите во Македонија беа компаративно повисоки отколку во соседните транзициони економии. Во последниве години се појавува тенденција за нивелирање, па дури и за спротивни трендови во платните диференцијали. Сепак, бруто-платите остануваат компаративно повисоки. Тоа има одраз врз меѓународната компетитивност на националната економија, врз односот на размената (terms of trade) и врз насоките на надворешната трговија. Ова е особено важно бидејќи овие земји се главни конкуренти во привлекувањето на странски директни инвестиции.

Минимални плати

Во македонската економија, сè уште се одвива микроекономско реструктурирање. Од гледна точка на ефикасноста на алокацијата на ресурсите, воспоставувањето на минимална наемнина во економија со изразит вишок на понуда на труд може да го забави процесот на реструктурирање и да постави дополнителни влезни бариери на трудот.

Зголемувањето на флексибиноста е неопходно за економската политика. Заштитата на сиромашните работници и нивните семејства треба да се решава поефикасно, преку мерките на социјалната политика. Флексибилноста на платите и на пазарот на работна сила, како и на другите релативни цени треба да го олесни структурното приспособување на економијата.

Неформалната вработеност

Според одредени процени, се смета дека речиси една третина од работната сила во македонската

економија зависи од неформалната вработеност (сезонска работа, временна вработеност или работа со делумно работно време – part time jobs). Неформалната работа е главно сезонска и нестабилна. Платите се ниски, зависно од секторот. Сезонските плати се движат блиску до просечната бруто-плата.

Релативно долгото траење на примањата за невработеност, иако тие се мали според висината, влијае за дестимулирање на барањето работа. Официјалните бројки за невработеноста се повисоки од реалното ниво на невработеност. Иако е тешко да се утврди реалната ситуација, постојат уверливи индикации дека голем број од невработените се ангажирани на сезонска или на неформална работа.

Според одредени процени, се смета дека речиси една третина од работната сила во македонската економија зависи од неформалната вработеност (сезонска работа, временна вработеност или работа со делумно работно време - part time jobs)

Острите контракции во економските активности во транзициониот период и падот на животниот стандард, како и редуцирањето на прикриената невработеност (disguised unemployment), како резултат на сопственичкото и економското реструктурирање, го зголемија нивото на неформална вработеност. Тоа високо е корелирано со порастот на сиромаштијата. Во одделни случаи се работи за изгубена работа, а како мотив може да се јавува и евазија на придонесите, другите платни трошоци и даноците. Неформална вработеност постои во фирмите со формален статус, како и во претпријатија (нерегистрирани) во неформалниот сектор.

Официјалната статистика се соочува со проблеми во прибирањето податоци за неформалниот сектор. Неформалниот сектор го сочинуваат широки и разновидни активности кои се подложни на варијации, поради што е тешко да се приберат стабилни податоци за вработеноста и е комплицирано да се прибере официјална статистика.⁶

Активностите во неформалниот сектор се често прифатени од локалните и од националните власти во контекст на реалноста на растот на наеселението, руралните и урбаните миграции, економските кризи и сиромаштијата во дадена земја, кои не можат лесно да се отстранат со закон (Charmes, 1998).

6) Официјалната статистика во принцип ги потценува обемот и економскиот придонес на неформалниот сектор, а особено улогата на женската популација во него (WIEGO, 2001). Конвенционалната статистика на вработеноста пропушта да го зафати или го потценува бројот на лица ангажирани во неформалната вработеност (Mata-Greenwood, 1998).

Вообичаено се појавува расчекор кога се споредува економски активното население во националната статистика со податоците за работната сила од пописите. Исто така, методолошки се појавува резидуал кога се споредуваат податоците за бруто домашниот производ и податоците од билансите на регистрираните претпријатија. Тоа претставува доказ за т.н. неформализација на формалниот сектор.

Додека неформалните активности во поголемиот дел се легални (работа за своја сметка) тие сепак не се во согласност со официјалните или со административните барања. Тие не се регистрирани и не ги плаќаат сите неопходни давачки.

Состојбата на пазарот на труд

Пазарот на труд во Македонија оперира во услови на широк расчекор меѓу понудата и побарувачката на труд. Настрана структурните неизедначености, понудата фундаментално ја надминува побарувачката за труд. Пазарот на труд е пазар на купувачите. Невработеноста е претежно од долгорочен карактер. Во неа преовладува млада популација со пониски степени или без (функционално) образование. Постојат регионални и етнички разлики во нивоата на невработеност.

Активните политики треба да ги следат европските директиви. Преку овие мерки, главно, треба да се решава проблемот на структурната невработеност. Активните политики не се ефикасни во подобрувањето на состојбата при општ колапс на пазарот на работна сила. Од тие причини, мерките на активни политики треба да бидат селективно применети и адекватно таргетирани

Пазарот на труд е дезинтегриран и сегментиран. Нивото на неформалната вработеност е високо. Квалитетот на понудата на труд треба да биде подобрен, како предуслов за динамичка и растечка економија.

Ниската стапка на економски раст е основна причина за високата невработеност. Економската структура базирана на ниска извозна ориентација, ниска додадена вредност и мала технолошка содржина (примарни производи) е неадекватна во термини на создавање работни места.

Нивото на бруто-домашните заштеди е ниско и води кон ниски инвестиции и кон маѓепсаниот круг на низок раст. Банкарскиот сектор е недоволно раз-

виен, а каматните стапки се високи. Финансискиот пазар е недоразвиен, плиток и скуден со ресурси.

Од друга страна, изворите за финансирање на вработувања се скромни. Пасивните и активните мерки на политиката на пазарот на труд даваат мешани резултати (WB, 2003). Дистрибуцијата на ресурсите на пасивните и на активните политики е неадекватна и треба да биде променета во корист на активните мерки.

Институционални реформи и политики

Намалувањето на невработеноста, која е меѓу најсериозните економски и социјални проблеми, бара брзи промени во македонската економија, динамичен економски раст, адекватни социјални политики, поадекватна дистрибуција на доходот и на ресурсите и реформи во образованието. За намалување на невработеноста најважно е динамизирањето на економијата, за што се неопходни инвестиции, кои пак зависат од инвестициската и од бизнис-климата, како и од изгледите за раст и профитабилност на фирмите. Во принцип, намалувањето на трансакционите трошоци и отстранувањето на бариерите на бизнисот се централни за создавање инвестициска клима и за привлекување на странски директни инвестиции, засилување на извозот и инвестициите (домашни и странски), како извор на бруто-производот и вработувањето.

Потребно е зајакнување на капацитетот и ефикасноста на јавните институции и на регулаторните агенции. Пазарната економија зависи од функционални и од ефикасни институции. Регулаторните институции се нови, со недоволен персонал, со скромно искуство во нивните претходни активности. Некои од нив сèуште не се воспоставени. Недостигот на традиција во регулацијата и неискуството на институциите во оваа област се сериозен хендикеп. Неопходно е да се забрзаат реформите во сферата на институциите што го легитимираат пазарот (market - legitimizing institutions). Тука се вклучуваат и реформите во пензискиот систем, шемите за помош на невработените и останатите социјални фондови. Неопходно е подобрување на претприемништвото на сите нивоа, правна заштита на приватните инвестиции, подобрување на бизнис-културата, развој на банкарскиот сектор и завршување на приватизацијата. Подобрувањето на корпоративното управување е предуслов за развој на приватниот сектор и за раст на вкупната економија. Природата на приватизациониот процес (доминирана со инсајдерски откупи) и неефикасниот банкарски систем го намалуваат интересот на странските

инвеститори во македонските компании и на пазарот на капитал. Примената на комплексна политика за раст на малите и на средните претпријатија е, исто така, инструмент за создавање работни места (гаранции за мали и за средни претпријатија, воведување на микрокредитни шеми итн).

Реформи на сите нивоа на едукативниот систем, инвестирање во човечки капитал се услов и за раст и за намалување на сиромаштијата. Реформата на јавната администрација треба да ја зголеми транспарентноста и да ја намали корупцијата. Потребни се реформи на управувањето на локално ниво, преку зголемување на капацитетот на општините (преку креирање локални институции) за да се поттикне локалниот развој.

Предлози за политиката

Институционалните реформи на пазарот на труд треба да се движат во долунаведените насоки.

Треба да се воспостави адекватен систем за регистрирање на невработените преку Државниот завод за статистика, Агенцијата за вработување и Министерството за труд. Потребно е да се воведат основна здравствена заштита за сите граѓани, за да се дестимулира пријавувањето како невработени на лица кои работат во неформалниот сектор или други категории граѓани, само заради остварување на правото на здравствена заштита.⁷

Новиот Закон за работни односи, кој има за цел флексибилизирање на пазарот на труд на страната на побарувачката и на страната на понудата, треба да овозможи подобрување на алокацијата и ефикасноста на трудот и да ја зголеми конкурентноста на компаниите. Исто така, со различни инструменти, треба да се стимулира намалување на неформалната вработеност. Новиот закон треба да воведат флексибилни модалитети на вработување (работа со делумно време – part time tax reduced employment, даночни олеснувања, воспоставување агенции за времено вработување итн.)

Потребно е воспоставување на нова рамка за колективно преговарање меѓу социјалните партнери. Агенцијата за вработување треба да ја промени улогата од оператор на пасивните активности кон водење активни мерки. За да ја врши таа улога, треба технички, организациски и кадровски да се оспособи. Потребно е воспоставување пунктови на вработување (job points). Информативната основа треба да се шири, како и да се зајакне дистрибуцијата на информациите и други активности во јавните

информативни медиуми поврзани со пазарот на труд.

Во структурата на мерките на политиките на пазарот на труд доминираат инструменти на пасивните политики. Тоа ја намалува вкупната ефикасност на употребата на ресурсите и не придонесува за постигнување на целите. Потребно е поместување на тежиштето врз мерки на активните политики преку зголемување на буџетските расходи, редефинирање на алокацијата, употреба на странски ресурси, буџетски приливи по разни основи за целите на вработувањето. Активните политики треба да ги следат европските директиви. Преку овие мерки, главно, треба да се решава проблемот на структурната невработеност. Активните политики не се ефикасни во подобрувањето на состојбата при општ колапс на пазарот на работна сила. Од тие причини, мерките на активни политики треба да бидат селективно применети и адекватно таргетирани.

Новиот Закон за работни односи, кој има за цел флексибилизирање на пазарот на труд на страната на побарувачката и на страната на понудата, треба да овозможи подобрување на алокацијата и ефикасноста на трудот и да ја зголеми конкурентноста на компаниите. Исто така, со различни инструменти, треба да се стимулира намалување на неформалната вработеност

Иако буџетската позиција на јавните расходи е напрегната, извесен обем на јавни работи можат да придонесат за намалување на невработеноста на најосетливите групи и на долгорочно невработените (Fretwell и Jackman, 1994) на кус рок (национална и локална инфраструктура, водоснабдување, пошумување и сл.)

Преку секвенционирани, регионално ориентиран пристап треба да се редуцираат и регионалните разлики во вработеноста. Кофинансирањето работни места во малите и во средните претпријатија, воведувањето субвенции за преквалификации и образование и воспоставувањето структура на стимули за вработување на младото неактивно население можат да придонесат за намалување на невработеноста. Доходната несигурност треба да се решава преку таргетирани мерки кон најосетливите групи невработени, во рамките на дефинирани критериуми за социјална помош, што би обезбедило и поправична дистрибуција на социјалните трансфери. Целно ориентиран мерки треба да бидат подготвувани особено на локално ниво.

7) Во сегашната практика тоа е организирано преку т.н. „сини купони“ за здравствена заштита

Состојба и преспективи на развој на меѓусебната економска соработка на Руската федерација и Република Македонија

Имајќи ја предвид актуелната состојба во надворешно-трговската размена на Република Македонија, во прв план се поставува прашањето за зголемување на извозот на македонските стоки во Руската федерација, односно изработување на програма за извоз и создавање на нови финансиски шеми за нејзино сервисирање

Петар Стојанов

Петар Стојанов е трговски советник во Амбасадата на Руската Федерација во Република Македонија од 1999 година, со работна квалификација Советник на Руската Федерација – прва класа. Завршил Руска Академија за надворешна трговија. Тој е економист за меѓународни односи. Претходно работел во Министерството за надворешни економски односи, а од средината на 90-тите години во Министерството за економски развој и трговија на Руската Федерација.

Трговско-економската соработка меѓу двете земји е еден од најсуштествените сегменти на руско-македонските економски врски, кои ја определуваат состојбата на целиот комплекс на меѓусебните односи. Тие се предмет на особено внимание и на анализа во двете земји.

Во последната деценија, создадена е соодветна договорно-правна рамка за успешен развој на трговско-економската соработка меѓу Руската Федерација и Република Македонија. Таа беше развиена за време на официјалната посета на претседателот на Владата на Република Македонија на Руската Федерација во октомври 2003 година, како и на трите седници на Руско-Македонската меѓувладинска комисија за трговско-економска и научно-техничка соработка. Реализацијата на потпишаните меѓувладини документи во претстојниот период е приоритетна задача на двете земји.

Тековната состојба на руско-македонските економски односи од аспект на Руската федерација ја карактеризира позитивната тенденција на пораст на нејзиниот извоз, во прв ред на енерген-

сите и производството на машини, додека извозот на Република Македонија во Русија во последните години значајно заостанува.

Взаемната размена во 2004 година, според податоците на Државниот завод за статистика на Република Македонија, изнесува 271,2 милиони долари. Во споредба со 2003 година, трговската размена меѓу Русија и Македонија забележа пораст од 40,7%. Тоа, пред сè е резултат на продолжување на тенденцијата на зголемување на рускиот извоз во Македонија, кој забележа пораст од 40,5%. Сепак, мора да се нагласи дека истовремено, позитивна динамика покажа и рускиот увоз од Македонија. Тој се зголеми за 43,8%, односно од 13,7 на 19,7 милиони долари. Меѓутоа, дебалансот во взаемната трговија продолжува да се зголемува. Позитивното салдо за Русија во минатата година изнесуваше 231,8 милиони долари (во 2003 година 165,3 милиони долари). Учеството на Русија во надворешно-трговската размена на Македонија се зголеми за 0,7 процентни поени (од 5,2 на 5,9%). При тоа, учеството на рускиот извоз порасна за 0,9 процентни поени и достигна 8,7%. Всушност, рускиот извоз во Ма-

*Мислењата изразени во овој текст се на авторот и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии

**Надворешно-трговска размена на
Република Македонија со Руската Федерација**

	2003		2004		
	милиони	учество	милиони	стапка	учество
	долари	во %	долари	на пораст	во %
Вкупна трговска размена	192.7	5.2	271.2	40.7	5.9
Извоз на стоки од Русија	179.0	1.0	251.5	40.5	1.2
Увоз на стоки од Русија	13.7	7.8	19.7	43.8	8.7
Салдо во размената	165.3		231.8		

Извор: Државен завод за статистика

кедонија во 2004 година во однос на 2003 година се зголеми од 179,0 на 251,5 милиони долари.

Меѓу основните руски извозни стоки забележително се зголеми извозот на сурова нафта и нафтни деривати (47,3%), машини и транспортни возила (70,7%), додека производството на металуршката индустрија е зголемено 4 пати. Продолжува да се зголемува извозот на суровини за хемиската и прехранбената индустрија. Така, извозот на житни растенија (јачмен и пченица) и сончогледово масло достигнаа износ од 4,7 милиони долари.

Рускиот увоз од Македонија во 2004 година во однос на 2003 година е зголемен од 13,7 на 19,7 милиони долари. Пораст бележат основните стокосни групи, како што се: машини и опрема, лекови и суровини за нив, овчо крзно.

Значајно е зголемен извозот на сигурносни појаси за автомобилската индустрија, за 25%, односно, од 9,1 на 12,8 милиони долари. Во однос на 2003 година, зголемен е извозот на медицински препарати и лековити билки, од 2,6 на 4 милиони долари и три пати се зголеми извозот на крзно, од 0,6 на 1,8 милиони долари.

Анализирајќи ја динамиката на руско-македонската трговска размена неопходно е да се нагласи дека во периодот од 1997 до 2002 година, истата осцилираше во дијапазон меѓу 94,1–118,3 милиони долари. Имајќи предвид дека имаме солидна договорно-правна рамка, историски, културни и политички врски, обемот на размената не можеме да го прифатиме како соодветен на нивото на потенцијалните можности на трговската и економската соработка меѓу двете земји. Тоа се должи на сегашните услови во Република Македонија во однос на извозот, на ориентацијата на земјата за трговија со Германија, Италија, Франција и воопшто со земјите членки на Европската Унија, со поранешните Југословенски републики и со соседните земји – Грција, Бугарија, Албанија.

Во овој контекст, треба да очекуваме позитивна промена на досегашните тенденции на развој на рус-

ко-македонската трговија, што би значело зголемување на обемот над сегашното ниво од 271,2 милиони долари.

Во блиска иднина, делумно обновување на нивото на трговската размена, кое беше постигнато во периодот пред реформите, може да се очекува само врз основа на рускиот извоз во Македонија, во прв ред на јагленоводородна суровина и горива (нафта, нафтни деривати, јаглен, природен гас), за кои Република Македонија чувствува голема потреба и за нивниот увоз таа е принудена да троши 260 милиони долари или 8,8% од вкупната вредност на увозот на стоки во 2004 година (2,3 млрд долари).

Може да биде перспективен и увозот на енергетска и машинско-техничка опрема. Зголемувањето може да се оствари ако се реализираат перспективните проекти во областа на горивно-енергетската инфраструктура во Република Македонија, за што постојат соодветни технички, правни и економски предуслови.

Меѓу основните руски извозни стоки забележително се зголеми извозот на сурова нафта и нафтни деривати (47,3%); машини и транспортни возила (70,7%), додека производството на металуршката индустрија е зголемено 4 пати

Значаен потенцијал за соработката се согледува и во областа на рударството, фармацевтската и хемиската индустрија, набавка на суровини и репроматеријали за извозно-ориентираните претпријатија во аграрната сфера. Искуството во соработката во овие наведени области руските и македонските фирми веќе го имаат. Значи, сега може да зборуваме само за побрзо обновување на порано воспоставените врски меѓу економските субјекти на двете земји.

Имајќи ја предвид актуелната состојба на надворешно-трговската размена на Македонија, во прв план произлегува прашањето за зголемување на извозот на македонските стоки во Руската Федерација. Главниот отежнувачки фактор е тековната производствено-финансиска состојба на претпријатијата кои произведуваат стоки за рускиот пазар. Неопходно е да се изработи програма за извоз во Русија и да се создадат нови финансиски шеми за нејзино сервисирање.

Во структурата на рускиот увоз од Македонија во претстојниот период доминантната положба ќе ја

задржат: сигурносните појаси за Тољатинскиот „Ав-то ВАЗ“, фармацевтските препарати, кожата и изработки од кожа, аграрните производи – вино, овошје и зеленчуци. Во последните години увозот на традиционалните производи како што се текстилот, електричниот прибор и опрема, постојано се намалува заради неконкурентноста на цените.

Но, во исто време, имајќи ги предвид актуелните мерки што ги презема Владата на Република Македонија за финансиска помош на малите и средни претпријатија, за поддршката на извозно-ориентираното производство, може да очекуваме зголемување на извозот на горе наведените и други производи во Русија.

Имајќи предвид дека имаме солидна договорно-правна рамка, историски, културни и политички врски, обемот на размената не можеме да го прифатиме како соодветен на нивото на потенцијалните можности на трговската и економската соработка меѓу двете земји.

Решението на проблемот за зголемување на македонскиот извоз во Русија, исто така, треба да го побараме и во сферата на искористување на нови инструменти за плаќање, кои се базираат на отворање кредитни линии и финансиски гаранции, од страна на комерцијални банки, кредитни организации и финансиски фондови од двете земји и слично.

Македонија реализира и планира да реализира долгорочни, крупни програми за: наоѓалишта за обени и скапоцени метали; модернизација на термоелектрични централи; изградба на термоелектрична централа со искористување на природен гас; изградба на серија мали хидроелектрични централи; развој на нафтена и гасна инфраструктура; изградба на автопатишта („Коридор 8“ и „Коридор 10“), железница до границата со Република Бугарија, акумулации и хидро-мелиоративни системи; развој на информатиката и телекомуникациите. Во реализацијата на поголемиот дел од овие наведени проекти можна е најширока соработка со Руската Федерација. По некои од нив веќе се постигнати договори, а по други се водат преговори од заемен интерес.

Голема улога во понатамошниот развој и зајакнување на деловната соработка меѓу двете земји во координацијата, проширувањето и зголемувањето на обемот на трговско-економската соработка ќе одигра и меѓувладината Руско-Македонска комисија за трговско-економска и научно-техничка соработка.

На третата седница на Комисијата, која се одржа во Скопје, во март 2005 година, беа разгледани проблемите и перспективите на деловната соработка и беа предложени препораки и мерки за зајакнување и проширување на соработката преку диверзификација на структурата на заемната трговија, зголемување на делот на готови производи, пред с“, производи од најсовремена технологија, машинската и градежната индустрија и рударството, енергетската инфраструктура, а исто така и проширување на економската соработка, како во традиционалните така и во сфери базирани врз најнови научни достигнувања.

Двете страни ја подвлекоа динамиката и појавата на нови можности во економската соработка, што создава квалитетно нов амбиент за унапредување на деловните врски, давајќи им со тоа на двете страни можност за максимално искористување на потенцијалите за заедно корисна соработка.

Руската страна во рамките на Комисијата настојува што побрзо да почнат да се остваруваат енергетските проекти во Република Македонија, да бидат донесени соодветни законски акти и Владини одлуки, кои се онесуваат на либерализација на пазарот на горивата во Македонија, на зголемување на употребата на природниот гас, на определување на првостепените проекти во областа на развојот на енергетски капацитети.

При тоа, руската страна пројави интерес за учество во изградба, реконструкција и модернизација на електроенергетските објекти и во развојот на гасната индустрија, како и во испораката на опрема за енергетските проекти во Македонија.

Во актуелниот момент се разгледува прашањето за правците на искористување на средствата кои ќе стигнат по регулирањето на долгот на Руската Федерација кон Република Македонија, вклучувајќи го и нивното инвестирање во горивно-енергетскиот сектор на Република Македонија. Ова прашање ќе биде разгледано по потпишувањето на меѓувладината спогодба за регулирање на обврските на поранешниот СССР кон Република Македонија по пресметките сврзани со стоковната размена меѓу поранешниот СССР и поранешната СФРЈ.

Постојано се разгледуваат и прашањата за регионалната соработка, која е една од перспективните правци во развојот и проширувањето на двостраните економски врски, особено во делот кој се однесува на зголемувањето на извозот на Република Македонија во Руската Федерација. Во тој контекст, се разгледува можноста за ослободување од царина при увоз на македонски производи во Руската Федерација и тоа: тутун и производи од тутун, вино, лекови, производи од текстилната индустрија, акумулатори и

покрај тоа што Република Македонија користи преференцијали во трговијата со Руската Федерација во согласност со Решението на Владата на Руската Федерација од 30.11.2001, врз основа на кое царинските стапки се намалени за 25%.

Во интерес на развојот на регионалните врски сега се подготвуваат за потпишување спогодби меѓу владите на Московската и Нижегородската област и Владата на Република Македонија. За зголемување на соработката треба да придонесе и ново-формираната Македонско-Руска стопанска комора, чија задача е да им помага на македонските фирми во извозот на нивните производи на рускиот пазар.

Се преземаат активности за развој на меѓусебниот туризам во рамки на Спогодбата за соработка меѓу Владата на Руската Федерација и Владата на Република Македонија во областа на туризмот, која беше потпишана во Охрид во 2001 година.

Постигната е согласност за заемно дејствување во областа на зачувување на животната средина, рационално искористување и зачувување на природните ресурси. Македонската страна изрази стремеж за развој на соработката во областа на индустриската екологија, нови техничко-технолошки решенија во развој на технологии во областа на металургијата, зачувување на почвата и животната средина.

Развојот и усовршувањето на соработката во областа на аграрот во овој момент станува еден од најголемите приоритети. Таа се базира на меѓувладините спогодби за соработка во областа на ветеринарството и во областа на карантинот и заштита на растенијата, како и на Спогодбата за соработка меѓу Министерството за земјоделство на Руската Федерација и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на Република Македонија. Страните се договорија да дадат особено внимание на развојот на соработката во сферата на полјоделството и сточарството, производството на семиња и саден материјал, механизација и автоматизација на аграрното производство и на мелиорацијата.

Во текот на Седницата на Комисијата страните го одобрија почетокот на процесот на обновување на врските во рударската индустрија, металургијата и хемискиот комплекс. За тоа зборува и пуштањето во работа на рудникот за бакар „Бучим“ во Радовиш и топилницата „Скопски легури“ во Скопје. Се водат преговори за купување на олово-цинковиот рудник „САСА“ во Македонска Каменица и ХМК „Злетово“ од страна на рускиот капитал. Врз основа на тоа имаме можност да создадеме целосен затворен циклус за добивање и преработка на рударската сировина и да му ја вратиме на тој комплекс поранешната продуктивност и ефикасност.

Со задоволство беше нагласено создавањето на заедничкиот градежен конзорциум „МОССКОП“, за извезување на македонските градежни услуги во Москва и пошироко. Македонија има докажана високо-технолошка градежна оператива, која може со успех да се применува на широкиот градежен пазар во Руската Федерација. Беа договорени правилата и начинот за учество на македонските компании на тендерите и конкурсите кои ќе се објавуваат за изградба на објекти финансирани од Буџетот на Руската Федерација; начинот на давање информации за конференции, изложби и форуми, каде македонските градежни организации ќе може да ги демонстрираат своите можности и да воспостават директни контакти со руските градежни организации и со претставници на раководството на Руските региони.

Решението на проблемот за зголемување на македонскиот извоз во Русија, треба да го побараме и во сферата на искористување на нови инструменти за плаќање, кои се базираат на отворање кредитни линии и финансиски гаранции, од страна на комерцијални банки, кредитни организации и финансиски фондови од двете земји и слично.

Страните ја потцртаа неопходноста да ги обезбедат руските и македонски трговски партнери со кредитни линии со прифатливи и заемно корисни услови. Во оваа смисла беше потцртана целесобразноста за развој на договорна соработка меѓу кредитно-финансиските институции на Руската Федерација и Република Македонија, по пример на спогодбата меѓу Внешторгбанк на Руската Федерација и Македонската банка за поддршка на развојот на Република Македонија, која беше потпишана во Москва во 2003 година.

Со задоволство треба да се истакне дека во последно време се согледува тенденција на развој на економската соработка меѓу двете земји.

Во исполнување на Меѓувладиниот меморандум од 2003 година по прашањето на регулирање на обврските на Руската Федерација спрема Република Македонија, ОАД „Силовије машини“ почна да подготвува опрема за модернизација на ТЕЦ „Битола“, како и опрема за зголемување на капацитетите за експлоатација на јаглен во Република Македонија.

ГУП ВО „Технопромекекспорт“ го доби претквалификациониот тендер за изградба на Далноводот Штип (Република Македонија) – Црвена Могила (Република Бугарија) и учествуваше во главниот тендер за изградба на овој објект.

ОАД „Гаспром“ преку својата филијала „Гасекс-порт“ го реализира договорот за испорака на природен гас за Македонија, а и ги разгледува можностите за учество и во проектите за изградба на магистрални гасопроводи и мрежа за дистрибуција на гас во населбите, како и учество во изградба на термоелектрична централа со гасна турбина во Скопје.

ОАД „Лукоил“ реализира инвестиционен проект за изградба во Република Македонија синџир на бензиски пумпи, нафтен терминал и придружни објекти. За оваа цел во Македонија веќе е регистриран ДОО „Лукоил Македонија“, кое планира во претстојниот период да изгради 40 современи пумпи, да биде полноправен учесник во продажбата на нафтени деривати на големо и мало на македонскиот пазар.

Московскиот „МКК Холдинг“ ја завршува физибилити студијата за отворање на рудник за вадење на бел мермер во Прилеп. Македонската влада веќе донесе одлука за давање на локација на концесија за индустриско вадење бел мермер, а со Министерството за економија е потпишан договор за експлоатација на ова земјиште.

донскиот електроенергетски систем и за испорака во Македонија конкурентна електрична енергија.

Сè поактивно се развива инвестиционата соработка на што укажува фактот дека, само за периодот јануари – февруари 2005 година, инвестициите од Руската Федерација во Република Македонија изнесуваа 14,4 милиони долари. По овој показател Руската Федерација го има првото место за овој период.

Инвестиционата перспектива се согледува во македонското производство на ѓубрива, метали, био-препарати и медикаменти, нафтно-хемиското производство, во заедничка изградба на автомобилска и железничка инфраструктура: транспортните коридори север-југ и запад-исток (Коридор 8 и Коридор 10).

Зголемувањето на обемот на руско-македонската трговија е можно преку активирање на работата на националните и регионалните трговско-стопански комори, преку проширување на директните контакти меѓу руските и македонските претпријатија и фирми, донесување одлуки на меѓувладино ниво, по пат на потпишување спогодби за државни испораки на одделни производи, опрема и за изградба на објекти.

Глобализацијата на меѓународните економски процеси значајно влијае врз зајакнување на заемноста на националните економии. Руската Федерација и Република Македонија исто така, се вовлечени во овој процес. Тие се дел од сложениот механизам на развојот на светската економија и играат своја одредена улога. Оттука, произлегува неопходност од севкупен развој и зајакнување на двостраните руско-македонски деловни односи: да не бидат под влијание на политичките интереси на страните и да добијат статус на сервис на интересите на народите на двете држави.

Поаѓајќи од ова, а имајќи ја предвид и цврстата договорно-правна база меѓу двете земји, историската блискост на нашите народи, докажаното искуство во успешната реализација на големите програми за развој во различни сфери на економијата и во инфраструктурата, руските организации и институции се спремни и понатаму да ја зголемуваат заемно-добитната соработка со нивните македонски партнери.

За зголемување на соработката треба да придонесе и ново-формираната Македонско-Руска стопанска комора, чија задача е да им помага на македонските фирми во извозот на нивните производи на рускиот пазар.

ОАД „АвтоВАЗ“ создаде со својот македонски партнер „СИПО“ заедничко претпријатие за производство на сигурносни појаси за Рускиот Тољатински автогигант. Ова овозможи СИПО да биде главен извозник на македонското производство на рускиот пазар (повеќе од 9 милиони долари годишно).

„РАД“ ЕЕС на Русија ги продолжува преговорите со АД „Електростопанство на Македонија“, за изградба на ХЕЦ „Чебрин“ на концесија. „РАД“ ЕЕС на Русија има интерес за учество во приватизацијата на маке-

ДВИЖЕЊЕТО НА ЦЕНАТА НА СУРОВАТА НАФТА И ЗГОЛЕМУВАЊЕТО НА ТРГОВСКИОТ ДЕФИЦИТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Порастот на трговскиот дефицит во последните две години предизвикува потреба од аналитички приод кој ќе ги детерминира причините и ќе даде одговори на многу прашања. Тоа е мотив повеќе низ серија на куси текстови и фрагментарни анализи да се доближиме до вистинските одговори

Оливера Цветановска

Оливера Цветановска е државен советник за економска политика во Министерството за економија. Дипломиран економист, со повеќе специјалистички обуки од областа на економијата, трговијата и финансиите. Учествовала на повеќе меѓународни семинари, работилници и конференции. Како економски аналитичар во државната управа работи повеќе од дваесет години.

Специјалност: трговска политика, интеграција на Република Македонија во глобалниот трговски систем и трговска регулатива на Европската Унија. Зборува англиски и француски јазик.

Хоби: следење на стручна литература особено врзана за економските движења во регионот и ЕУ.

Тековно четиво: Националниот план за развој на Република Бугарија за периодот 2000–2006 и Националниот план за развој на Република Словенија за периодот 2003–2006 година.

1. Состојби на пазарот на сурова нафта

Глобалните движења на пазарот на сурова нафта во последните две години манифестираат висока нестабилност во понудата и побарувачката предизвикани од гео – политички и гео – економски причини. Нестабилноста на светскиот пазар резултира со изразен осцилаторен тренд на пораст на цената на суровата нафта.

Македонското стопанство кое работи во пазарни услови на мала и отворена економија, силно е експонирано на влијанието на глобалните економски движења. Позицијата на доминантен увозник на сурова нафта и нафтени производи ја прави високо зависна од движењата на светскиот пазар. Динамиката на зголемувањето на увозот во услови на релативно стабилно структурирана домашна побарувачка го отсликува најдиректно влијанието на овие движења.

2. Методолошки објаснувања

Во анализата се користени податоците на Државниот завод за статистика за надворешната трговија и годишниот увоз по производи, со фокусирање на податоците за остваренот увоз на суровата нафта и нафтените производи со тарифен број 2709 и 2710. Во терминот нафтените производи се содржани нафтените деривати, масла и масти, пре-работки од сурова нафта кои се класифицирани во тарифната група 2710.

Движењето на увозот на сурова

нафта и нафтени производи во периодот 2002–2004 година е анализиран од три аспекти: вредноста, количините и просечната вредност по единица мерка. Притоа, увозот во 2002 година е земен како базна година за споредба со оглед на релативно стабилното движење на цените на суровата нафта на светскиот пазар и домашната побарувачка за овие производи.

3. Движење на трговскиот дефицит во периодот 2002–2004 година

Трговскиот дефицит на Република Македонија во периодот 2002–2004 година бележи пораст од 44,8%. Динамичниот пораст на извозот од 50,4% и неговото позитивно влијание врз релативното намалување на трговскиот дефицит изостана поради релативно високиот раст на увозот од 47,9%.

Движење на надворешната трговија во 000 САД \$

Опис	2002	2003	2004	Инд 04/02
1. Извоз	1.112.727	1.363.252	1.673.487	150,4
2. Увоз	1.962.110	2.299.921	2.903.435	147,9
3. Вкупна надворешна трговија	3.074.837	3.663.173	4.576.922	148,8
4. Трговски дефицит	849.383	936.669	1.229.948	144,8

Зголемувањето на извозот од над 50% претставува добар резултат. Потенцијали за негово натамошно зголемување постојат, но без поголеми инвестиции во македонските извозни сектори тие потенцијали се лимитирани. Во иста мерка во која извозот е приоритетна преокупација, увозот го заслужува истото внимание. Порастот на увозот, односно неговото номинално зголемување за 380.5 милиони САД \$ во периодот 2002–2004 година, исто така бара соодветна анализа.

Зголемувањата на увозната страна можат да бидат основа за подинамичен извоз и за зголемување на конкурентноста на домашните производи, доколку причините за зголемувањето се на страната на увоз на опрема и нови технологии. Но, зголемувањата на увозот во кој доминантно е влијанието на екстерните фактори или на форсирана широка потрошувачка даваат друг неповолен сигнал. Да анализираме еден екстерен фактор: цената на суровата нафта и нафтените производи.

4. Увоз на сурова нафта и нафтени производи

Увозот на суровата нафта и нафтените производи, во последните месеци се актуелизира од аспект на нагорното движење на цената на суровата нафта на

светските пазари. Овие движења предизвикаа загриженост и проценки за ефектите од изразените ценовни шокови на конкурентноста на домашното производство во светски размери. На глобално ниво, се проценува како реалност задржувањето на високата цена на суровата нафта со подолгорочна проекција за продолжување на ценовниот раст.

Македонската економија има релативно висок коефициент на остеливост на движењата во нафтениот сектор. Тоа влијае на одржувањето на стабилно ниво на домашна побарувачка, со тенденции на благ пораст. Првичните споредбени податоци покажуваат пораст на вредноста на увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2004 година во споредба со 2002 година за 70,9%. Порастот на увозот на суровата нафта е зголемен за близу три пати

Увозот по видови на нафтени производи е даден во табелата 2.

Увоз на сурова нафта и нафтени производи во 2002–2004 година

Тарифен број	Опис	2002	2003	2004	Инд04/02.
2709 0090 10	Сурова нафта	73.628.173	192.015.506	220.318.501	299,2
2710 1121 00	Вајт шпирит	206.335	292.980	344.298	166,9
2710 1125 00	Специјални бензини	40.728	23.948	63.393	155,6
2710 1131 00	Авио бензини	38.473	54.743	81.989	213,1
2710 1141 00	Моторни бензини	25.825.354	13.085.818	12.613.185	48,8
2710 1190 00	Други лесни масла	940.492	96.432	413	–
2710 1915 00	Керозин	6.058.437	3.707.880	4.438.358	73,3
2710 1929 00	Средни масла	4.561	222.386	7.117	156,0
2710 1945 00	Гасни масла	37.358.914	23.736.738	27.165.262	72,7
2710 1963 00					
2710 1965 00	Масла за ложење	10.774.871	4.315.164	3.667.799	34,0
2710 1971 00	Масла за подмачкување	582.007	569.016	623.957	107,2
2710 1981 00	Моторни масла	5.454.069	5.917.028	6.804.209	124,7
2710 1983 00	Течности за хидраулична				
	намена	718.069	806.264	1.142.673	159,1
2710 1985 00	Бели масла – течен				
	парафин	84.016	74.476	119.269	141,9
2710 1987 00	Масла за менувачи и				
	редуктор масла	721.206	872.883	923.494	128,0
2710 1991 00	Маси за подмачкување				
	калапи	460.044	496.400	731.610	159,0
2710 1993 00	Електрични изолациони				
	масла	319.579	258.476	426.773	133,5
2710 1999 00	Тешки масла	590.581	546.332	419.564	71,0
	ВКУПНО	163.805.909	247.092.470	279.891.864	170,9
	Сурова нафта	73.628.173	192.015.506	220.318.501	299,2
	Нафтни производи	90.177.736	55.076.964	59.573.363	66,1

Анализата на вредноста на увозот на сурова нафта и нафтени производи го лоцира изворот на порастот на увозот кај оваа група производи кај суровата нафта. Структурата на увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2002, 2003 и 2004 година покажува пораст на структурното учество на суро-

вата нафта во анализирана група на производи и тоа од 44,9% на 78,7%, додека кај нафтените производи е регистрирано намалување од 53,1% на 21,3%.

Структура на увоз на сурова нафта и нафтени производи во периодот 2002-2004 година				
СТРУКТУРА ВО %	2002	2003	2004	Инд 04/02
Сурова нафта	44.9	77.7	78.3	175.4
Нафтени производи	53.1	22.3	21.3	40.1
Вкупно	100.0	100.0	100.0	

Остварените движења имаат влијание и врз зголемувањето на учеството на увозот на сурова нафта и нафтени производи. Во 2002 година, тие учествувале со 8,3% во вкупниот увоз, додека во 2004 година со 9,6%

Учество на увозот на сурова нафта и нафтени производи во вкупниот увоз во периодот 2002-2004 година				
Вредност во 000 САД \$	2002	2003	2004	Инд 04/02
Вкупен увоз	1.962.110	2.299.921	2.903.435	147.9
Увоз на сурова нафта и нафтени деривати	163.805	247.092	279.891	170.9
Структурно учество	8,3	10,7	9,6	115,6

Учеството на суровата нафта и нафтените производи во вредноста на вкупниот увоз по години расте, па така во 2004 во споредба со 2002 година бележи апсолутен пораст за 1,3 процентни поени.

4.1. Остварен увоз во физички обем

Анализата на увозот во физички обем на сурова нафта и нафтени производи во периодот 2002–2004 година покажува тенденција на зголемување на увозот на сурова нафта за 76,5%, со истовремено намалување на количините на увозот на нафтени производи за 60%. Просечниот увоз на сурова нафта во трите години изнесува околу 700.000 тони. Во исто време, количините на увоз на нафтени производи покажуваат стабилно движење, освен кај моторните бензини, керозинот и маслата за ложење кои во 2002 година оствариле значително повисок физички обем на увоз, во услови на релативно помал увоз на сурова нафта.

Доколку се исклучи 2002 година како година во која е регистриран релативно повисок увоз на нафтени производи во споредба со увозот на сурова нафта. Годишното просечно ниво на увоз на нафтени производи во 2003 и 2004 година изнесува околу 150.000 тони. Овие трогодишни движења на физичкиот обем на увозот на сурова нафта и нафтени деривати нај добро можат да се согледаат од табелата 4.

Физички обем на увоз на сурова нафта и нафтени производи

Тарифен број	Опис	2002 (тони)	2003 (тони)	2004 (тони)	Инд 04/02
2709 0090 10	Сурова нафта	414.187	880.061	781.438	188,7
2710 1121 00	Вајт шпирит	512	600	548	107,3
2710 1125 00	Специјални бензини	89	50	85	95,5
2710 1131 00	Авио бензини	59	80	84	142,4
2710 1141 00	Моторни бензини	94.367	39.092	30.641	32,5
2710 1190 00	Други лесни масла	2.461	0.2	0.5	–
2710 1915 00	Керозин	24.200	12.414	10.403	42,9
2710 1929 00	Средни масла	1.6	1,7	2	–
2710 1945 00	Гасни масла	157.771	83.182	68.875	43,6
2710 1963 00					
2710 1965 00	Масла за ложење	47.912	25.144	19.284	40,2
2710 1971 00	Масла за подмачкување	1.479	1.199	78	5,2
2710 1981 00	Моторни масла	5.335	4.909	5.046	94,5
2710 1983 00	Течности за хидраулична				
	намена	954	906	1.194	125,2
2710 1985 00	Бели масла – течен				
	парафин	68	55	93	136,7
2710 1987 00	Масла за менувачи и				
	редуктор масла	793	756	760	95,8
2710 1991 00	Масти за подмачкување				
	калапи	382	367	447	117,0
2710 1993 00	Електрични изолациони				
	масла	490	400	503	102,6
2710 1999 00	Тешки масла	464	358	230	49,5
	ВКУПНО ТОНИ	751.525	1.049.575	919.711	122,3
	Вкупно сурова нафта	414.187	880.061	781.438	176,5
	Вкупно нафтени производи	337.338	169.514	138.273	40,9

Во 2002 година, увозот на сурова нафта и нафтени производи покажува однос 55:45, додека во 2004 година се евидентираат структурни поместувања во полза на увозот на сурова нафта и тој однос се стабилизира на 85:15.

Движењето на увозот на сурова нафта и нафтени производи во периодот 2002-2004 година е анализиран од три аспекти: вредноста, количините и просечната вредност по единица мерка. Притоа, увозот во 2002 година е земен како базна година за споредба со оглед на релативно стабилното движење на цените на суровата нафта на светскиот пазар и домашната побарувачка за овие производи

Различните параметри на остварениот номинален увоз и физички обем на увозот и промените во структурата на увозот, укажуваат на потребата од анализа на просечните цени на увозот на сурова нафта и нафтени производи по тон.

Структура на физичкиот обем на увозот на сурова нафта и нафтени производи

Опис	2002	2003	2004	пораст-пад.
Сурова нафта	55%	84%	85%	+30%
Нафтени производи	45%	16%	15%	-30%

Од добиените параметри за вредноста на увозот по тон може да се извлечат следните констатации:

- порастот на цената на увезената сурова нафта по тон бележи изнесува 39,6%;
- порастот на цената на увезените нафтени производи бележи пораст од 61,1%;
- порастот на вкупниот увоз на сурова нафта и нафтени деривати бележи пораст од 39,6%.

Увозот на суровата нафта и нафтените производи, во последните месеци се актуелизира од аспект на нагорното движење на цената на суровата нафта на светските пазари. Овие движења предизвикаа загриженост и проценки за ефектите од изразените ценовни шокови на конкурентноста на домашното производство во светски размери

4.2. Симулација на ефекти врз трговскиот дефицит во 2004 година

Порастот на цените на суровата нафта и нафтените производи по единица количина покажува дека во периодот 2002–2004 година, изразени се структурни поместувања во увозот на овие производи во смисла на зголемување на учеството на увозот на сурова нафта. Во исто време, остварен е значителен пораст на цените кај суровата нафта и кај нафтените производи. Тргувајќи од структурата на увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2004 година, со примена на просечните цени по тон од 2002 година ги добиваме ефектите на порастот на цената на суровата нафта на светските пазари настаната во периодот 2003–2004 година.

Симулацијата ги покажува ефектите врз зголемувањето на увозот и трговскиот дефицит во 2004 година само по основ на движењето на цените на суровата нафта и нафтените производи.

Вкупниот ефект врз зголемувањето на увозот, односно трговскиот дефицит во 2004 година по основ на влијанието на порастот на цените на суровата нафта и нафтените производи во 2004 година изнесува околу 102 милиони САД \$.

Увоз по единица мерка-тон на сурова нафта и нафтени производи во периодот 2002-2004 година

Тарифен број	Опис	2002	2003	2004	Инд 04/02
2709 0090 10	Сурова нафта	177,8	218,2	281,9	158,5
2710 1121 00	Вајт шпирит	403	488	629	156,1
2710 1125 00	Специјални бензини	457	684	746	163,2
2710 1131 00	Авио бензини	641	1.095	745	116,2
2710 1141 00	Моторни бензини	274	335	412	150,4
2710 1190 00	Други лесни масла	382	336	–	–
2710 1915 00	Керозин	250	299	426	170,4
2710 1929 00	Средни масла	–	157	–	–
2710 1945 00	Гасни масла	237	285	395	166,6
2710 1963 00					
2710 1965 00	Масла за ложење	145	172	190	131,3
2710 1971 00	Масла за подмачкување	393	475	503	127,9
2710 1981 00	Моторни масла	1022	1.205	1.348	131,9
2710 1983 00	Течности за хидраулична				
	намена	753	890	957	127,1
2710 1985 00	Бели масла – течен				
	парафин	1.235	1.354	1.282	103,8
2710 1987 00	Масла за менувачи и				
	редуктор масла	909	1.155	1.213	133,4
2710 1991 00	Маси за подмачкување				
	калапи	1.201	1.353	1.637	136,3
2710 1993 00	Електрични и изолациони				
	масла	652	646	848	130,6
2710 1999 00	Тешки масла	1.270	1.496	1.816	142,9
	ВКУПНО	217,9	235,4	304,2	139,6
	–сурова нафта	177,8	218,2	282	159,3
	–нафтени производи	267,3	324,9	430,8	161,1

Влијанието на порастот на цената на суровата нафта и нафтените производи на светскиот пазар врз зголемувањето на увозот и трговскиот дефицит, претставува 37,3% од остварениот номинален пораст на трговскиот дефицит во периодот 2002–2004 година

4.3. Симулација на влијание врз трговскиот дефицит во 2005 година

Движењето на цената на суровата нафта во првата половина на 2005 година покажува продолжување на трендот на пораст и остварување на рекордно ниво на цената на суровата нафта на светските пазари.

Увозот на сурова нафта и нафтени производи во периодот јануари–мај 2005 година како физички обем, покажува тенденции на задржување на увозното ниво, со мал пораст на количините по одделни нафтени производи. Тоа дава за основа да се процени дека увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2005 година главно ќе го задржи обемот и структурата на увоз од 2004 година.

Вредност на физички обем на увозот остварен во 2004 година по цени од 2002 година

Тарифен број по	Опис	Количини 2004	Цени 2002	Вредност на увозот цени 2002 година
2709 0090 10	Сурова нафта	781.438	177.8	138.939.676
2710 1121 00	Вајт шпирит	548	403	220.844
2710 1125 00	Специјални бензини	85	457	38.845
2710 1131 00	Авио бензини	84	641	53.844
2710 1141 00	Моторни бензини	30.641	274	8.395.634
2710 1190 00	Други лесни масла	0.5	382	1.910
2710 1915 00	Керозин	10.403	250	2.600.750
2710 1929 00	Средни масла	2	-	-
2710 1945 00	Гасни масла	68.875	237	16.323.375
2710 1963 00				
2710 1965 00	Масла за ложење	19.284	145	2.796.180
2710 1971 00	Масла за подмачкување	78	393	30.654
2710 1981 00	Моторни масла	5.046	1.022	5.157.012
2710 1983 00	Течности за хидраулична намена	1.194	753	899.082
2710 1985 00	Бели масла – течен парафин	93	1.235	114.855
2710 1987 00	Масла за менувачи и редуктор масла	760	909	690.840
2710 1991 00	Масти за подмачкување калапи	447	1.201	536.847
2710 1993 00	Електрични и изолациони масла	503	652	327.956
2710 1999 00	Тешки масла	230	1.270	292.100
	ВКУПНО ТОНИ	919.711	192,9	177.420.404
	Вкупно сурова нафта	781.438	177,8	138.939.676
	Вкупно нафтени производи	138.273	278,3	38.480.728

Идентификацијата на можните ефекти во зголемувањето на расходната страна на трговскиот биланс на Република Македонија во 2005 година, тргнува од две појдовни претпоставки:

- задржувањето на обемот и структурата на увоз на сурова нафта и нафтени производи;
- задржување на просечните цени од периодот јануари–мај 2005 година до крајот на годината; или
- пораст на цените на суровата нафта во второто полугодие просечно за 5%.

Вредност на увозот по цени 2002 и цени 2004 година

Опис	Остварен увоз во 2004	Увоз во 2004 по цени 2002	разлика во вредност
1. Сурова нафта	220.318.501	138.939.676	81.378.825
2. Нафтени производи	59.573.363	38.480.728	21.092.635
3 ВКУПНО	279.891.864	177.420.404	102.471.460

Табеларниот преглед покажува пораст на вредноста на увезената сурова нафта и нафтените производи. За споредба изготвен е преглед на движењето на просечните цени по тон за 2004 година и јануари–мај 2005 година.

Увоз на сурова нафта и нафтени производи во јануари–мај 2005 година

Тарифен број	Опис	Количини 01/05/2005	Цени долар/тон	Вредност на увозот 01-05-2005
2709 0090 10	Сурова нафта	334.783	361	120.893.462
2710 1121 00	Вајт шпирит	196	777	152.216
2710 1125 00	Специјални бензини	7	2.169	15.181
2710 1131 00	Авио бензини	40	1.166	46.637
2710 1141 00	Моторни бензини	8.170	488	3.985.717
2710 1190 00	Други лесни масла	0.2	675	135
2710 1915 00	Керозин	3.953	489	1.935.088
2710 1929 00	Средни масла	72	410	29.569
2710 1945 00	Гасни масла	39.203	495	19.412.875
2710 1963 00				
2710 1965 00	Масла за ложење	9.686	251	2.436.276
2710 1971 00	Масла за подмачкување	406	572	232.151
2710 1981 00	Моторни масла	1.817	1.440	2.617.349
2710 1983 00	Течности за хидраулична намена	484	989	478.760
2710 1985 00	Бели масла – течен парафин	39	1.350	52.651
2710 1987 00	Масла за менувачи и редуктор масла	323	1.227	396.447
2710 1991 00	Масти за подмачкување калапи	141	1.744	245.834
2710 1993 00	Електрични и изолациони масла	291	1.177	342.536
2710 1999 00	Тешки масла	173	1.453	251.427
	Вкупно сурова нафта	334.783	361	120.893.462
	Вкупно нафтени производи	64.805	504	32.660.849

Проценката покажува дека увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2005 година би се движел околу 353.3 милиони САД \$, под услов на задржување на просечните цени по тон остарени во периодот јануари–мај 2005 година и задржување на обемот и структурата на увозот како во 2004 година.

Со оглед дека во текот на летните месеци (јуни и јули) дојде до натамошно зголемување на цените на суровата нафта на светскиот пазар, се појавува потребата од оценка на влијанието на двомесечните движења. Поради тоа пресметана е доста конзервативна варијанта на зголемување на просечните увозни цени за 5%, за оценетите увозни количини во второто полугодие од 2005 година. Според оваа проценка увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2005 година би изнесувал 361,4 милиони САД \$.

Движењето на увозот на сурова нафта и нафтени производи во последните четири години покажува повеќе од двојно зголемување на вредноста на увозот. И додека порастот на увозот во 2003 година главно произлегува од промената во структурата на увозот (со зголемување на учеството на увозот на

Проценка на увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2005 година

Тарифен број	Опис	Просечни цени по тон 2004	Просечни цени по тон 2005	Количина на ниво 2004	Оценка на вредност на увоз за 2005
2709 0090 10	Сурова нафта	281.9	361	781.438	282.099.118
2710 1121 00	Вајт шпирит	629	777	548	425.796
2710 1125 00	Специјални бензини	746	2.169	85	184.365
2710 1131 00	Авио бензини	745	1.166	84	97.944
2710 1141 00	Моторни бензини	412	488	30.641	14.952.808
2710 1190 00	Други лесни масла	–	675	0.5	3.375
2710 1915 00	Керозин	426	489	10.403	5.087.067
2710 1929 00	Средни масла	–	410	2	820
2710 1945 00	Гасни масла	395	495	68.875	34.093.125
2710 1963 00					
2710 1965 00	Масла за ложење	190	251	19.284	4.840.284
2710 1971 00	Масла за подмачкување	503	572	78	44.616
2710 1981 00	Моторни масла	1.348	1.440	5.046	7.266.240
2710 1983 00	Течности за хидраулична намена	957	989	1.194	1.180.866
2710 1985 00	Бели масла – течен парафин	1.282	1.350	93	125.550
2710 1987 00	Масла за менувачи и редуктор масла	1.213	1.227	760	932.520
2710 1991 00	Маси за подмачкување калапи	1.637	1.744	447	779.568
2710 1993 00	Електрични и изолациони масла	848	1.177	503	877.232
2710 1999 00	Тешки масла	1.816	1.453	230	334.190
	ВКУПНО	304,2	384	919.711	353.325.484
	Вкупно сурова нафта		361	781.438	282.099.118
	Вкупно нафтени производи		504	138.273	71.226.366

суровата нафта), порастот на увозот во периодот 2003–2005 година главно е последица на движењето на цените на суровата нафта и нафтените производи.

Проценка на вредноста на увозот на сурова нафта и нафтени производи за 2005 година во САД \$

Опис	2002	2003	2004	2005 проценка
Сурова нафта	73.628.173	192.015.506	220.318.501	282.099.118
Нафтени производи	90.177.736	55.076.964	59.573.363	71.226.366
ВКУПНО	163.805.909	247.092.470	279.891.864	353.325.484
Со пораст на просечни увозни цени од 5%				
во второ полугодие 2002	163.805.909	247.092.470	279.891.864	361.404.600
Пораст – основа 2002	–	83.286.561	116.085.955	189.519.575
Пораст – основа 2002 и пораст од 5%				
на просечни цени 2005		82.286.561	116.085.955	197.598.691

Можните промени во увезните количини и структура на нафтени производи, заедно со натамошниот пораст на цените на суровата нафта и нафтени производи во второто полугодие од 2005 година, можат

Проценката покажува дека увозот на сурова нафта и нафтени производи во 2005 година би се движел околу 353.3 милиони САД \$, под услов на задржување на просечните цени по тон остарени во периодот јануари-мај 2005 година и задржување на обемот и структурата на увозот како во 2004 година

да го доближат негативниот ефект на ниво од околу 100 милиони САД\$. Проценката упатува на реалноста од зголемување на вредноста на увозот на сурова нафта и нафтени производи меѓу 80 и 100 милиони САД\$ во 2005 година, главно како влијание на порастот на цените на суровата нафта и нафтените производи на светскиот пазар.

СОГЛЕДУВАЊА ЗА СОСТОЈБАТА НА ПЛАТНИОТ БИЛАНС ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Споредбите за состојбата на платниот биланс "како по правило" секогаш ги исклучуваат другите важни елементи кои едноставно мора да се земат во предвид доколку сакаме анализите да бидат релевантни

Мишо Николов

Мишо Николов е вработен во Министерството за Финансии во Скопје, како економски аналитичар во Секторот за Макроекономска политика. Во 2001 година дипломирал на економскиот факултет во Скопје – насока Финансиски сметководствен менаџмент. Добитник е на престижната стипендија од US-State Department - Ron Brown Fellowship, при што Магистрирал Економија на Универзитетот Texas A&M, во Texas, САД. За време на студискиот престој во САД, работел за American Enterprise Institute во Washington DC како економски аналитичар и советник. Посетил повеќе меѓународни и домашни семинари, како и стручни усовршувања во Joint Vienna Institute - Vienna, Austria.

Во последните неколку години, во економските кругови се повеќе се актуелизира прашањето за големината и влијанието на дефицитот на тековната сметка, особено во поглед на последиците кои може да ги предизвика неговото континуирано постоење. Имено, искуството на добар дел од земјите во развој покажа дека валутните кризи и кризите во платниот биланс се иницирани воглавно од постоењето на неodrжлив дефицит во тековната сметка. Дебатата е уште повеќе актуелна на светско ниво, благодарение пред се на случајот на Соединетите Американски Држави кои во изминатите неколку години континуирано забележуваат високи дефицити како на трговската, така и на тековната сметка, што се смета за една од главните причини за континуираната депресијација на американскиот долар.

Зошто ова прашање предизвикува толкав интерес во стручната јавност? Дел од одговорот всушност претставува малото потсетување на теоретските аспекти на билансот на плаќања (биланс на тековни трансакции), кој ги оп-

фаќа сите трансакции што се поврзани со извозот и увозот на стоки (материјални добра), како и таканаречените „невидливи“ позиции кои ги опфаќаат: извозот и увозот на услуги, приходи од инвестиции во странство или плаќања во странство за странски инвестиции во земјата, финансиски услуги, транспорт и слично. Вообичаено, билансот на плаќања на една земја се наоѓа во нерамнотежа, односно тековната сметка има негативен, а во поредок број случаи позитивен предзнак. Негативниот предзнак укажува на состојба во која една економија по-

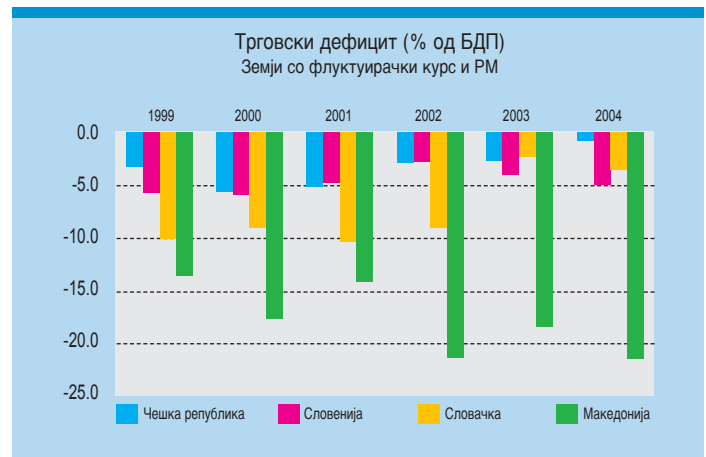
"Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии"

веќе троши отколку што создава во меѓународната размена, што на долг рок може да предизвика несакани последици.

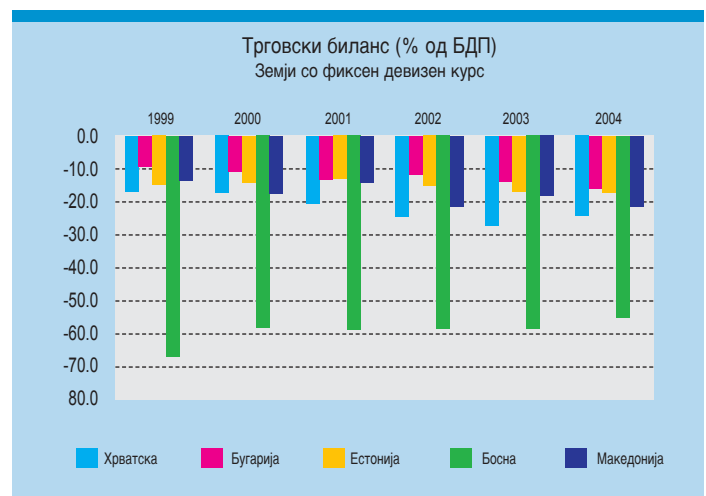
Теоријата укажува на повеќе состојби кои предизвикуваат загриженост за нерамнотежата на тековната сметка во транзиционите економии, меѓу кои најзначајни секако се:

- континуиран пораст на соодносот дефицит / БДП;
- апрецијација на девизниот курс, која всушност значи намалување на конкурентноста на економијата
- инвестициите и штедењето во националната економија, кои покажуваат дека дефицитите се речиси секогаш резултат на ниското ниво на домашно штедење, односно драстично зголемување на потрошувачката;

зен курс, за разлика од Македонија каде во примена е de facto фиксен курс.

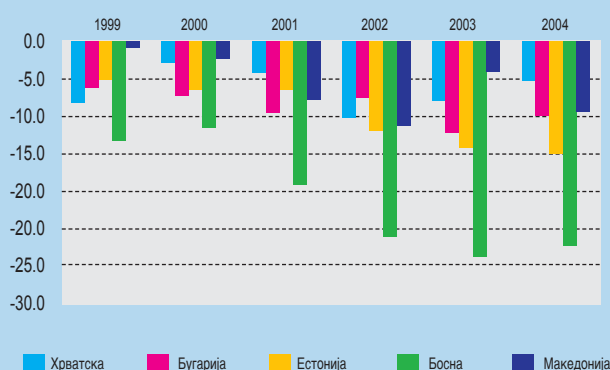
Сосема поинаква слика се добива при компаративната анализа со други земји во транзиција од истиот регион кои слично како и Македонија водат политика на фиксен девизен курс, која покажува дека податоците за трговскиот дефицит за Република Македонија не се толку лоши, односно состојбата е далеку од неповолна. Имено, во Република Македонија дефицитот на трговската сметка во 2004 година изнесуваше -21.4% од БДП, што е за три процентни поени помалку од Република Хрватска, четири процентни поени повеќе од Република Бугарија и пет процентни поени повеќе од Естонија. Само за потсетување, Естонија е веќе членка на ЕУ, Бугарија чека прием во 2007 година, а Хрватска е земја кандидат која наскоро ќе ги отпочне преговорите за прием во Унијата. Значи, доколку при компаративната анализа не се вклучат овие земји со фиксен девизен курс, се добива нереален заклучок дека Република Македонија има неодржлив трговски дефицит.

Анализата на тековната сметка покажува слична состојба. Земјите со фиксен курс имаат поголем дефицит на тековната сметка, но сепак во овој случај

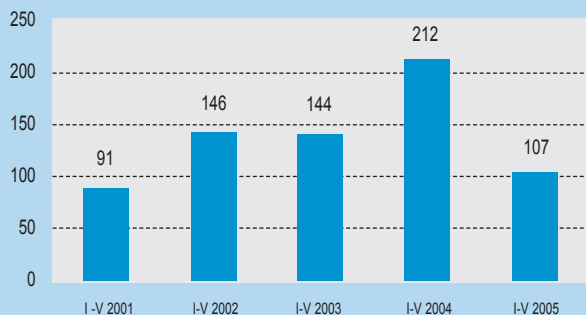
Дебатата е уште повеќе актуелна на светско ниво, благодарение пред се на случајот на Соединетите Американски Држави кои во изминатите неколку години континуирано забележуваат високи дефицити како на трговската, така и на тековната сметка, што се смета за една од главните причини за континуираната депресијација на американскиот долар

Каква е состојбата во Република Македонија? Во јавноста, континуирано се злоупотребува и неправилно се прикажува состојбата со платниот биланс, истиот се споредува со други земји, при што постојано се укажува дека трговскиот дефицит во Република Македонија има загрижувачки димензии. Меѓутоа, ваквите споредби „како по правило“, секогаш ги исклучуваат другите важни елементи кои едноставно мора да се земат во предвид доколку сакаме анализите да бидат релевантни. Па така, за една компаративна анализа на платниот биланс (споредба на дефицитот на тековната сметка и трговскиот дефицит со останатите земји во транзиција), од огромна важност е да се утврди каква политика на девизен курс води државата. Имено, бројките покажуваат дека во земјите во транзиција каде се спроведува политика на фиксен девизен курс, карактеристично е повисоко ниво на дефицити (трговски дефицит и дефицит на тековна сметка), додека во земјите со флукуирачки курс состојбата е спротивна. Значи анализата нема да биде соодветна и ќе покаже мошне лоша слика доколку Република Македонија се споредува со земји како на пример, Словенија, Словачка, Чешка или Унгарија кои применуваат стратегија на флукуирачки девизен

Дефицит на тековна сметка (% од БДП)
Земји со фиксен девизен курс

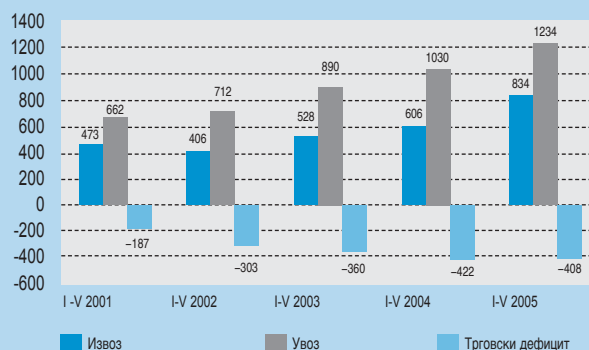
разликата не е толку драстична. Во 2004 година, дефицитот на тековната сметка во Република Македонија изнесуваше 8% од БДП, што претставува речиси исто ниво како Република Бугарија, четири процентни поени пониско од Естонија и три процентни поени повеќе од Република Хрватска.

За разлика од овие земји, во 2004 година, Република Словенија забележа минимален дефицит на тековната сметка од 0.9%, Чешката Република 5% и Словачка 5% во однос на БДП.

Дефицит на тековна сметка
(во милиони САД долари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

И доколку во 2004 година постоеше мал простор на загриженост во поглед на зголемувањето на трговскиот дефицит и дефицитот на тековната сметка, во 2005 година се чини дека работите полека, но сигурно си доаѓаат на своето место. Имено, во првите пет месеци од 2005 година, дефицитот на тековната сметка во Република Македонија достигна ниво од 106.5 милиони САД долари, што во однос на истиот период од минатата година претставува номинално намалување од 50%. Споредено со истиот период од изминатите четири години, дефицитот е на најниско ниво, со исклучок на 2001 година кога од објективни причини, дојде до значително редуцирање на економската активност во земјата.

Трговски дефицит
(во милиони САД долари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

Номиналниот пад на дефицитот на тековната сметка во овој период (падот на дефицитот на тековната сметка во однос на БДП е уште поголем земајќи го во предвид реалниот пораст на економската активност во анализираниот период) се должи пред се на поголемиот извоз на стоки во првите пет месеци од 2005 година кој на годишно ниво порасна за дури 36%, во услови на забавено темпо на пораст на страната на увозот од околу 17%, што истовремено предизвика и намалување на дефицитот кај услугите за 20 милиони долари, како и повисокото ниво на приватни трансфери од 26%.

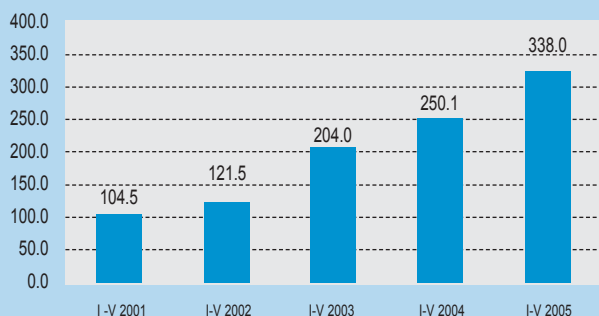
Вообичаено, билансот на плаќања на една земја се наоѓа во нерамнотежа, односно тековната сметка има негативен, а во поредок број случаи позитивен предзнак. Негативниот предзнак укажува на состојба во која една економија повеќе троши отколку што создава во меѓународната размена, што на долг рок може да предизвика несакани последици

Порастот на извозот во првите пет месеци од 2005 година изнесува 36%, додека увозот на стоки забележа пораст од 20%, со што трговскиот дефицит во истиот период изнесуваше 408 милиони долари и беше номинално помал од истиот период од минатата година за 14 милиони САД долари. Покрај квантитативното зголемување на извозот значајно е да се напомене и квалитативното подобрување на структурата на извозот мерено преку Хиршмановиот коефициент (0,1839 во првиот квартал од 2005 година).

Во првите пет месеци од 2005 година, дефицитот на услугите (услуги за транспорт, финансиски услуги, осигурување, туристичка размена, приходи од камати и дивиденди на инвестициите во странство) забележа номинален пад од 20 милиони долари

(според економската литература, дефицитот на услугите е значително корелиран со порастот на извозот на стоки, при што постои правопрпорционална корелација).

Приватни трансфери
(во милиони САД долари)

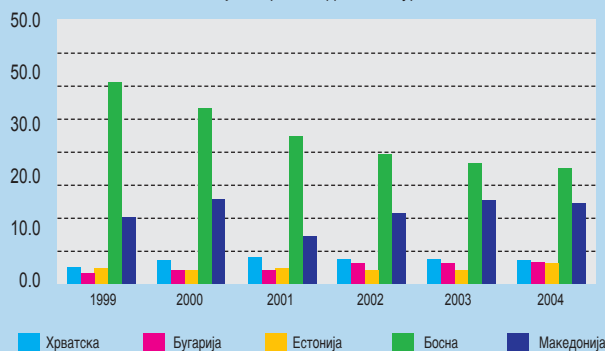

Во исто време, приватните трансфери во анализираниот период исто така, забележаа номинален пораст во износ од 88 милиони долари и го достигнаа највисокото ниво од осамостојувањето на Република Македонија (338 милиони долари).

Бројките покажуваат дека во земјите во транзиција каде се спроведува политика на фиксен девизен курс, карактеристично е повисоко ниво на дефицити (трговски дефицит и дефицит на тековна сметка), додека во земјите со флукуирачки курс состојбата е спротивна

Како куриозитет, износот на приватните трансфери во Република Македонија е значително повисок од останатите земји со фиксен девизен курс (со исклучок на Босна и Херцеговина), како резултат на значително високото ниво на средства кои пристигаат од нашите иселеници.

Тековни трансфери (% од БДП)
Земји со фиксен девизен курс

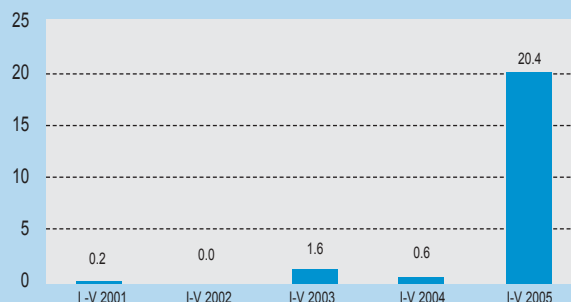

Анализата на финансиската сметка покажува дека во последниот квартал од 2004 година, како и во првите пет месеци од 2005 година, постои значите-

лен пораст на портфолио инвестициите, што дополнително придонесе за намалувањето на дефицитот на платниот биланс. Имено, во периодот јануари-мај 2005 година, портфолио инвестициите забележаа највисоко ниво од осамостојувањето на Република Македонија изнесувајќи 20.4 милиони долари (во истиот период во 2004 година портфолио инвестициите изнесуваа само 0.5 милиони долари). Странските директни инвестиции, во периодот јануари-мај 2005 година се пониски за 38% (во мај 2004 година, вториот мобилен оператор Космофон инвестираше 32 милиони долари).

Врз основа на сите овие движења, доколку до крајот на годината продолжи ваквата динамика на остварување на платниот биланс, во услови на значително интензивирање на економската активност и постигнување на планираниот пораст на БДП од 3,8%, очекуваме дефицитот на тековната сметка значително да се намали, односно да се позиционира на ниво од околу 5.5% од БДП, односно еден процентен поен помалку од планираниот и цели 2.5 процентни поени пониско од 2004 година. Истовремено, во 2005 година очекуваме трговскиот дефицит да достигне 18% од БДП, или 1.8 процентни поени помалку од проектираниот и 3.4 процентни поени пониско од 2004 година.

Портфолио инвестиции
(во милиони САД долари)

За крај, би сакале да истакнеме дека во светската економска теорија, не постои едноставно правило според кое може да се определи дали дефицитот во тековна сметка е едржлив или не. Меѓутоа, без разлика на тоа, би сакале да укажеме на комплицираноста и чувствителноста на темата „трговски дефицит“, како и темата „фиксен девизен курс“, при што неправилната и површна анализа пласирана во јавноста има сериозни последици врз економските движења во земјата, со првична рефлексива врз девизниот курс и девизните резерви, па преку соодветните канали до фискалната политика, поради што препорачуваме исклучителна внимателност при интерпретацијата на бројките.

ФИСКАЛЕН ПРОСТОР: ШТО Е ТОА И КАКО ДА СЕ НАЈДЕ

Простор во државниот буџет кој ѝ овозможува на државата да обезбеди ресурси за посакуваната цел без да ја загрози одржливоста на нејзината финансиска позиција или стабилноста на економијата

„Фискален простор“ е термин што од неодамна стана популарен кај донаторската заедница. Но, неговото значење е малку нејасно. Понекогаш овој поим се користи кога владите тврдат дека фискалните ограничувања треба да се релаксираат за да се обезбедат дополнителни заеми за финансирање на инфраструктурни проекти. Логиката е во тоа што овие проекти создаваат продуктивни средства и се исплатливи на долг рок, па така го создаваат фискалниот простор што им е потребен. Но од неодамна, овој поим го користат и приврзаниците на повисоките издатоци за здравство и образование, кои тврдат дека овие расходи на крајот ќе се исплатат преку повисокиот принос на човечкиот капитал. Иако терминот е нов, поимот не е. Тој веќе долго време е елемент на здравата фискална анализа. А предизвикот на создавање фискален простор е предизвик околу кој секогаш се судираат владите и нивните советници, вклучувајќи ги меѓународните финансиски институции како што е ММФ.

Дефинирање на фискалниот простор

Што е тоа фискален простор? Тој може да се дефинира како простор во државниот буџет кој ѝ овозможува на државата да обезбеди ресурси за посакуваната цел без да ја загрози одржливоста на нејзината финансиска позици-

ја или стабилноста на економијата. Идејата е во тоа дека мора да постои, или да се создаде фискален простор доколку целта е да се има вишок средства за наменско државно трошење. Владата може да создаде фискален простор со зголемување на даноците, обезбедување надворешни грантови, намалување на ниско приоритетните расходи, средства од заеми (од граѓани или странски заимодавачи), или заеми од банкарскиот систем (а со тоа и проширување на паричната маса). Но, тоа мора да го стори без да ја доведе во прашање макроекономската стабилност и фискалната одржливост – да се обезбеди дека има капацитет на краток рок и на долг рок за финансирање на своите расходни програми, како и за сервисирање на својот долг.

Како може да се постигне тоа? Владата мора да обезбеди дека повисоките расходи на краток рок, и било какви поврзани идни расходи – вклучувајќи било какво повеќекратно трошење за операции и одржување што е потребно за инфраструктурна инвестиција, или за основање училиште или болница – можат да се финансираат од сегашните и идните приходи. Доколку се финансираат со долг, расходите треба да се проценат со упатување на нивните ефекти врз основниот раст и капацитетот на земјата да генерира приходи. Владата треба

особено да биде сигурна дека зголемените издатоци во една значајна област – на пример, здравството – нема да го истиснат продуктивното трошење на друго место.

За земјите во развој и пазарните земји во подем, фискалниот простор може да биде поприоритетно прашање отколку во развиените економии, бидејќи денес постојат поитни потреби за трошење. Но, тука се вклучени и подолгорочни прашања, дури и кај економиите со пониски приходи, поради потребата да се обезбеди дека ќе има доволно простор за да се одговори на неочекуваните фискални предизвици. На пример:

- Земјите кои добиваат значителни текови на странски средства за конкретен сектор (како на пример, здравството), можат, како резултат на поврзаната експанзија на овој сектор, да се соочат со дополнителни идни потреби за трошење кои можат во основа да земат дел од растот на идните домашни буџетски средства.

"Фискален простор" е термин што од неодамна стана популарен кај донаторската заедница. Но, неговото значење е малку нејасно. Понекогаш овој поим се користи кога владите тврдат дека фискалните ограничувања треба да се релаксираат за да се обезбедат дополнителни заеми за финансирање на инфраструктурни проекти

- Приливите на странски средства, како што е помошта, може да ѝ наштетат на макроекономската ситуација на земјата (на пример, со зголемување на нејзината реална каматна стапка, а со тоа и намалување на нејзината меѓународна конкурентност), или да предизвикаат прекумерна зависност од помош, така што таквите приливи можеби ќе треба да се ограничат. Експанзијата на конкретен сектор, финансирана од странство (на пример, образование) може да имплицира ограничувања на големината на странските средства што се расположливи за други сектори.
- Со приливите на средства може да се финансира одредена владина активност, како што е пензиската реформа, која создава обврска во форма на идни исплати што се многу неизвесни во поглед на големина и време на настанување.

Пристапот на ММФ

Кој е ставот на ММФ? Кога ММФ ја оценува макроекономската ситуација на една земја, тој е отворен за

создавање фискален простор преку повисоки текови на странски грантови за трошење на инфраструктура или социјални програми. Но ММФ ќе изрази загриженост доколку со повисокото трошење се загрозува макроекономската стабилност или одржливоста на долгот. Таквата претпазливост се проширува на употребата на кредит од централната банка, со оглед на загриженоста на ММФ околу инфлацијата и нејзините штетни ефекти врз растот и сиромаштијата. Освен тоа, повисоките трошоци во одреден сектор, дури и да се финансирани со надворешни грантови, може да имаат импликации за другите сектори, што ќе треба да се земе предвид.

Како се определува потенцијалниот фискален простор? ММФ го разгледува и опфатот за поголемо јавно штедење преку рационализација на расходите и даночна реформа, и дополнителните средства што може да се мобилизираат преку заеми и грантови. Исто така, тој ги оценува основните фактори што влијаат на резултатот од државната политика.

Реприоритизирање на расходите

Сегашното непродуктивно трошење треба да биде важна цел. Во таа насока, можеби се потребни намалувања на субвенциите или воените издатоци, ограничување на платите, или рационализација на елементите на државната администрација (вклучувајќи ја борбата со вообичаениот проблем на непријавените работници). Но, во исто време, продуктивното трошење треба да се заштити: доколку не се троши доволно за одреден сектор (на пример, здравството), тоа може да има штетни социјални ефекти и да се покаже погрешно за економијата, да ги зголеми идните потреби за трошење со ослабнување на секторот, така што неговата „обнова“ ќе биде скапа и ќе трае долго.

Зголемување на ефикасноста Други цели треба да бидат поедноставување на спроведувањето на програмите, намалување на корупцијата и подобрување на управувањето. Донаторите можат да помогнат со определување на условите, елиминирање на „врзувањето“ на помошта, намалување на административните општи трошоци, подобра координација на трошењето во секторот, и намалување на административниот товар врз ограничен број програмски менаџери на земјата–примател.

Зголемување на приходите За земјите со нисок коефициент на државни приходи и БДП, проширувањето на даночната основа и подобрување на администрирањето на даноците веројатно ќе бидат важни цели. За земјите со низок доход, даночниот коефициент од 15% од БДП треба да се смета за минимална цел.

Зголемени заеми Со оглед на тоа дека домашните и странските заеми мора да се сервисираат и отплаќаат, креаторите на политики треба да оценат дали социјалниот принос од употребата на заемите го оправдува трошокот. Владите може да решат да земат заем без конкретно да ги земат предвид директните приноси, но тоа мора да го сторат кога ќе ја проценуваат целокупната одржливост на програмата. Таквите проценки обично ја одредуваат потенцијалната стапка на растеж на економијата, потенцијалот за извоз и дознаки, потенцијалното окружување за каматните стапки, еластичноста на приходите, составот на постојниот долг (во смисла на каматните стапки, периодот на доспевање у валутата на заемот) и условите на новиот долг.

Случајот на Малави, Танзанија, и Замбија

Колку дополнителен фискален простор би можело да има во Малави, Танзанија и Замбија? Ова прашање беше разгледано во еден неодамнешен преглед на ММФ. Што се однесува до даноците, само Танзанија има простор за повисоки даноци, бидејќи коефициентот на данок и БДП во Малави и Замбија се веќе високи според регионалните стандарди. Танзанија можеби би можела да го реприоритизира трошењето, но Малави и Замбија ќе бидат ограничени со високиот удел на платите и каматните плаќања во вкупното трошење.

Што станува со концесионалните заеми? Танзанија може да го следи овој пат, но Малави и Замбија би биле попречени од високите нивоа на домашен долг – и сè додека надворешниот долг не се доведе до одржливо ниво преку отпишување на долгот, преземањето поголеми долгови би било несоодветно. Според тоа, најдобар правец за сите три земји би биле странските грантови. Но, за да профункционира ова, Малави и Замбија треба да го зајакнат управувањето со јавните расходи. Сите ќе треба да водат здрави макроекономски политики за да ги ограничат потенцијалните негативни ефекти на реалниот девизен курс или каматните стапки.

Монетарна експанзија Ова не е пожелна опција! Задолжувањето на државата кај банкарскиот систем треба да биде водено од целите на монетарната политика – имено, создавањето доволна ликвидност за поддршка на реалниот пораст на економијата, и не повеќе од ниска инфлација. Дури и ако владата експлицитно се потпира на креирањето пари за олеснување на повисоките државни расходи, постојат јасни граници, со оглед на потенцијалното инфлаторно влијание.

Обезбедување повеќе надворешни грантови За многу земји во развој, ова станува сè производливо, со

оглед на глобалните заложби да им се помогне на земјите да ги остварат милениумските цели за развој (МДГ). Грантовите можат да обезбедат поголем фискален простор отколку заемите, во случај кога треба да се земат предвид прашањата околу одржливоста, дури и кога заемите се концесионални. Но само одржлив и предвидлив тек на грантови може да создаде потенцијал за зголемување на расходите кое може да се одржи, и да се намали неизвесноста што се однесува до тоа дали грантот е еднократен. (Види Back to Basics in F&D, декември 2004). Земјите ќе треба да ги земат предвид потенцијалните макроекономски последици во смисла на меѓународната конкурентност што може да произлезе од значителното зголемување на апсорпцијата на тековите на надворешни средства.

Кога ММФ ја оценува макроекономската ситуација на една земја, тој е отворен за создавање фискален простор преку повисоки текови на странски грантови за трошење на инфраструктура или социјални програми. Но ММФ ќе изрази загриженост доколку со повисокото трошење се загрозува макроекономската стабилност или одржливоста на долгот

Водење здрава макроекономска политика Доцнежната во завршувањето на програмските прегледи на ММФ, или привременото прекинување на програмите поддржани од ММФ – кои честопати резултираат од неуспехот на земјата да ги спроведе договорените макроекономски политики – може да влијаат на помошта од другите заемодавачи и донатори, и да резултираат во нестабилни текови. Земјите кои добро управуваат со политиките имаат повисок потенцијал за создавање дополнителен фискален простор. Владите треба соодветно да им ја појаснат на донаторите можната достапност на странската помош на среден рок и на долг рок, и структурата на нивните расходни програми.

Сè на сè, дебатата за фискалниот простор се покажа како корисна, рефлектирајќи го значењето на појаснувањето на начините за олеснување на поголемото трошење од страна на владите, за поттикнување на растот преку повисоки инфраструктурни трошоци и за финансирање на програми што се значајни за остварување на милениумските цели за развој. Во исто време, ММФ се обврзува да соработува со земјите за испитување на опфатот за поголем фискален простор.

Преземено од: Finance and Development, June 2005

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

М-р Никола Поповски

**ЗАМЕНИК
ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК**

Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Снежана Делевска
Љупка Миндошева

ТЕХНИЧКИ СОРАБОТНИК

Ѓултен Далиповска

ПЕЧАТИ

Винсент Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
05/06–2005